

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

ઓલ ઈન્ડિયા જજસ એસોસિયેશન

વિ.

ભારત સંઘ તથા અન્ય

(રિટ પિટિશન (સિવિલ) નં. ૬૪૩/૨૦૧૫)

મે ૧૯, ૨૦૨૩

[ડૉ. ધનંજય વાય. ચંદ્રચૂડ, મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ,

વી. રામસુબ્રમણિયન અને

પામિટીઘંટમ શ્રી નરસિમ્હા, ન્યાયમૂર્તિઓ]

ન્યાયતંત્ર – જિલ્લા ન્યાયતંત્ર – દ્વિતીય રાષ્ટ્રીય ન્યાયિક વેતન આયોગ (એસએનજેપીસી/આયોગ) ની વેતન, પેન્શન, ગ્રેયુઈટી, નિવૃત્તિની ઉંમર વગેરે અંગેની ભલામણો – વેતન માળખાના પુનરીક્ષણને તા. ૨૭.૦૭.૨૦૨૨ના હુકમ દ્વારા સ્વીકારવામાં આવ્યું હતું – કેટલાક રાજ્યો અને સંઘ દ્વારા દાખલ કરાયેલી પુનર્વિલોકન અરજીઓ તા. ૦૫.૦૪.૨૦૨૩ના હુકમ દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી હતી – વેતન અંગેની ભલામણોના લાભો તા. ૦૧.૦૧.૨૦૧૬થી અમલમાં આપવામાં આવે – તા. ૦૧.૦૧.૨૦૧૬ના રોજ અથવા ત્યારબાદ નિવૃત્ત થયેલાઓ માટે પેન્શનના ટકાવારમાં કોઈ ફેરફાર નહીં – ૨.૮૧ નો ગુણાંક પેન્શનરોને પણ લાગુ પડશે – તા. ૦૧.૦૧.૨૦૧૬ પહેલાં નિવૃત્ત થયેલા ન્યાયિક અધિકારીઓ માટે સુધારેલ પેન્શન છેલ્લે મેળવેલ વેતનના ૫૦% જેટલું હોવું જોઈએ – સર્વ અધિકારક્ષેત્રોમાં ન્યાયિક અધિકારીઓના સેવા નિયમોમાં જરૂરી સુધારાઓ કરવામાં આવે – વડી અદાલતો અને સક્ષમ સત્તાધિકારીઓએ સર્વોચ્ચ અદાલતે સ્વીકારેલી વિવિધ ભલામણોને અનુરૂપ નિયમો ૩ મહિનામાં લાવવા – પાલન અંગેના સોગંદનામા વડી અદાલતો, રાજ્યો અને સંઘ દ્વારા ૪ મહિનામાં નોંધ પર મુકવામાં આવે – તા. ૨૭.૦૭.૨૦૦૨ અને ૧૮.૦૧.૨૦૨૩ના આદેશો દ્વારા વેતનના તમામ બાકી હક્કો ૩૦.૦૬.૨૦૨૩ સુધીમાં ચૂકવી દેવાનો પહેલેથી જ નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો – પાલન અંગેના સોગંદનામા ૩૦.૦૭.૨૦૨૩ સુધીમાં દાખલ કરવામાં આવે – મંજૂર કરાયેલા પેન્શનના સુધારેલ દરો તા. ૦૧.૦૭.૨૦૨૩થી ચૂકવવાપાત્ર રહેશે – પેન્શન, વધારાની પેન્શન, ગ્રેયુઈટી અને અન્ય નિવૃત્તિ

લાભોના બાકી ચુકવણાં માટે તા. ૨૭.૦૭.૨૦૨૨ અને ૧૮.૦૧.૨૦૨૩ના આદેશોને અનુસરીને ૨૫% રકમ ૩૧.૦૮.૨૦૨૩ સુધીમાં, બીજી ૨૫% રકમ ૩૧.૧૦.૨૦૨૩ સુધીમાં, અને બાકીની ૫૦% રકમ ૩૧.૧૨.૨૦૨૩ સુધીમાં ચૂકવવામાં આવે – વેતન અને પેન્શન બાબતે વધુ પાલન માટે બાબતો યાદીમાં મુકવામાં આવે.

ન્યાયતંત્ર – જિલ્લા ન્યાયતંત્ર – ન્યાયિક વેતન, પેન્શન અને ભથ્થાં બાબતે વિકસિત થયેલા સિદ્ધાંતો – ઠરાવ્યું: એકીકૃત ન્યાયતંત્ર માટે સમગ્ર દેશમાં ન્યાયિક અધિકારીઓ માટે સમાન હોદ્દાનામા અને સેવાની શરતો આવશ્યક છે – ન્યાયાધીશો રાજ્યના કર્મચારીઓ નથી, પરંતુ તેઓ જાહેર પદના ધારકો છે, જે સાર્વભૌમ ન્યાયિક સત્તાનો ઉપયોગ કરે છે – તેમની તુલના માત્ર વિધાનમંડળના સભ્યો અને કાર્યપાલિકાના મંત્રીઓ સાથે જ કરી શકાય – ન્યાયિક શાખાના અધિકારીઓ સાથે વિધાન શાખા અને કાર્યપાલક શાખાના કર્મચારીઓની સમતા દાવો કરી શકાતી નથી – ન્યાયતંત્રની સ્વતંત્રતા માટે આવશ્યક છે કે ન્યાયિક અધિકારીઓનું વેતન સ્વતંત્ર ધોરણે નિર્ધારિત થવું જોઈએ અને તેની તુલના રાજકીય કાર્યપાલિકા અથવા વિધાનમંડળના કર્મચારીઓના વેતન સાથે ન કરવી જોઈએ – ન્યાયતંત્રની સ્વતંત્રતા, જેમાં જિલ્લા ન્યાયતંત્રનો પણ સમાવેશ થાય છે, સંવિધાનની મૂળભૂત રચનાનો ભાગ છે – સ્વતંત્ર ન્યાયતંત્ર સુધીની પહોંચ સંવિધાનના ભાગ ૩ હેઠળ ખાતરી આપવામાં આવેલા મૂળભૂત અધિકારોનો અમલ કરાવે છે – જિલ્લા ન્યાયતંત્રના

તમામ ન્યાયિક અધિકારીઓ તથા વડી અદાલત અને આ અદાલતના ન્યાયાધીશોના મૂળભૂત કાર્યો તત્પતઃ સમાન છે – સિદ્ધાંતો પર ચર્ચા – અંતર્નિહિત સત્તાઓનો સિદ્ધાંત – ભારતનું સંવિધાન – અનુચ્છેદ ૧૨૫, ૨૨૧.

દિશાનિર્દેશો જારી કરતા કોર્ટે

ઠેરવેલ કે: ૧.૧ વેતન અંગેની ભલામણો પર વિચારણા

૧. અખિલ ભારતીય પેટર્નને અનુરૂપ ન્યાયિક અધિકારીઓના પદનામોના પુનઃનિર્ધારણ બાબતે એસ.એન.જે.પી.સી. દ્વારા વેતન અંગે કરવામાં આવેલી વ્યક્તિગત ભલામણો

ભારતમાં ન્યાયતંત્ર એકીકૃત છે. તેથી, ન્યાયાધીશોના હોદ્દાનામા સમગ્ર દેશમાં એકરૂપ હોવા જોઈએ. આ સંદર્ભમાં, પ્રથમ રાષ્ટ્રીય ન્યાયિક વેતન આયોગ (એફએનજેપીસી) એ સમગ્ર ભારત માટે સ્વીકારવા યોગ્ય નીચે મુજબના હોદ્દાનામા સૂચવ્યા હતા: ૧. સિવિલ જજ (જુનિયર ડિવિઝન); ૨. સિવિલ જજ (સીનિયર વિભાગ); ૩. જિલ્લા ન્યાયાધીશ. એસએનજેપીસી દ્વારા કરવામાં આવેલી વિસ્તૃત તપાસથી ખુલ્લું કે અમુક રાજ્યોમાં આ હોદ્દાનામા સ્વીકારવામાં આવ્યા નથી. આ ભલામણ એફએનજેપીસીમાં ઓલ ઇન્ડિયા જજેસ' એસોસિએશન (૨) વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા કેસમાં આપવામાં આવેલા ચુકાદાના બળે સ્વીકારવામાં આવી હતી. આ દિશાનિર્દેશનું પાલન વડી અદાલતો દ્વારા કરવામાં આવે અને બધી વડી અદાલતો એફએનજેપીસી અને

એસએનજેપીસીના સૂચનોને અનુરૂપ તેમના હોદ્દાનામાઓમાં સુધારો કરે. વધુમાં નોંધનીય છે કે એસએનજેપીસી દ્વારા સૂચવાયેલ વેતન મેટ્રિક્સના પ્રકાશમાં, એકરૂપ હોદ્દાનામાઓ વિના, ભિન્ન રાજ્યોમાં પ્રચલિત ભિન્ન હોદ્દાનામાઓના સમાયોજન અંગે ભવિષ્યમાં પ્રશ્નો ઊભા થઈ શકે છે. આવી જટિલતાઓ આ અદાલતે ટાળવી જોઈએ. તેથી, આયોગની ભલામણ સ્વીકારવામાં આવે છે. પરિણામે, વડી અદાલતોને હુકમ આપવામાં આવે છે કે ન્યાયિક અધિકારીઓના હોદ્દાનામા સર્વત્ર સમાન અને એકરૂપ રહે તે સુનિશ્ચિત કરે. [પરિષેદ ૪૨- ૪૫] [૫૮-૭; ૫૯-એ-ઈ]૨. પે મેટ્રિક્સ મોડેલ મુજબ નવી વેતન રચના

કારણ કે એસ.એન.જે.પી.સી.ની ભલામણ માત્ર વેતન માળખાને ડમા કેન્દ્રીય વેતન પંચ સાથે સુસંગત બનાવવા માટે જ છે, તેથી આ ભલામણો અંગે કોઈ વાંધો હોઈ શકતો નથી. તેથી, એવો નિર્દેશ કરવામાં આવે છે કે ન્યાયિક અધિકારીઓના વેતન માળખામાં એસ.એન.જે.પી.સી. દ્વારા સૂચવાયેલ ભલામણોને પ્રતિબિંબિત કરતાં યોગ્ય રીતે ફેરફાર કરવામાં આવે. [ફક્ટો ૪૬] [૫૯-એફ-૭]૩. ૨.૮૧ નો ગુણક અને તેનો સમાનરૂપે અમલ

ન્યાયિક અધિકારીઓનો પગાર વડી અદાલતોના ન્યાયાધીશોના પગારને અનુરૂપ પ્રમાણમાં વધારવાનો છે. જ્યારે વડી અદાલતોના ન્યાયાધીશોને ૨.૮૧ નો ગુણક મંજૂર કરવામાં આવ્યો હતો, ત્યારે ન્યાયિક અધિકારીઓને પણ એ જ ગુણક મંજૂર કરવામાં આવવાનો હતો. આ અગાઉના ન્યાયિક પગાર આયોગોએ સ્થાપિત કરેલી અને આ અદાલતે વારંવાર અનુમોદિત કરેલી પરંપરા રહી છે. આ

અદાલતે રાજ્યો અને સંઘની આક્ષેપોને પહેલેથી જ નામંજૂર કર્યા છે અને પરિણામે તા. ૨૭.૦૭.૨૦૨૨૨૩ ના હુકમ તથા તા. ૦૫.૦૪.૨૦૨૩૨૪ ના હુકમમાં ૨.૮૧ ના ગુણક/તર્કસંગતીકરણના સૂચકાંકને સ્વીકાર્યો છે. એસ.એન.જે.પી.સી. દ્વારા સૂચવેલ ગુણક/તર્કસંગતીકરણનો સૂચકાંક સ્વીકારવામાં આવે. ન્યાયિક અધિકારીઓનો પગાર તા. ૨૭.૦૭.૨૦૨૨ ના હુકમ સાથે જોડાયેલ કોષ્ટક-૧ મુજબ વધારવામાં આવે. [પરિચ્છેદ ૪૮- ૫૦] [૬૦-સી-એફ]

૪. વધારાઓ

કમિશનની ભલામણો જેટલા અંશે પેન્શનના હેતુસર કલ્પિત રીતે વધારાની રકમ મંજૂર કરે છે, તે સંપૂર્ણપણે ન્યાયસંગત છે. ભલામણ સ્વીકારવાના પરિણામસ્વરૂપ, પેન્શનની ગણતરીમાં પેન્શનના હેતુસર તે વધારાની રકમ કલ્પિત રીતે સમાવિષ્ટ કરવી જ પડશે. વડી અદાલતોને લાગુ પડતા નિયમમાં એવો સુધારો કરવા માટે નિર્દેશ આપવામાં આવે છે કે નિવૃત્તિના બીજા દિવસે ન્યાયિક અધિકારીને જે વધારાની રકમ બાકી થતી હોય, તેને તેની અંતિમ પગાર તરીકે પેન્શનની ગણતરીમાં કલ્પિત રીતે સમાવિષ્ટ કરી શકાશે, રૂપિયા ૨,૨૪,૧૦૦/- ની ઊભી ઉચ્ચતમ મર્યાદાના આધીન. [પરિચ્છેદ ૫૫][૬૧-જી; ૬૨-એ-બી]

૫. માસ્ટર વેતન ધોરણમાંથી વેતન મેટ્રિક્સ પદ્ધતિમાં ફિટમેન્ટ અને સ્થાનાંતર

કમિશને એવી રીત અને પદ્ધતિની ભલામણ કરી હતી કે જેના દ્વારા માસ્ટર વેતન ધોરણમાંથી વેતન મેટ્રિક્સ પદ્ધતિમાં સ્થાનાંતર સુગમ રીતે થઈ શકે. કમિશને ફિટમેન્ટ/સ્થાનાંતરની રીતિ રચી છે. માર્ચ ૨૦૨૧ તારીખના સુધારાપત્ર દ્વારા સંશોધિત કરવામાં આવેલી ફિટમેન્ટ/સ્થાનાંતર સંબંધિત આ ભલામણ સ્વીકારતાં, ઉદાહરણો સંબંધિત તે નિયમોનો ભાગ બનવા જોઈએ, જેઓનું સંકેતીકરણ વડી અદાલતો, રાજ્યો અને સંઘ દ્વારા કરવાનું જરૂરી છે. તેથી, આ ભલામણ સ્વીકારવામાં આવે છે અને સત્તાધિકારીઓને કમિશન દ્વારા આપવામાં આવેલા ઉદાહરણોને ધ્યાનમાં રાખી તેની અમલવારી કરવા નિર્દેશ આપવામાં આવે છે.[પરિચ્છેદ ૫૬, ૫૮][૬૨-સી; ૬૩-સી]

૬. ૦૧.૦૧.૨૦૧૬ થી ભલામણોની અમલવારી

૭મો કેન્દ્રીય વેતન આયોગ ૦૧.૦૧.૨૦૧૬ થી અમલમાં આવ્યો. જોકે, ન્યાયિક અધિકારીઓનું છેલ્લું વેતન પુનરીક્ષણ ૦૧.૦૧.૨૦૦૬ થી અમલમાં આવ્યું હતું. ન્યાયિક અધિકારીઓને વેતન પુનરીક્ષણ મળ્યાને ૧૭ વર્ષથી વધુ સમય વીતી ગયો છે. આ બાબતનો નોંધ લઈને, આ અદાલતે આ ભલામણ સ્વીકારવી જ જોઈએ. વેતન સંબંધિત ભલામણોના લાભો ૦૧.૦૧.૨૦૧૬ થી અમલમાં મૂકવામાં આવે. [ફકરો ૬૦][૬૩-ઈ-એફ]

૭. કેન્દ્રીય સરકાર દ્વારા નિર્ધારિત દરોના આધારે મોંઘવારી ભથ્થું

એસ.એન.જે.પી.સી.ની ભલામણ એવી છે કે મોંઘવારી ભથ્થું કેન્દ્રીય સરકાર

દ્વારા નિર્ધારિત દરે ચૂકવવામાં આવે. મોંઘવારી ભથ્થાનો નિશ્ચિત દર રાખવામાં આવે તો ન્યાયિક અધિકારીઓને મોંઘવારી ભથ્થું જમા થવામાં કોઈ વિલંબ રહે નહીં તેની પણ ખાતરી થશે. ડી.એ.નો એક્સરખો દર સમાનતા તેમજ કાર્યક્ષમતા બંનેના હેતુઓ સિદ્ધ કરશે. આવી પરિસ્થિતિઓમાં, આ ભલામણ સ્વીકારવા યોગ્ય છે. [પરિછેદો ૬૨, ૬૩][૬૪-ઈ,૭;૬૫-એ]

૮. સિવિલ જજ (જુનિયર ડિવિઝન) ને ૧લી એસીપી મંજૂર કરવું

આયોગે સૂચવ્યું હતું કે સિવિલ ન્યાયાધીશો (જ્યૂનિયર ડિવિઝન) ને ૧લી ખાતરીપ્રાપ્ત કારકિર્દી પ્રગતિ, કાર્યક્ષમતાના શિથિલ ધોરણોના આધારે આપવામાં આવે. સિવિલ ન્યાયાધીશ (જ્યૂનિયર ડિવિઝન) ને ૧લી એ.સી.પી.નો લાભ એવા શિથિલ ધોરણોના આધારે આપવામાં આવે, જેનો નિર્ધાર વડી અદાલતો આયોગના સૂચનોના સંદર્ભ સાથે કરી શકે. [પરા ૬૪, ૬૯][૬૫-બી; ૬૬-ડી-ઈ]

અખિલ ભારતીય ન્યાયાધીશો સંઘ (૩) વિ. ભારત સંઘ, (૨૦૦૨) ૪ એસ.સી.સી. ૨૪૭ : [૨૦૦૨] ૨ એસ.સી.આર. ૭૧૨; અખિલ ભારતીય ન્યાયાધીશો સંઘ (૩) વિ. ભારત સંઘ (૨૦૧૦) ૧૫ એસ.સી.સી. ૧૭૦;

ઓલ ઇન્ડિયા જજેસ અસ્ન્. વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા (૨૦૨૨) ૭ એસસીસી ૪૯૪ – નો સંદર્ભ લેવાયો.

૯. એ.સી.પી. મંજૂર કરવામાં થયેલ વિલંબ

કમિશનની અહેવાલના અવલોકનથી જણાય છે કે અનેક રાજ્યોમાં એ.સી.પી. પગારધોરણની મંજૂરિ મોડેથી આપવામાં આવે છે. એસ.એન.જે.પી.સી.નું આ નિષ્કર્ષ કે એ.સી.આર.ની સમયસર તૈયારી અને ચકાસણીનો અભાવ વિલંબનું મુખ્ય કારણ છે, ચિંતાજનક છે. એ.સી.આર. સમયસર અને વિલંબ વિના પૂર્ણ થવી આવશ્યક છે જેથી સમગ્ર ન્યાયતંત્ર કાર્યક્ષમ રીતે કાર્યરત રહે તેની ખાતરી થાય. તે અનુસંધાને, ભવિષ્યમાં એ.સી.આર. બનાવવામાં થતો વિલંબ ટાળવામાં આવે તેની ખાતરી કરવા માટે વડી અદાલતોને દિશાનિર્દેશ આપી શકાય. ભવિષ્યમાં આ વિલંબ ટાળવા માટે, કમિશને સૂચવ્યું હતું કે એ.સી.પી. મંજૂર કરવાની પ્રક્રિયા, જે તારીખે ન્યાયિક અધિકારીઓ ૫/૧૦ વર્ષ પૂર્ણ કરશે તે તારીખથી ૩ મહિના અગાઉ શરૂ કરવી જોઈએ અને નાણાકીય લાભો ન્યાયિક અધિકારીએ સેવાના ૬મા/૧૧મા વર્ષમાં પ્રવેશ્યા બાદ ૬ મહિનાની અંદર ચુકવવા જોઈએ. તેથી, કમિશને ભલામણ કરી હતી કે એ.સી.પી.ની મંજૂરીમાં દરેક વર્ષ માટે વિલંબ થાય તો, એ.સી.પી.ના બાકી હક સાથે સમાયોજનને આધિન રહી, વિલંબના દરેક વર્ષ માટે એક વધારાનો વધારો મંજૂર કરવો. કમિશનની ભલામણો વાજબી છે. તેથી, આ ભલામણ સ્વીકારને પાત્ર છે. [પરિષેદ ૭૦-૭૩][૬૬-ઈ-જી; ૬૭- એ-સી]

૧૦. ઔદ્યોગિક ટ્રિબ્યુનલ્સ/શ્રમ અદાલતોના અધ્યક્ષ ન્યાયાધીશોને પગાર સુધારો આપવામાં આવવાનો ઔદ્યોગિક ટ્રિબ્યુનલ્સ/શ્રમ અદાલતોના ન્યાયાધીશોને પગાર સુધારો વિસ્તૃત કરવામાં આવે તેવી ટ્રિબ્યુનલની ભલામણ

સ્વીકારને પાત્ર છે, કારણ કે તે માત્ર આ અદાલત દ્વારા પ્રતિપાદિત કરવામાં આવેલ કાનૂનની જ વિસ્તૃતિ છે. [પરા ૭૭][૬૮-સી- ઈ]

કેરળ રાજ્ય વિ. બી. રેન્જિથ કુમાર, (૨૦૦૮) ૧૨ એસ.સી.સી. ૨૧૯ :

[૨૦૦૮] ૯ એસ.સી.આર. ૧૦૭૮ ; મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય વિ.

લેબર લો પ્રેક્ટિશનર્સ એન્ડ અસ્ન., (૧૯૯૮) ૨ એસ.સી.સી. ૬૮૮ :

[૧૯૯૮] ૧ એસ.સી.આર. ૭૯૩ – પર આધાર રાખવામાં આવ્યો.

૧૧. મહારાષ્ટ્રની પરિવાર અદાલતોમાં ન્યાયાધીશો

આયોગની ભલામણ એ છે કે પરિવાર અદાલતના ન્યાયાધીશોને પણ પસંદગી ગ્રેડ અને સુપર ટાઈમ સ્કેલનો લાભ મેળવવાનો હક આપવામાં આવે. આયોગે વધુમાં ભલામણ કરી છે કે નિવાસની સામાન્ય ફાળવણીમાંથી તેમને આવાસ પણ આપવામાં આવે. એસ.એન.જે.પી.સી.ની ભલામણ, શ્રમ અદાલતો અંગે આ અદાલતે સ્ટેટ ઓફ કેરળ વિ. બી. રેન્જિથ કુમાર અને સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર વિ. લેબર લો પ્રેક્ટિશનર્સ’ અસ્ન. માં નિર્ધારિત કરેલા સમાન સિદ્ધાંતોને અનુરૂપ છે. જ્યારે ન્યાયિક અધિકારીઓ દ્વારા સમાન કાર્ય કરવામાં આવે છે, ત્યારે તેમનું વેતન અને સેવા શરતો પણ સમાન હોવી આવશ્યક છે. તેથી, આયોગની ભલામણ સ્વીકારવામાં આવે છે. [પરા ૭૯, ૮૦][૬૮-જી; ૬૯-એ-બી]

૧૨. વિશેષ ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટો (દ્વિતીય વર્ગ) અને વિશેષ મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટોને લઘુત્તમ વેતન ભલામણો તથા તેમાં કરવામાં આવેલા ફેરફારો/સ્વીકાર કોષ્ટકબદ્ધ કરવામાં આવ્યા છે.

૧. ૨ પેન્શન, ગ્રેયુઈટી વગેરે અંગેની ભલામણો પર વિચારણા

૧. ૦૧.૦૧.૨૦૧૬ ના રોજ અથવા તે પછી નિવૃત્ત થનારાઓ માટે પેન્શનની ટકાવારીમાં કોઈ ફેરફાર નહીં

આયોગે પેન્શનના હાલના ટકાવારમાં કોઈ ફેરફારની ભલામણ કરી નથી, જે પેન્શન માટે છેલ્લે લેવાયેલા વેતનના ૫૦% અને કુટુંબ પેન્શન માટે છેલ્લે લેવાયેલા વેતનના ૩૦% તરીકે નિશ્ચિત કરવામાં આવ્યો છે. એફ.એન.જે.પી.સી.એ પણ આ સ્થિતિની ભલામણ કરી હતી અને આ અદાલતે તેને સ્વીકારી હતી. તેથી, જ્યારે કોઈ ફેરફારની ભલામણ કરવામાં આવી નથી, ત્યારે ભલામણ અંગે કોઈ વાસ્તવિક આક્ષેપો ઉઠાવી શકાય તેમ નથી. [ફકરો ૮૬][૭૬-બી-સી]૨. નિવૃત્ત ન્યાયિક અધિકારીઓની સુધારેલ પેન્શન છેલ્લે લેવાયેલા વેતનના ૫૦% હોવી જોઈએ

એફ.એન.જે.પી.સી. અને એક-વ્યક્તિ આયોગના અભિપ્રાયો પર વિચારણા કર્યા બાદ, આયોગે ભલામણ કરી હતી કે જે ન્યાયિક અધિકારીઓ ૦૧.૦૧.૨૦૧૬ પહેલાં નિવૃત્ત થયા હતા, તેમના માટે સુધારેલ પેન્શન

નિવૃત્તિના સમયે ધારિત પદના છેલ્લે મેળવેલા વેતનના ૫૦% જેટલું હોવું જોઈએ. આ પણ તેની રચનામાં અપરિવર્તિત છે અને તેથી ચથાવત્ રહે છે. [પરિચ્છેદ ૮૭][૭૬-ડી]

૩. પગાર મેટ્રિક્સમાં પેન્શનધારકો માટે ગુણાંક અને ફિટમેન્ટ આયોગની ભલામણ એવી છે કે ૨.૮૧ નો ગુણાંક પેન્શનધારકો પર પણ સમાન રીતે લાગુ પડશે તેમજ પગારમાં ફિટમેન્ટ સંબંધિત ભલામણને અનુસરી, એસ.એન.જે.પી.સી.એ માર્ચ ૨૦૨૧ તારીખિત તેના પૂરક અહેવાલમાં ફિટમેન્ટ અંગે સુધારાપત્ર બહાર પાડ્યું છે. આ સુધારાપત્ર મૂળ અહેવાલમાં થયેલી અંકગણિતીય ભૂલોને સુધારે છે. તેથી, ફિટમેન્ટ કોષ્ટકનું અર્થઘટન ફિટમેન્ટ અંગેના સુધારેલ કોષ્ટક મુજબ કરવું પડશે. જે ગુણાંક પગાર પર લાગુ પડે છે તે પેન્શન પર પણ લાગુ પડવો જોઈએ. પરિણામે, પેન્શનધારકોને તેથી પગાર મેટ્રિક્સમાં એ જ યોજનામાં ફિટ કરવા જોઈએ. તેથી, આ ભલામણ સ્વીકારવામાં આવે છે. [ફકરા ૮૮-૯૦][૭૬-ઈ-એફ, જી-એચ; ૭૭-એ]

૪. ૦૧.૦૧.૧૯૯૬ પહેલાં નિવૃત્ત થયેલા ન્યાયિક અધિકારીઓના અનુસંગિક પુનઃનિર્ધારણ

આયોગે નોંધ્યું હતું કે એક-વ્યક્તિ આયોગના અહેવાલમાં રહેલી વિસંગતતાના કારણે, ૨૦૦૬ પછી નિવૃત્ત થયેલ ન્યાયિક અધિકારીઓને મંજૂર કરવામાં આવેલી પેન્શન, ૨૦૦૬ પહેલાં નિવૃત્ત થયેલ અધિકારીઓને સમાનતા આધારે આપવામાં આવતી નહોતી. આયોગની ભલામણ માત્ર સમાનતાના

અનુસરણમાં છે. અગાઉ પણ રાજ્ય સરકારોને તેના અનુસંગિક પુનર્નિર્ધારણ હાથ ધરવા માટે નિર્દેશિત કરવામાં આવી ચૂકી છે. તેમ છતાં, જો આવું અનુસંગિક પુનર્નિર્ધારણ હાથ ધરવામાં આવ્યું ન હોય, તો ૧૯૯૬ પહેલાં નિવૃત્ત થયેલા અધિકારીઓ, જેઓની ઉંમર નોંધપાત્ર રીતે વધી ગઈ હશે, તેમના સામે ભેદભાવ થશે. આવી પરિસ્થિતિ ટાળવી જોઈએ અને તેથી આ ભલામણ સ્વીકારને પાત્ર છે. આ ભલામણનો અમલ તાત્કાલિક અને વિલંબ વિના કરવામાં આવે તે માટે નિર્દેશ આપવામાં આવે છે. [પરિચ્છેદ ૯૧, ૯૨][૭૭-બી-સી, ઈ-એફ]

૫. પેન્શનની ગણતરી કરતી વખતે બારમાં થયેલી પ્રેક્ટિસના વર્ષોના લાભ

આ અદાલતના ચુકાદાના અમલીકરણરૂપ ભલામણ સ્વીકારને પાત્ર છે.
[પરા ૯૩][૭૮-બી]

એન.સી.ટી. દિલ્હી સરકાર વિ. ઓલ ઇન્ડિયા ચંગ લોયર્સ એસોસિયેશન
(૨૦૦૯) ૧૪ એસ.સી.સી. ૪૯ : [૨૦૦૯] ૩ એસ.સી.આર. ૫૫૫ – પર
આધાર રાખવામાં આવ્યો.

૬. કુટુંબ પેન્શન અંગેની ભલામણો

કુટુંબ પેન્શન અંગે, આયોગે પ્રહારના ટકાવારીમાં, એટલે કે, ૩૦% કોઈપણ ફેરફારની ભલામણ કરી નથી.

છેલ્લે મેળવેલા વેતનનું. તેથી, આ ભલામણ, એવી સ્થિતિમાં, કોઈ વધુ વિચારવિમર્શને પાત્ર નથી, કારણ કે તે હાલના વ્યવસ્થાનો માત્ર સતત અનુસરણ છે. આ ભલામણ સ્વીકારવામાં આવે છે. તે જ સમયે, આયોગે જીવનસાથીના અવસાન પછી પાત્ર કુટુંબના સભ્યને ૩૦% દરે કુટુંબ પેન્શન ચૂકવવાની ભલામણ કરી છે. આ લાભ નિયમ ૫૪, સી.સી.એસ. (પેન્શન) નિયમો, ૧૯૭૨ના પ્રકાશમાં આપવામાં આવ્યો છે, જે કેન્દ્રીય નાગરિક સેવાઓના સભ્યોને સમાન લાભ આપે છે. આ ભલામણ પણ તે મુજબ સ્વીકારવામાં આવે છે, કારણ કે તે કેન્દ્રીય નાગરિક સેવાઓના સભ્યોને મંજૂર કરવામાં આવી છે. કુટુંબ પેન્શનની રકમ પેન્શન માટે લાગુ પડતા સમાન ગુણક/તર્કસંગતીકરણ સૂચકાંક મુજબ વધારવી આવશ્યક છે. કારણ કે વેતન અને પેન્શન પર લાગુ પડતા અને તેમાં વધારો લાવતા જે પરિબળો છે, તે જ સમાન રીતે કુટુંબ પેન્શન પર પણ લાગુ પડે છે. આયોગે પણ એ જ ભલામણ કરી છે. આ ભલામણ સ્વીકારવામાં આવે છે અને એવો નિર્દેશ આપવામાં આવે છે કે કુટુંબ પેન્શનની રકમ પણ તે જ રીતે નક્કી કરવામાં આવે, જેમ પેન્શનની રકમ નક્કી કરવામાં આવે છે. અંતિમ ભલામણ રાજ્યો દ્વારા કુટુંબ પેન્શન માટે પાત્રતા માટે નિર્ધારિત આવક મર્યાદા વિષે છે. આયોગ દ્વારા નિર્ધારિત લઘુત્તમ મર્યાદા રૂપિયા ૩૦,૦૦૦/- હતી. આ મર્યાદા વાજબી છે, પરંતુ ન્યાયિક અધિકારીઓ માટે વધુ લાભદાયક હોય તેવી ઊંચી મર્યાદા નિર્ધારિત કરવાની બાબત રાજ્યોના વિવેકાધિકારે છોડવી જોઈએ. તેથી, આ ભલામણ સ્વીકારવામાં આવે છે. [પરિચ્છેદો ૯૪-૯૭][૭૮-સી-૭]

૭. પેન્શન/કુટુંબ પેન્શનની વધારાની રકમ અંગે ભલામણો

વધતી ઉંમરના કારણે આવશ્યક બનતી વધારાની સહાયને ધ્યાનમાં લઈને, કેન્દ્રીય સરકારની નીતિ વધારાની પેન્શનની માત્રા મંજૂર કરવાની રહી છે. આયોગે ૭૫ વર્ષની ઉંમરથી આગળ વધારાની પેન્શનની માત્રાનું ચુકવણું કરવાની ભલામણ કરી છે. અનેક રાજ્યો આ લાભ ૭૦ વર્ષની ઉંમરથી આપતા રહ્યા છે અને આયોગે ૭૫ વર્ષની ઉંમરથી વધારાની પેન્શનની માત્રા મંજૂર કરવાની ભલામણ કરી છે તે જોતા, આયોગનું આ તર્ક સ્વીકાર્ય ગણાય છે. જો રાજ્યો વધુ લાભદાયક પેન્શનના દરો મંજૂર કરતા રહ્યા હોય, તો ન્યાયિક અધિકારીઓને તે નકારી શકાય નહીં. ન્યાયિક અધિકારીઓને રાજ્યના અધિકારીઓ કરતાં ઓછી અનુકૂળ સ્થિતિમાં રાખી શકાય નહીં. તેથી, આ અદાલત આ ભલામણ સ્વીકારે છે. આયોગે વધુમાં ભલામણ કરી છે કે આ લાભ ૦૧.૦૧.૨૦૧૬થી ચૂકવવામાં આવે. વેતન અને પેન્શનના પાસાઓ સંબંધિત અન્ય સમાન ભલામણોની જેમ, આ ભલામણ પણ સ્વીકારવામાં આવે છે. જો ન્યાયિક અધિકારીઓને અગાઉથી વધુ લાભદાયક વ્યવસ્થા આપવામાં આવી હોય અને તેમને આયોગે સૂચવેલી તથા અદાલતે સ્વીકારેલી વ્યવસ્થામાં સ્થાનાંતરિત કરવામાં આવે, તો તેમની સામે કોઈ વસૂલાત કરવામાં આવવી જોઈએ નહીં. પરિણામે, ૭૫ વર્ષની ઉંમર સુધી પણ આ લાભો ચાલુ રાખવા બાબત રાજ્યો પર છોડવામાં આવે છે. તદનુસાર, આ ભલામણો સ્વીકારવામાં આવે છે. [ફકરો ૯૮, ૧૦૦-૧૦૨][૭૮-એચ; ૭૯-એ, સી-એફ]

૮. ગ્રેયુઈટી અંગેની ભલામણો

કમિશન દ્વારા ગ્રેયુઈટી બાબતે કરવામાં આવેલી પ્રથમ ભલામણ એ છે કે ગ્રેયુઈટીની ગણતરીને કેન્દ્રીય નાગરિક સેવાઓ (પેન્શન) નિયમો, ૧૯૭૨ ના નિયમ ૫૦(૧)(એ) સમકક્ષ લાવવામાં આવે. આ ભલામણ અંગે કોઈ વિવાદ હોઈ શકે નહીં, કારણ કે તેનો હેતુ સેવાશરતોમાં એકરૂપતા લાવવાનો છે. તેથી, આ ભલામણ આ અદાલત દ્વારા સ્વીકારપાત્ર ગણાય છે. કમિશને વધુમાં ભલામણ કરી હતી કે નિવૃત્તિ ગ્રેયુઈટી/મૃત્યુ ગ્રેયુઈટીની મહત્તમ મર્યાદા રૂ. ૨૦ લાખ રહેશે, જે મહંગાઈ ભથ્થું ૫૦% જેટલું વધે ત્યારે ૨૫% જેટલી વધારવામાં આવશે. આ ભલામણ પણ ડી.પી.સી. ના અહેવાલ અનુસાર કરવામાં આવી છે, અને તેનો હેતુ એવો છે કે જીવનનિર્વાહના ખર્ચમાં વધારો થવાને કારણે ગ્રેયુઈટી નિર્ણય ન બની જાય. તેથી, આ ભલામણ પણ અદાલત દ્વારા સ્વીકારપાત્ર ગણાય છે. ત્રીજી ભલામણ એ છે કે ભલામણોને ૦૧.૦૧.૨૦૧૬ થી અમલમાં મૂકવામાં આવે. ભલામણો ૦૧.૦૧.૨૦૧૬ થી અમલમાં આવવી જ જોઈએ. પરિણામે, ૦૧.૦૧.૨૦૧૬ પછી નિવૃત્ત થયેલા તે ન્યાયિક અધિકારીઓને પણ અહેવાલના સ્વીકારનો લાભ મળવો જોઈએ. તેથી, કમિશને સૂચવ્યું છે કે સુધારેલી મહત્તમ મર્યાદાને આધીન રહી તેમને તફાવતી ગ્રેયુઈટી ચુકવવામાં આવે. આ માત્ર અનુસંગિક બાબત છે અને તેને આ અદાલત સ્વીકારે છે. ગ્રેયુઈટીના વિષય પર કમિશન દ્વારા કરવામાં આવેલી અંતિમ ભલામણ એ છે કે મૃત્યુ ગ્રેયુઈટી ડી.પી.સી.ની જ રૂપરેખા મુજબ

ચૂકવવામાં આવે. તે મુજબ, આ ભલામણ સ્વીકારવામાં આવે છે, કારણ કે તે આ અદાલતે અગાઉથી સ્વીકારેલા અને નિર્ધારિત કરેલા સિદ્ધાંતોને અનુરૂપ છે.

[પરા ૧૦૩-૧૦૬][૭૯-જી-એચ; ૮૦-એ-ડી]

૯. મૃત્યુની સ્થિતિમાં આર્થિક સહાય અંગેની ભલામણો

આયોગે ભલામણ કરી છે કે જ્યાં કોઈ ન્યાયિક અધિકારી સેવા દરમિયાન અવસાન પામે, ત્યાં લાગુ પડતા નિયમો મુજબ પરિવાર પેન્શન અને મૃત્યુ-સહ-નિવૃત્તિ ઉપદાન, અવસાન પામેલ અધિકારીના જીવનસાથી/આશ્રિતને ચૂકવવાપાત્ર રહેશે. આયોગની ભલામણ સીસીએસ (પેન્શન) નિયમો, ૧૯૭૨ ના નિયમ ૫૪ મુજબ છે. આ ભલામણ વાજબી છે અને વિવિધ સેવાઓમાં એકરૂપતાના સિદ્ધાંતને આગળ ધપાવનારી છે. તેથી, તે આ અદાલત દ્વારા સ્વીકારવા યોગ્ય છે. [ફકરો ૧૦૮][૮૦-એફ- જી]

ઓલ ઈન્ડિયા જજેસ એસોસિએશન (૨) વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા (૧૯૯૩) ૪ એસ.સી.સી. ૨૮૮ : [૧૯૯૩] ૧ સપ્લ. એસ.સી.આર. ૭૪૯; એસ.પી. ગુપ્તા વિ.

યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા, ૧૯૮૧ સપ્ પૂરક એસસીસી ૮૭ : [૧૯૮૨] એસસીઆર ૩૬૫;

સર્વોચ્ચ અદાલત એડવોકેટ્સ-ઓન-રેકૉર્ડ અસ્ન. વિ. યુનિયન ઑફ ઇન્ડિયા (૧૯૯૩) ૪ એસસીસી ૪૪૧ : [૧૯૯૩] ૨ સપ્લ. એસસીઆર ૬૫૯;

વિશેષ સંદર્ભ નં. ૧ સન ૧૯૯૮, ઇન રે, (૧૯૯૮) ૭ એસ.સી.સી. ૭૩૯ : [૧૯૯૮] ૨ સપ્લ. એસ.સી.આર. ૪૦૦; સર્વોચ્ચ અદાલત એડવોકેટ્સ-ઓન-રેકૉર્ડ અસ્ન. વિ. યુનિયન ઑફ ઇન્ડિયા (૨૦૧૬) ૫ એસ.સી.સી. ૧ : [૨૦૧૫] ૧૩ એસ.સી.આર. ૧; ડિરેક્ટર, કે.પી.ટી.સી.એલ. વિ. સી.પી. મુન્દિનમણી (૨૦૨૩) એસ.સી.સી. ઑનલાઇન એસ.સી. ૪૦૧; અનિતા કુશ્વાહા વિ. પુષ્પ સુદાન (૨૦૧૬) ૮ એસ.સી.સી. ૫૦૯ : [૨૦૧૬] ૯ એસ.સી.આર. ૫૬૦ – આધારરૂપે અવલંબિત.

અખિલ ભારતીય ન્યાયાધીશ સંઘ. વિ. ભારત સંઘ (૨૦૧૯) ૧૨ એસસીસી ૩૧૪; બ્રિજ મોહન લાલ વિ. ભારત સંઘ (૨૦૧૨) ૬ એસસીસી ૫૦૨ : [૨૦૧૨] ૫ એસસીઆર ૩૦૫; હુસૈનઆરા ખાતૂન (૧) વિ. હોમ સેકી., બિહાર રાજ્ય (૧૯૮૦) ૧ એસસીસી ૮૧ :

[૧૯૭૯] ૩ એસ.સી.આર. ૧૬૯; પોલીસ કમિશનર દિલ્હી વિ.

રજિસ્ટ્રાર, દિલ્હી વડી અદાલત (૧૯૯૬) ૬ એસ.સી.સી. ૩૨૩ : [૧૯૯૬] ૭ સપ્લ. એસ.સી.આર. ૪૩૨; મોહમ્મદ હુસૈન વિ. દિલ્હી એન.સી.ટી. સરકાર (૨૦૧૨) ૯ એસ.સી.સી. ૪૦૮ : [૨૦૧૨] ૧૦

એસ.સી.આર. ૪૮૦; ઓલ ઈન્ડિયા જજેસ એસોસિયેશન વિ. ભારત સંઘ (૨૦૧૦) ૧૪ એસ.સી.સી. ૭૨૦; નંદ વિજય સિંહ વિ. ભારત સંઘ (૨૦૨૧) એસ.સી.સી. ઓનલાઈન અલ્હાબાદ ૧૦૯૦; બંગાલ કેમિકલ એન્ડ ફાર્માસ્યુટિકલ વર્ક્સ લિ. વિ. તેના કર્મચારીઓ (૧૯૬૯) ૨ એસ.સી.આર. ૧૧૩; ઓલ ઈન્ડિયા જજેસ એસન. વિ. ભારત સંઘ (૨૦૧૪) ૧૪ એસ.સી.સી. ૪૪૪; ઓલ ઈન્ડિયા જજેસ એસન. વિ. ભારત સંઘ ડબલ્યુ.પી.(સી) નં. ૧૦૨૨/ ૧૯૮૯ તા. ૧૪.૦૭.૨૦૧૬નો હુકમ; ઓલ ઈન્ડિયા જજેસ એસન.

વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા ડબલ્યુ.પી(સી) નં. ૧૦૨૨/૧૯૮૯ તા. ૧૩.૦૩.૨૦૧૮નો હુકમ – સંદર્ભિત.

કોમનવેલ્થ એક્સ રેલ કેરોલ વિ. ટેટ, ૨૭૪ એ.૨ડી. ૧૯૩ – નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો.

કેસ કાયદા સંદર્ભ

[૧૯૯૩] ૧ સપ્લિ. એસ.સી.આર. ૭૪૯ પર પરિષેદ ૧, ૧૫, ૨૩, ૨૪, ૨૫, ૨૭ અને ૪૩ માં આધાર રાખવામાં આવ્યો

[૨૦૦૨] ૨ એસ.સી.આર. ૭૧૨ નો ઉલ્લેખ પરિષેદ ૨, ૪૮ અને ૬૬ માં કરવામાં આવ્યો છે

(૨૦૧૦) ૧૫ એસ.સી.સી. ૧૭૦ નો પરિચ્છેદ ૩, ૬૬ માં ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે

(૨૦૧૯) ૧૨ એસ.સી.સી. ૩૧૪ ફક્ત ૫ માં ઉલ્લેખિત

[૨૦૧૨] ૫ એસ.સી.આર. ૩૦૫ નો પરિચ્છેદ ૧૩ માં ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે

[૧૯૮૨] એસ.સી.આર. ૩૬૫ પરિચ્છેદ ૩૦ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો

[૧૯૯૩] ૨ સપ્લિ. એસ.સી.આર. ૬૫૯ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો, પરા ૩૦

[૧૯૯૮] ૨ સપ્લિ. એસ.સી.આર. ૪૦૦ પર પરિચ્છેદ ૩૦ માં આધાર રાખવામાં આવ્યો

[૨૦૧૫] ૧૩ એસ.સી.આર. ૧ પર ફક્ત ૩૦ માં આધાર રાખવામાં આવ્યો

[૧૯૭૯] ૩ એસ.સી.આર. ૧૬૯ નો પરા ૩૨ માં ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે

[૧૯૯૬] ૭ સપ્લી. એસ.સી.આર. ૪૩૨નો પેરા ૩૨માં ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો

[૨૦૧૨] ૧૦ એસ.સી.આર. ૪૮૦ નો પેરા ૩૨ માં ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો

[૨૦૧૬] ૯ એસ.સી.આર. ૫૬૦ પર ફરો ૩૨ માં આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો

(૨૦૧૦) ૧૪ એસ.સી.સી. ૭૨૦ નો ઉલ્લેખ પરિચ્છેદ ૪૮ માં કરવામાં આવ્યો છે

(૧૯૬૯) ૨ એસસીઆર ૧૧૩ નો પરિચ્છેદ ૬૨ માં સંદર્ભ લેવાયો

(૨૦૨૨) ૭ એસ.સી.સી. ૪૯૪નો પેરા ૬૭ માં ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો

[૨૦૦૮] ૯ એસ.સી.આર. ૧૦૭૮ પર ફરો ૭૭, ૮૦માં આધાર રાખવામાં આવ્યો

[૧૯૯૮] ૧ એસ.સી.આર. ૭૯૩ ફરો ૭૭, ૮૦ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો

(૨૦૧૪) ૧૪ એસ.સી.સી. ૪૪૪ નો ફરો ૯૧ માં ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો

[૨૦૦૯] ૩ એસસીઆર ૫૫૫ પર પરિછેદ ૯૩ માં આધાર રાખવામાં આવ્યો.

નાગરિક મૂળ અધિકારક્ષેત્ર : રિટ પિટિશનઁ (નાગરિક) નં. ૬૪૩ ઓફ ૨૦૧૫.

(ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૩૨ હેઠળ)

વિશેષ અનુમતિ અરજીસ્પેશલ લિવ પિટિશન (દિવાની) નં. ૬૪૭૧-૬૪૭૩ ઓફ ૨૦૨૦ સાથે અને અવમાનના અરજી (દિવાની) નં. ૭૧૧ ઓફ ૨૦૨૨, ૩૬, ૩૭, ૩૮, ૩૯, ૪૦, ૮૪૮ ઓફ ૨૦૨૩, રિટ પિટિશન (દિવાની) નં. ૬૪૩ ઓફ ૨૦૧૫ માં

કુલદીપ પરિહાર, કેપ્યુટી એડવોકેટ જનરલ, કે. એમ. નટરાજ, એ.એસ.જી., બી.કે. સતીજા, હેમંત ગુપ્તા, બરુણ કુમાર સિન્હા, નિખિલ ગોયલ, નચિકેતા જોશી, ગૌરવ ધામા, અમિત આનંદ તિવારી, એ.એ.જી.એસ., ગૌરબ બેનર્જી, પી. વિશ્વનાથ શેટ્ટી, વી. ગિરી, જયદીપ ગુપ્તા, સંજય પરીખ, વિનોદ ઘાઈ, ડૉ. મનીષ સિંઘવી, વરિષ્ઠ વકીલો, કે. પરમેશ્વર, (એમિક્સ ક્યુરીન્યાયાલય મિત્રએ), સુશ્રી મયુરી રઘુવંશી, વીપી સિંહ, વ્યોમ રઘુવંશી, સુશ્રી અકાંક્ષા રાઠોર, સુભ્રો, મિલિંદ કુમાર, દીપક પ્રકાશ, વી. એન. રઘુપથી, વસીમ કાદરી, મોહદ અખિલ, શ્રીમતી સ્વરૂપમા ચતુર્વેદી, રાજન કુમાર ચૌરસિયા, અરવિંદ કુમાર શર્મા, શ્રીકાંત નીલપ્પા તેરદલ, અનમોલ ચંદન,

વત્સલ જોશી, અન્નિરુધ શર્મા-(૨), ઈશાન શર્મા, ડૉ. એન. વિસાકમૂર્તિ, કાનુ અગ્રવાલ, ભુવન કપૂર, સુશ્રી ઇંદિરા ભાસ્કર, મુકેશ કે.આર. વર્મા, ગુરમીત સિંહ મક્કર, રાજ બહાદુર યાદવ, અમરીશ કુમાર, મહેશ ઠાકુર, સુશ્રી ગીતાંજલી બેદી, સુશ્રી વિપાશા સિંહ, સુશ્રી શિવાની, ગોપાલ ઝા, સુશ્રી પ્રીતિકા ઢિવેદી, અભિસેક મહાન્તિ, સુધાંશુ એસ. ચૌધરી, મહેશ પી. શિન્ડે, સુશ્રી રૂચા એ. પાંડે, એમ. વીરરાગવન, સંદીપ સુધાકર દેશમુખ, નિશાંત શર્મા, કુનલ ચેટર્જી, સુશ્રી મૈત્રેયી બેનર્જી, રોહિત બંસલ, સુશ્રી ક્ષિતિજ સિંહ, અપૂર્વ કુરુપ, સુશ્રી કીર્તિ દધીય, ઓજસ્વા પાઠક, સુશ્રી કવિતા ઝા, જેમ્સ પી. થોમસ, રવિ સાગર, પી. આઈ. જોઝ, નરેશ કે. શર્મા, સંજય કુમાર પાઠક, અરવિંદ કુમાર ત્રિપાઠી, શ્રીમતી શશી પાઠક, નિખિલ ગોયલ, સુશ્રી નવીન ગોયલ, સુશ્રી પ્રગતિ નીખરા, આદિત્ય ભાનુ નીખરા, નિશાંત કુમાર, સુનંદો સિર, અનુપમ રૈના, કૃષ્ણાનંદ પાંડેયા, હર્ષિત ગુપ્તા, રાઘવેન્દ્ર એસ. શ્રીવાત્સ, લિખી ચંદ બોન્સલે, રહત બંસલ, સુશ્રી કોમલ મુન્ધરા, ટી. જી. નારાયણન નાયર, એ. રાધાકૃષ્ણન, અર્જુન ગર્ગ, આકાશ નંદોલિયા, સુશ્રી સગુન શ્રીવાસ્તવ, સિબો શંકર મિશ્રા, શ્રીમતી પ્રભાતી નાયક, નિરંજન સાહુ, દેબપ્રત દાશ, સુશ્રી અપૂર્વા શર્મા, અશોક માથુર, મુકુલ કુમાર, અવનીશ અર્પુઠમ, સુશ્રી અનુરાધા અર્પુઠમ, મેસર્સ અર્પુઠમ અરુણા એન્ડ કો, મુકેશ કે. ગિરી, મહકૂઝ અહસાન નાઝકી, પોલંકી ગૌતમ, કે વી ગિરિશ ચૌધરી, ટી વિજયા ભાસ્કર રેડ્ડી, સુશ્રી રાજેશ્વરી મુખર્જી, સુશ્રી નિતિ રિછારિયા, શુભોદીપ રોય, સાઈ શશાંક, દીપાયન દત્ત, મનીષ કુમાર, સુમીર સોધી, દેવાશિષ તિવારી, ગૌરવ અરોરા, સુશ્રી સુજાતા કુર્દુકાર, સુશ્રી દીપાન્વિતા

પ્રિયંકા, સુશ્રી પાયલ ગુપ્તા, સમર વિજય સિંહ, શિવાંગ જૈન, સુશ્રી પ્રીતિ ચૌહાણ, સુશ્રી પૂર્વા, અરુણ કુમાર જાયસ્વાલ, કેશવ મિત્તલ, સુશ્રી અમૃતા વર્મા, સુશ્રી સાબરણી સોમ, સુશ્રી પ્રતિષ્ઠા વિજ, અભિનવ મુકર્જી, શ્રીમતી બિહુ શર્મા, અક્ષય સી. શ્રિવાસ્તવ, શૈલેશ મડિયાલ, વૈભવ સભરવાલ, અક્ષય કુમાર, રાજીવ શંકર દ્વિવેદી, આનંદો મુખર્જી, શ્વેતાંક સિંહ, વી. એન. રઘુપથી, મનિન્દ્ર પાલ ગુપ્તા, શ્રીમતી અંશા વર્મા, નિશે રાજેન શૉંકર, શ્રીમતી અનુ કે. જોય, આલિમ અનવર, સુશ્રી માનિકા પ્રિયા, રિદ્ધિ બોઝ, સની ચૌધરી, અંકિત મિશ્રા, સિદ્ધાર્થ ધર્માધિકારી, આદિત્ય અનિરુદ્ધ પાંડે, ભારત બગલા, સુશ્રી શ્રેયા સક્સેના, સુશ્રી યામિની સિંહ, સૌરવ સિંહ, પુષ્પમ્બમ રમેશ કુમાર, કરુણ શર્મા, ઋત્વિક પરીખ, સુશ્રી અનુપમા ગંગાંગોમ, અવિજિત મણિ ત્રિપાઠી, નિર્નિમેષ દુબે, સિદ્ધેશ કોટવાલ, સુશ્રી આના ઉપાધ્યાય, સુશ્રી માન્યા હસિજા, નિહાર ધર્માધિકારી, સુશ્રી કે. એનાતોલી સેમા, સુશ્રી લિમાયિનલા જામિર, અમિત કુમાર સિંહ, સુશ્રી ચુબાલેમલા ચાંગ, પ્રાંગ ન્યૂમાઈ, શિબાશિષ મિશ્રા, અજય પાલ, મયંક દહિયા, સુશ્રી સુગંધ રાઠોર, સુશ્રી શુભાંગી અગ્રવાલ, સમીર અભ્યંકર, સુશ્રી વાણી વંદના છેત્રી, સુશ્રી નિશી સંગતાની, સુશ્રી સુગંધ રાઠોર, સાબરીશ સુબ્રમણિયન, સુશ્રી દેવયાની ગુપ્તા, વિષ્ણુ ઉન્નિકૃષ્ણન, નમન દ્વિવેદી, દાનિશ સૈફી, સી કાંતિ કુમાર, શ્રીહર્ષ પીયારા, રાજીવ કુમાર ચૌધરી, સુશ્રી પદ્મવી, દુલ્હુરી સુબ્રહ્મણ્ય ભાનુ, સંજય કુમાર ત્યાગી, સંજય કુમાર, સુનિલ કુમાર તોમર, પવન, સુદર્શન સિંહ રાવત, સુશ્રી રચના ગાંધી, પરિજાત સિન્હા, સુશ્રી મધુમિતા ભટ્ટાચાર્ય, સુશ્રી ઉર્મિલા કર પુસ્કાયસ્થ, અનંત, સુશ્રી

, ચિરાગ એમ. શ્રોફ, અરવિંધ એસ., સુશ્રી ઉમા ભૂપનેશ્વરી સી., અબ્બાસ, શ્રીમતી અંજની અચ્યાગારી, અંકુર કશ્યપ, રોહિત રાજર્ષિ, અમન બજાજ, ગોપાલ ઝા, ગૌરવ અગ્રવાલ, ઉદય બી. દુબે, સુશ્રી આરતી ગુપ્તા, સુશ્રી કાંતિ, હાજર પક્ષકારો માટેના વકીલો.

અદાલતનો નીચેનો ચુકાદો પ્રગટ કરવામાં આવ્યો હતોઆપવામાં આવ્યો

હતો:

અનુક્રમણિકા*

ક્રમ નં.	પેટા ક્રમ નં.	મુખ્ય વિષયવસ્તુ
૧.		પે કમિશનો (પગાર પંચો) નો પરિચય
૨.		SNJPC નો અહેવાલ અને આ કોર્ટના આદેશો.
૩.		કાઉન્સેલ (વકીલ) ની રજૂઆતો.

૪.		જ્યુડિશિયલ (ન્યાયિક) પગાર, પેન્શન અને ભથ્થાં માટે વિકસિત કરવામાં આવેલા સિદ્ધાંતો.
	(૧)	હોદ્દાઓ અને સેવાની શરતોમાં એકરૂપતા
	(૨)	સત્તાઓનું પૃથક્કરણ અને રાજકીય કારોબારી સાથે સરખામણી
	(૩)	ડિસ્ટ્રિક્ટ જ્યુડિશિયરી (જિલ્લા ન્યાયતંત્ર) ની સ્વતંત્રતા એ મૂળભૂત માળખાનો ભાગ છે
	(૪)	ન્યાયિક સ્વતંત્રતા અને ન્યાય સુધીની પહોંચ બંધારણના ભાગ III (ત્રણ) નો અમલ સુનિશ્ચિત કરે છે
	(૫)	ડિસ્ટ્રિક્ટ જ્યુડિશિયરી (જિલ્લા ન્યાયતંત્ર) અને હાયર જ્યુડિશિયરી (ઉચ્ચ ન્યાયતંત્ર) ના ન્યાયિક કાર્યોની સમાનતા
૫.૦		પગાર અંગેની ભલામણો.

પ.૧		પગાર અંગેની SNJPC ની ભલામણો પર આ કોર્ટના આદેશો
પ.૨		પગાર અંગેની ભલામણોની વિચારણા
	(૧)	અખિલ ભારતીય પેટર્નને અનુરૂપ જ્યુડિશિયલ ઓફિસર્સ (ન્યાયિક અધિકારીઓ) ના હોદ્દાઓની પુનઃરચના (ભલામણ ૪૪.૧)
	(૨)	પે મેટ્રિક્સ મોડેલ મુજબ નવું પગાર માળખું (ભલામણ ૪૪.૨, ૪૪.૩)
	(૩)	૨.૮૧ નો ગુણક અને તેનો એકરૂપ અમલ (ભલામણો ૪૪.૪-૪૪.૬)
	(૪)	ઈન્ક્રીમેન્ટ્સ (પગાર વધારો) (ભલામણ ૪૪.૭, ૪૪.૧૧)
	(૫)	માસ્ટર પે સ્કેલમાંથી પે મેટ્રિક્સ સિસ્ટમમાં ફિટમેન્ટ અને સ્થળાંતર (ભલામણો ૪૪.૮, ૪૪.૯, ૪૪.૧૦)

	(૬)	૦૧/૦૧/૨૦૧૬ થી ભલામણોનો અમલ (ભલામણ જ્ઞ.૧૨)
	(૭)	તારીખ ૨૭/૦૭/૨૦૨૨ ના આદેશહુકમમાં નિર્દેશોના પાલનની સ્થિતિ (ભલામણ નં. જ્ઞ.૧૩ માં સુધારો)
	(૮)	કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા નક્કી કરાયેલા દરોના આધારે DA (મોંઘવારી ભથ્થું) (ભલામણ જ્ઞ.૧૪)
	(૯)	સિવિલ જજ (જ્યુનિયર ડિવિઝન) ને પ્રથમ ACP ની મંજૂરી (ભલામણ જ્ઞ.૧૫ (i))
	(૧૦)	ACP મંજૂર કરવામાં વિલંબ (ભલામણ જ્ઞ.૧૫(ii))
	(૧૧)	ડિસ્ટ્રિક્ટ જજિસ (સિલેક્શન ગ્રેડ) અને ડિસ્ટ્રિક્ટ જજિસ (સુપર ટાઇમ સ્કેલ) ની ટકાવારીમાં ફેરફાર (ભલામણ જ્ઞ.૧૬)
	(૧૨)	ઇન્ડસ્ટ્રિયલ ટ્રિબ્યુનલ્સ/લેબર કોર્ટ્સના પ્રિસાઇડિંગ જજિસ (પીઠાસીન ન્યાયાધીશો) ને આપવામાં

		આવનાર પગાર સુધારો (ભલામણ ૪૪.૧૯)
	(૧૩)	મહારાષ્ટ્રમાં ફેમિલી કોર્સના જજિસ (ભલામણ ૪૪.૧૮)
	(૧૪)	સ્પેશિયલ જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ્સ (સેકન્ડ ક્લાસ) અને સ્પેશિયલ મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ્સને લઘુત્તમ મહેનતાણું (ભલામણ ૪૪.૧૯)
૬.		પેન્શન, ગ્રેયુઈટી અને નિવૃત્તિની ઉંમર વગેરે અંગેની ભલામણો
૭.		પેન્શન, ગ્રેયુઈટી વગેરે અંગેની ભલામણોની વિચારણા
	(૧)	૦૧/૦૧/૨૦૧૬ ના રોજ અથવા તે પછી નિવૃત્ત થનારાઓ માટે પેન્શનની ટકાવારીમાં કોઈ ફેરફાર નહીં (ભલામણ ૩૯.૧)
	(૨)	નિવૃત્ત જ્યુડિશિયલ ઓફિસર્સ (ન્યાયિક અધિકારીઓ) નું સુધારેલું પેન્શન છેલ્લે મેળવેલા પગારના ૫૦% હોવું

		જોઈએ
	(૩)	પે મેટ્રિક્સમાં પેન્શનરોનો ગુણક અને ફિટમેન્ટ (ભલામણ નં. ૩૯.૩, ૩૯.૪)
	(૪)	૦૧/૦૧/૧૯૯૬ પહેલાં નિવૃત્ત થયેલા જ્યુડિશિયલ ઓફિસર્સ (ન્યાયિક અધિકારીઓ) નું પરિણામી પુનઃ-નિર્ધારણ (ભલામણ નં. ૩૯.૫)
	(૫)	પેન્શનની ગણતરી કરતી વખતે બાર (વકીલાત) માં પ્રેક્ટિસના વર્ષોનો લાભ (ભલામણ નં. ૩૯.૬)
	(૬)	ફેમિલી પેન્શન અંગેની ભલામણો (ભલામણ નં. ૪.૧ થી ૪.૪)
	(૭)	વધારાના ક્વોન્ટમ પેન્શન/ફેમિલી પેન્શન અંગેની ભલામણો (ભલામણ નં. ૨૧.૧ થી ૨૧.૪)
	(૮)	ગ્રેયુઈટી અંગેની ભલામણો (ભલામણ નં. ૨૧.૧ થી ૨૧.૪)

	(૯)	નિવૃત્તિની ઉંમર અંગેની ભલામણો
	(૧૦)	મૃત્યુના કિસ્સામાં નાણાકીય સહાય અંગેની ભલામણો
	(૧૧)	પેન્શનરોને સહાય અંગેની ભલામણો
	(૧૨)	નવી પેન્શન યોજના નાબૂદ કરવા અંગેની ભલામણો
૮.		પરિણામી નિર્દેશો.

૧. વેતન પંચોનો પરિચય

૧. જિલ્લા ન્યાયતંત્ર ન્યાયિક વ્યવસ્થાનો પાયો છે. ન્યાયિક વ્યવસ્થામાં ન્યાયિક અધિકારીઓની સ્વતંત્રતા અતિ આવશ્યક છે. હવે પછી આ અદાલતે જિલ્લા ન્યાયતંત્રનો ઉદ્દેશ ‘ગૌણ ન્યાયતંત્ર’ તરીકે કરવો જોઈએ નહીં. આ માત્ર ખોટું નામકરણ જ નથી, કારણ કે જિલ્લા ન્યાયાધીશ પોતાના અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગમાં સ્વયંસિદ્ધ રીતે કોઈ અન્ય વ્યક્તિના અધિનસ્ત નથી, પરંતુ જિલ્લા ન્યાયતંત્રમાં સેવા બજાવતા સંવિધાનિક પદાધિકારીઓ પ્રત્યે તે અનાદરપૂર્ણ પણ છે. તેમની નિષ્પક્ષતા સુરક્ષિત કરવા માટે, તેમની આર્થિક સુરક્ષા અને આર્થિક સ્વતંત્રતા સુનિશ્ચિત કરવી મહત્વપૂર્ણ છે. આ હેતુસર, ઓલ ઇન્ડિયા જજેસ એસોસિએશનના પ્રયત્ને, આ અદાલતે, ૧૯૯૩ માં, આ નિષ્કર્ષ નોંધ્યો

હતો કે ન્યાયિક વેતન આયોગ હોવો જ જોઈએ, જે કારોબારી તંત્રથી અલગ અને સ્વતંત્ર હોય, જેથી પરસ્પર નિયંત્રણ અને સંતુલનની પ્રણાલી કાર્યરત રહે અને ન્યાયતંત્રને તેમના વેતન તથા સેવા શરતો અંગે પોતાનું મંતવ્ય વ્યક્ત કરવાની તક મળે.૨

૨. આ અદાલતના ચુકાદા અનુસાર, ભારત સરકાર દ્વારા તા. ૨૧.૦૩.૧૯૯૬ના ઠરાવથી પ્રથમ રાષ્ટ્રીય ન્યાયિક વેતન આયોગ (“એફએનજેએપીસી”) ની રચના કરવામાં આવી હતી. ન્યાયમૂર્તિ કે.જગન્નાથ શેટ્ટીના અધ્યક્ષપદ હેઠળના એફએનજેએપીસીએ તા. ૧૧.૧૧.૧૯૯૯ના રોજ સર્વગ્રાહી અહેવાલ રજૂ કર્યો હતો. આ સર્વગ્રાહી અહેવાલમાં જિલ્લા ન્યાયતંત્ર સંબંધિત વેતન, પેન્શન અને ભથ્થાં તેમજ સેવા શરતો અંગેની ભલામણો સમાવેશ પામી હતી. દીર્ઘકાલીન કાર્યવાહી બાદ, તા. ૨૧.૦૩.૨૦૦૨ના રોજ, આ અદાલતે ભથ્થાં સંબંધિત કેટલીક ફેરફારો સાથે એફએનજેએપીસીની પરિલાભો સંબંધિત ભલામણોને મંજૂરી આપી હતી. ૩ નોંધપાત્ર રીતે, આ ભલામણો તા. ૦૧.૦૧.૧૯૯૬થી અમલમાં આવે તે રીતે સ્વીકારવામાં આવી હતી. આવું તે કારણસર હતું કે કેન્દ્ર સરકારના કર્મચારીઓને તે તારીખથી પમા કેન્દ્રિય વેતન આયોગના લાભો આપવામાં આવ્યા હતા.

૩. આગામી થોડાં વર્ષોમાં, કેન્દ્રીય સરકારે ૬મો કેન્દ્રીય પગાર પંચ નીમ્યો, અને પંચે પોતાની ભલામણો કરી, જેઓ ૦૧.૦૧.૨૦૦૬ થી સ્વીકારવામાં આવી. જિલ્લાની ન્યાયતંત્ર પાછળ ન રહી જાય તે સુનિશ્ચિત કરવા

માટે, આ અદાલતે ફરી એકવાર એ જ ઓલ ઇન્ડિયા જજેસ એસોસિએશનના અનુરોધે હસ્તક્ષેપ કર્યો. આ અદાલતે ૨૮.૦૪.૨૦૦૮ના હુકમ દ્વારા જસ્ટિસ ઇ. પદ્મનાભન (મદ્રાસ વડી અદાલતના નિવૃત્ત ન્યાયાધીશ)ના અધ્યક્ષસ્થાને એક-સભ્ય પંચ નીમ્યો. આ એક-સભ્ય પંચે ફરી એકવાર અહેવાલ રજૂ કર્યો, જેને આ અદાલતે ૨૦.૦૪.૨૦૧૦ના હુકમ દ્વારા સ્વીકાર્યો. જ આ પંચે ભલામણ કર્યા મુજબના સુધારેલ પગારધોરણો, જે હાલમાં અમલમાં છે, ૦૧.૦૧.૨૦૦૬ થી અમલમાં મૂકવામાં આવ્યા.

જિલ્લા ન્યાયાધીશના પદની સ્થિતિ. આપણું સંવિધાન ન્યાયિક પ્રણાલીમાં જિલ્લાનાં ન્યાયાધીશને એક અનિવાર્ય અને મહત્વપૂર્ણ અંગ તરીકે માન્યતા આપે છે અને તેનું રક્ષણ કરે છે. આ સંસ્થાને તથા દેશ પ્રત્યે તેના યોગદાનને યોગ્ય માન-સન્માન આપવામાં આવવું જોઈએ.

આ પણ જુઓ, ઉપેન્દ્ર બક્ષી, ભારતીય લોકશાહી માટે એક સંસાધન તરીકે ન્યાયતંત્ર, ઇન્ડિયા સેમિનાર, નવેમ્બર ૨૦૧૦ – અહીં ઉપલબ્ધ છે https://www.india-seminar.com/૨૦૧૦/૬૧૫/૬૧૫_upendra_baxi.htm.

૨ ઓલ ઇન્ડિયા જજિસ' એસોસિએશન (૨) વિ. યુનિયન ઓફ
ઇન્ડિયા, (૧૯૯૩) ૪ એસસીસી ૨૮૮.

૩ ઓલ ઇન્ડિયા જજેસ એસોસિયેશન (૩) વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા,
(૨૦૦૨) ૪ એસ.સી.સી. ૨૪૭.

૪ ઓલ ઇન્ડિયા જજેસ એસોસિયેશન (૩) વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા
(૨૦૧૦) ૧૫ એસ.સી.સી. ૧૭૦.

૨. એસ.એન.જે.પી.સી.નો અહેવાલ અને આ અદાલતના આદેશો

૪. દસ વર્ષ પછી, ડમા કેન્દ્રીય વેતન આયોગે તેનો અહેવાલ રજૂ કર્યો અને તેની ભલામણો કેન્દ્રીય સરકારે ૦૧.૦૧.૨૦૧૬થી અમલમાં આવતી અસરથી સ્વીકારી. અનુરૂપ રીતે, હાલના રિટ પિટિશનમાં, ફરી એકવાર ઓલ ઇન્ડિયા જજેસ એસોસિયેશનના પ્રયત્ને, આ અદાલતને ન્યાયિક અધિકારીઓની સેવા શરતોને અધ્યતન/ઉન્નત કરવા માટે હસ્તક્ષેપ કરવા આમંત્રિત કરવામાં આવી છે.

૫. આ અદાલતે રિટ પિટિશન (સી) નં. ૬૪૩/૨૦૧૫ માં તારીખ ૦૮.૦૫.૨૦૧૭ ના હુકમ દ્વારા જસ્ટિસ પી.વી. રેડ્ડી (નિવૃત્ત) ની અધ્યક્ષતા હેઠળ દ્વિતીય રાષ્ટ્રીય ન્યાયિક વેતન આયોગની તેની અધ્યક્ષ તરીકે તથા સિનિયર એડવોકેટ આર બસંત (ભૂતપૂર્વ ન્યાયાધીશ) ની તેના સભ્ય તરીકે નિમણૂંક કરી હતી ૫. આ માનનીય અદાલતના હુકમ અનુસરીને, ભારત સરકારે તેના તારીખ ૧૦.૧૧.૨૦૧૭ ના ઠરાવ ૬ દ્વારા દ્વિતીય રાષ્ટ્રીય ન્યાયિક વેતન

આયોગ (“આયોગ/એસએનજેપીસી”) ની રચના કરી હતી. ઠરાવ મુજબ, આયોગના સંદર્ભ-શરતો નીચે મુજબ છે:

(એ) સમગ્ર દેશમાં આધીન ન્યાયતંત્રને આવરી લેતા ન્યાયિક અધિકારીઓના પગારની રચના તથા અન્ય વેતનલાભોને કયા સિદ્ધાંતો શાસિત કરવા જોઈએ તેવા સિદ્ધાંતોનું નિર્માણ કરવું.

(બી) રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં ન્યાયિક અધિકારીઓને ઉપલબ્ધ લાભોના કુલ પેકેજને ધ્યાનમાં લઈને તેમના વેતનપરિલાભોની હાલના રચના તથા સેવાની શરતોનું પરીક્ષણ કરવું અને યોગ્ય ભલામણો કરવી, જેમાં પેન્શન વગેરે જેવા નિવૃત્તિતર લાભોનો પણ સમાવેશ થાય, અને તે કરતી વખતે અન્ય સંબંધિત પરિબળો ઉપરાંત અનુગામી ન્યાયિક સેવાઓના અધિકારીઓ તથા અન્ય નાગરિક સેવકો વચ્ચેના વેતનરચનાના હાલના સાપેક્ષ તફાવતો તેમજ આ સંદર્ભમાં ફરિયાદોના નિવારણની યાંત્રિકીનો વિચાર કરવો.

(સી) ન્યાયિક અધિકારીઓને પગાર ઉપરાંત ઉપલબ્ધ કામ કરવાની પદ્ધતિઓ અને કામકાજના પર્યાવરણ તેમજ વિવિધ પ્રકારના ભથ્થાં અને વસ્તુરૂપ લાભોની તપાસ કરવા અને ન્યાયિક વહીવટમાં કાર્યક્ષમતાને પ્રોત્સાહન મળે, ન્યાયતંત્રના કદનું શ્રેષ્ઠીકરણ થાય વગેરે તે હેતુથી, તેમજ અગાઉની ભલામણોના અમલીકરણમાં સર્જાયેલી વિસંગતતાઓ દૂર કરવા માટે, તે અંગેનું ચુકિતસંગતીકરણ અને સરળીકરણ સૂચવવું.

પ ઓલ ઇન્ડિયા જજેસ એસોસિએશન વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા,
(૨૦૧૯) ૧૨ એસસીસી ૩૧૪.

ન્યાય વિભાગ દ્વારા તા. ૧૬.૧૧.૨૦૧૭ની સૂચના નં.
૧૯૦૧૮/૦૧/૨૦૧૭ દ્વારા ૬ જાહેર કરવામાં આવેલ.

(ડી) તમામ રાજ્યો/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના તમામ વર્ગોના ન્યાયિક અધિકારીઓને, તે યોગ્ય અને યથોચિત માને તેવી અંતરિમ રાહત પર વિચાર કરવો અને તેની ભલામણ કરવી. જો અંતરિમ રાહતની ભલામણ કરવામાં આવે, તો તે આયોગની અંતિમ ભલામણો પર ન્યાયિક અધિકારીઓને માન્ય થનારા પેકેજ સામે સંપૂર્ણપણે સમાયોજિત કરવામાં આવશે અને તેમાં સમાવિષ્ટ ગણાશે.

(ઈ) ગૌણ ન્યાયતંત્રના સભ્યોના વેતન તથા સેવા શરતોની સ્વતંત્ર રીતે સમયાંતરે સમીક્ષા કરવા માટે ખાસ કરીને આ હેતુસર રચાયેલ સ્વતંત્ર આયોગ દ્વારા કાયમી તંત્ર સ્થાપિત કરવાની પદ્ધતિ અંગે ભલામણ કરવી અને આવા આયોગની રચનામાં ન્યાયતંત્રના વતી પૂરતું પ્રતિનિધિત્વ પ્રતિબિંબિત થવું જોઈએ.

૬. કમિશનના અહેવાલમાંથી જણાય છે કે તેણે ગુવાહાટી, મુંબઈ, કોલકાતા, કોચી, દિલ્હી, ચંડીગઢ, ચેન્નાઈ, લખનૌ, ભોપાલ, વિશાખાપટ્ટનમ અને શ્રીનગર શહેરોમાં ક્ષેત્રવાર પરામર્શાત્મક પરિષદો યોજી હતી, જ્યાં ઓલ

ઈન્ડિયા જજેસ એસોસિએશન, ઓલ ઈન્ડિયા રિટાયર્ડ જજેસ એસોસિએશન, રાજ્ય એસોસિએશનો, રજિસ્ટ્રીના અધિકારીઓ તથા વડી અદાલતોના પ્રતિનિયુક્ત અધિકારીઓ અને વરિષ્ઠ સરકારી અધિકારીઓના પ્રતિનિધિઓ સાથે લાંબી વિચારવિમર્શ થયો હતો. અહેવાલના અવલોકનથી સૂચિત થાય છે કે કાર્યપત્રકો અને ગણતરીઓ તૈયાર કરતી વખતે કમિશને વિવિધ સ્ત્રોતોમાંથી પ્રાપ્ત રજૂઆતોનું વિશ્લેષણ કર્યું છે અને સમયાંતરે કેટલાંક નિષ્ણાતો સાથે પરામર્શ કર્યો હતો.

૭. વ્યાપક પરામર્શ બાદ, આયોગે એ જરૂરીયાત અનુભવી કે ન્યાયિક અધિકારીઓને આંતરિમ રાહત આપવામાં આવે, કારણ કે તેમના વેતનમાં ૧૦ વર્ષથી વધુ સમયથી વધારો કરવામાં આવ્યો ન હતો. તેથી, તેમણે આ અદાલત સમક્ષ ૦૯.૦૩.૨૦૧૮ના રોજ આંતરિમ રાહત અંગેનો અહેવાલ રજૂ કર્યો. ન્યાયિક અધિકારીઓને સુધારેલ/ઉન્નત વેતન વિના રાખવામાં આવ્યા હોવાનું ધ્યાનમાં રાખીને, આ અદાલતે ૨૭.૦૩.૨૦૧૮ના હુકમ દ્વારા રાજ્યો તથા ભારત સંઘને આંતરિમ રાહત સંબંધે આયોગની ભલામણો અમલમાં મૂકવા નિર્દેશ આપ્યો.

૮. ત્યારબાદ, ૨૯.૦૧.૨૦૨૦ના રોજ, આયોગે તેનો અંતિમ અહેવાલ આ અદાલત સમક્ષ રજૂ કર્યો. અહેવાલમાં એવી ભલામણો સમાવિષ્ટ છે, જે વેતન માળખું (ખંડ ૧), પેન્શન અને કુટુંબ પેન્શન (ખંડ ૩) તથા ભથ્થાં (ખંડ ૪) ને આવરી લે છે. અહેવાલનો એક અલગ ભાગ એટલે કે, ભાગ ૨, જિલ્લા

ન્યાયતંત્રની સેવા શરતોના વિષયો નિર્ધારિત કરવા માટે કાયમી તંત્ર સ્થાપિત કરવાની બાબત સાથે સંબંધિત છે.

૯. આ અદાલતે ૨૮.૦૨.૨૦૨૦ના રોજ અહેવાલની નોંધ લીધી. અદાલતની સહાય માટે એમિકી ક્યુરીની નિમણૂક કરવામાં આવી. રાજ્યો અને ભારત સંઘને અહેવાલ અંગે, જો કોઈ વાંધા હોય તો, તેમના વાંધાઓ દાખલ કરવા નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો. અદાલતે નોંધ્યું કે વર્ષોથી જિલ્લા ન્યાયતંત્રની સેવા શરતો સંબંધિત વિવિધ નિર્દેશોના અમલીકરણ સામેનો મુખ્ય વાંધો આર્થિક સાધનોની કથિત અછત રહ્યો છે, અને રાજ્યો આવા વાંધા ઉઠાવે તે પહેલાં જ આ અદાલતે તે વાંધો નકારી કાઢ્યો.

૩. વકીલની રજૂઆતો

૧૦. એમિકસ ક્યુરીન્યાયાલય મિત્રએ, કે. પરમેશ્વરે આ અદાલત સમક્ષ આયોગની ભલામણો અને તેના કારણો રજૂ કર્યા. એમિકસ ક્યુરીન્યાયાલય મિત્રએ ભલામણોનું કોષ્ટકીકરણ કરતી અને તે જને અધિક કારણો સાથે પૂરક બનાવતી રજૂઆતોની વિગતવાર નોંધો દાખલ કરી છે. તેમણે રાજ્યો અને સંઘ દ્વારા આગળ ધપાવવામાં આવેલા વાંધાઓનું પણ વિગતે વર્ણન કર્યું અને તેમનું સ્પષ્ટતાપૂર્વક ખંડન કર્યું.

૧૧. એમિકસ ક્યુરીન્યાયાલય મિત્રએએ પણ તે સિદ્ધાંતો પર ભાર મૂક્યો કે જેઓ પરથી કમિશનની ભલામણોને તેમની શક્તિ પ્રાપ્ત થાય છે. તેમણે

અદાલતના વિચાર માટે પાંચ સિદ્ધાંતો સૂચવ્યા. પ્રથમ, તેમણે રજૂ કર્યું કે જિલ્લા ન્યાયતંત્રની સ્વતંત્રતા સંવિધાનની મૂળભૂત રચનાનો ભાગ છે. તેમણે જણાવ્યું કે અદાલતના આજદિન સુધીના ચુકાદાઓએ ન્યાયતંત્રની સ્વતંત્રતાના સિદ્ધાંતને માત્ર વડી અદાલતો અને સર્વોચ્ચ અદાલતના સંદર્ભમાં જ માન્યતા આપી છે અને રજૂ કર્યું કે આ સિદ્ધાંત જિલ્લા ન્યાયતંત્ર પર પણ સમાન રીતે લાગુ પડવો જોઈએ.

૧૨. ત્યારબાદ તેમણે રજૂ કર્યું કે ન્યાયતંત્રની સ્વતંત્રતાનો સિદ્ધાંત સંવિધાનના ભાગ ૩ નો અભિન્ન ભાગ છે, કારણ કે તે ન્યાયસંગત વિચારણાની બાંહેધરી સુનિશ્ચિત કરે છે. તેમણે દલીલ કરી કે તેથી, ન્યાયતંત્રની સ્વતંત્રતાને સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૧ હેઠળની બાંહેધરી તરીકે જોવું આવશ્યક છે.

૧૩. તેમની રજૂઆત મુજબ ત્રીજો સિદ્ધાંત એવો હતો કે, આ અદાલતે બ્રિજ મોહન લાલ વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા, (૨૦૧૨) ૬ એસ.સી.સી. ૫૦૨ માં નોંધેલી અને ન્યાયિક પ્રભાવ મૂલ્યાંકન અંગેની ટાસ્ક ફોર્સના અહેવાલમાં (નિવૃત્ત ન્યાયમૂર્તિ એમ. જગન્નાથા રાવની અધ્યક્ષતામાં) સૂચવાયેલી સહજ સત્તાઓનો સિદ્ધાંત એવો અનિવાર્ય બનાવે છે કે ન્યાયતંત્ર તેની બંધારણીય રીતે સોંપાયેલી જવાબદારીઓનું પાલન કરવા માટે યોગ્ય રકમની ચૂકવણી કરાવવાનું બાધ્ય કરે. આ હેતુસર, તેમણે બંધારણના અનુચ્છેદ ૫૦ પર પણ આધાર મૂક્યો, જેમાં એવું ફરમાન કરવામાં આવ્યું છે કે “ રાજ્ય રાજ્યની જાહેર સેવાઓમાં ન્યાયતંત્રને કાર્યપાલકથી અલગ પાડવા માટે પગલાં લેશે.”

૧૪. ત્યારબાદ તેમણે, આ અદાલતે પુનર્વિચાર કાર્યવાહી દરમ્યાન આપેલા તારીખ ૦૫.૦૪.૨૦૨૩ના હુકમ પર આધાર રાખી, એવી રજૂઆત કરી કે ત્યાં ઝાગામી રીતે, “પુનર્વિચાર હુકમ”.

જિલ્લા ન્યાયતંત્રના ન્યાયિક અધિકારીઓ અને વડી અદાલતના ન્યાયાધીશો વચ્ચેની મુખ્ય ન્યાયિક ફરજોની સમકક્ષતા. તેથી, તેમણે રજૂ કર્યું કે વડી અદાલતના ન્યાયાધીશોના વેતનમાં થયેલો વધારો, જિલ્લાની ન્યાયતંત્રના ન્યાયિક અધિકારીઓના વેતનમાં થયેલા વધારામાં પણ સમાન રીતે પ્રતિબિંબિત થવો જોઈએ.

૧૫. અંતમાં, તેમણે રજૂ કર્યું કે એકીકૃત ન્યાયતંત્ર પદ્ધતિમાં સેવા શરતો, હોદ્દાઓ વગેરે સમગ્ર દેશમાં એકસરખાં હોવા જોઈએ. તેમણે જિલ્લા ન્યાયતંત્રના વેતન અને હોદ્દાના સંદર્ભમાં સમગ્ર દેશમાં એકરૂપતા જાળવવી આવશ્યક છે એવું પ્રતિપાદિત કરવા માટે આ અદાલતના ઓલ ઇન્ડિયા જજેસ એસોસિએશન વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા (૧૯૯૩) ૪ એસ.સી.સી. ૨૮૮ ના ચુકાદા તેમજ એફ.એન.જે.પી.સી. અને એસ.એન.જે.પી.સી. ના અહેવાલો પર આધાર રાખ્યો.

૧૬. અરજદારો, અર્થાત્ ઓલ ઇન્ડિયા જજેસ એસોસિએશન, તરફથી ગૌરબ બેનરજી, વરિષ્ઠ વકીલે રજૂઆત કરી હતી. તેમણે એસ.એન.જે.પી.સી.ના અહેવાલને સમર્થન આપ્યું અને અમિકસ ક્યુરિન્યાયાલય મિત્રએ દ્વારા કરવામાં આવેલી દલીલોને પણ સમર્થન આપ્યું. પેન્શનના હેતુઓ માટે છેલ્લી વાર્ષિક વૃદ્ધિની ઉપાર્જન બાબતે કમિશનની ભલામણનું સમર્થન કરવા માટે તેમણે આ

ાન ડિરેક્ટર, કે.પી.ટી.સી.એલ. વિ. સી.પી. મુન્ડિનામણી (૨૦૨૩) એસ.સી.સી. ઓનલાઈન એસ.સી. ૪૦૧ માં આપવામાં આવેલા તાજેતરના નિર્ણય તરફ પણ દોર્યું. તેમણે ૭૫ વર્ષની વયથી આપવાની વધારાની પેન્શન રકમ અંગે કમિશનની ભલામણનું સમર્થન કરતાં એવો પણ દાવો કર્યો કે તે માત્ર યુક્તિસંગત જ નથી, પરંતુ કેટલાંક રાજ્યોમાં તો તે તેથી પણ ઓછી વયથી પહેલેથી જ આપવામાં આવે છે. આ સંદર્ભમાં તેમણે એવો પણ રજૂઆત કરી કે જિલ્લા ન્યાયાધીશોનું નિવૃત્તિ વય વડી અદાલત અને સર્વોચ્ચ અદાલતના ન્યાયાધીશોની સરખામણીએ ઓછું છે અને તેથી તેઓને ઓછી વયે નિવૃત્તિતર લાભો મેળવવાનો હકદાર ગણવા જોઈએ.

૧૭. ઓલ ઇન્ડિયા રિટાયર્ડ જજેસ એસોસિએશન તરફથી રજૂ થયેલ દલીલો વી. ગિરી, વરિષ્ઠ વકીલે રજૂ કરી હતી. એમિકસ ક્યુરીન્યાયાલય મિત્રએ તેમજ ગૌરવ બેનરજી, સિનિયર એડવોકેટ દ્વારા કરવામાં આવેલ પ્રતિપાદનોને સમર્થન આપતાં તેમણે એસ.એન.જે.પી.સી.ના અહેવાલના તાત્કાલિક અમલીકરણની જરૂરિયાત, ખાસ કરીને નિવૃત્ત અધિકારીઓને ચૂકવવાપાત્ર પેન્શન બાબતે, પુનરોચ્ચાર કર્યો.

૧૮. પ્રતિવાદરૂપ દલીલો કે.એમ. નટરાજ, ભારતના માનનીય અધિક સોલિસિટર જનરલ, જેમણે ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય તરફથી હાજરી આપી હતી, દ્વારા રજૂ કરવામાં આવી હતી. તેમનો સહયોગ પણ તમિલનાડુ માટે એ.એ.જી. અમિત આનંદ તિવારી, હિમાચલ પ્રદેશ રાજ્ય માટે સુશ્રી પ્રતિષ્ઠા વિજ, વકીલ,

મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય માટે સિદ્ધાર્થ ધર્માધિકારી, વકીલ, મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય માટે નચિકેતા જોશી, વકીલ, પંજાબ રાજ્ય માટે અજય પાલ, વકીલ, પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય માટે મધુમિતા ભટ્ટાચાર્ય, વકીલ, આસામ રાજ્ય માટે શુભદીપ રોય, વકીલ, જામ્મુ અને કાશ્મીર કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ માટે શૈલેષ માડિયાલ, વકીલ, મણિપુર રાજ્ય માટે પુષ્પમ્બર રમેશ કુમાર, વકીલ, ગુજરાત રાજ્ય વતી હાજર રહેલ દીપાન્વિતા પ્રિયંકા, હરિયાણા રાજ્ય માટે બી.કે. સતીજા, એ.એ.જી., ઉત્તરાખંડ રાજ્ય માટે કુલદીપ સિંહ પરિહાર, વકીલ, જેમણે રાજ્યો તરફથી હાજરી આપી હતી, દ્વારા કરવામાં આવ્યો હતો.

૧૯. તેમણે પ્રાથમિક રીતે એવો દાવો કર્યો કે ૨.૮૧ નો ગુણક જિલ્લાસ્તરીય ન્યાયતંત્રના તમામ કેડરો પર લાગુ કરી શકાય નહીં. તેમનો દલીલ એવો છે કે ૭મા સી.પી.સી.એ કેન્દ્ર સરકારના કર્મચારીઓના વિવિધ કેડરોમાં તબક્કાવાર વેતનવધારો ભલામણ કર્યો હતો અને તેથી તે જ પદ્ધતિ ન્યાયતંત્ર માટે પણ લાગુ કરવી જોઈએ. ત્યારબાદ, તેમણે ફરી એકવાર દલીલ કરી કે એસ.એન.જે.પી.સી. દ્વારા સૂચવાયેલ વેતનવધારો પૂર્ણ કરવા માટે રાજ્યો પાસે પૂરતા નાણાકીય સાધનો ઉપલબ્ધ નથી. નિવૃત્તિ છતાં મહિલા ન્યાયિક અધિકારીને પેન્શનના હેતુઓ માટે પ્રાપ્ત થનારી વાર્ષિક વૃદ્ધિ અંગેની ભલામણ બાબતે તેમણે દલીલ કરી કે તેમના રાજ્યમાં લાગુ પડતા નિયમોમાં સરકારી કર્મચારીઓ માટે આવી પ્રાપ્તિની જોગવાઈ નથી, તેથી ન્યાયિક અધિકારીઓને પણ તે આપી શકાય નહીં. રાજ્યો એસ.એન.જે.પી.સી. દ્વારા સૂચવાયેલી નિવૃત્તિ

અનુદાનની મંજૂરીનો પણ વિરોધ કર્યો. તેમણે દલીલ કરી કે તેમના રાજ્યમાં અમલમાં રહેલા રાજ્યના નિયમો રાજ્યની તમામ કેડરો અને સેવાઓમાં એકસરખો દર નક્કી કરે છે અને તેથી તેઓ આ ભલામણ સ્વીકારી શકતા નથી. અંતમાં, તેમણે દલીલ કરી કે પરિવાર પેન્શન માટેની લઘુત્તમ પાત્રતા, આયોગે સૂચવ્યા મુજબ, રૂપિયા ૩૦,૦૦૦ કરતાં ઓછી હોવી જોઈએ.

૨૦. વેતન, પેન્શન, ગ્રેયુઈટી, નિવૃત્તિની ઉંમર વગેરે અંગે એસ.એન.જે.પી.સી.ની ભલામણો પર વિચારણા કરતા પહેલાં, ન્યાયતંત્ર સંબંધિત કેટલીક એવી સિદ્ધાંતો પર વિચારવું આવશ્યક છે, જેઓનો ભલામણો વિષેના અમારા નિર્ણય પર સીધો પ્રભાવ પડે છે.

૪. ન્યાયાધીશોનું વેતન, પેન્શન માટે વિકસાવાયેલા સિદ્ધાંતો

અને ભથ્થાં

૨૧. આ અદાલતે ત્રણ ભિન્ન ન્યાયિક વેતન પંચો અંગે વિચારણા કરી છે અને કેટલાક એવા સિદ્ધાંતો વિકસાવ્યા છે, જે ન્યાયિક વેતન, પેન્શન અને ભથ્થાઓના આધારસ્તંભરૂપ છે. પ્રથમ સિદ્ધાંત એ છે કે એકીકૃત ન્યાયતંત્ર માટે સમગ્ર દેશમાં ન્યાયિક અધિકારીઓ માટે એકરૂપ પદનામો અને સેવા શરતો આવશ્યક છે. દ્વિતીય સિદ્ધાંત એ છે કે ન્યાયતંત્રની સ્વતંત્રતા માટે ન્યાયિક અધિકારીઓનું વેતન સ્વતંત્ર ધોરણે નિર્ધારિત થવું જોઈએ અને તેની તુલના રાજકીય કાર્યપાલિકા અથવા વિધાનમંડળના કર્મચારીઓના વેતન સાથે થવી

જોઈએ નહીં. તૃતીય સિદ્ધાંત એ છે કે ન્યાયતંત્રની સ્વતંત્રતા, જેમાં જિલ્લા ન્યાયતંત્રનો પણ સમાવેશ થાય છે, તે સંવિધાનના મૂળભૂત માળખાનો એક ભાગ છે. ચતુર્થ સિદ્ધાંત એ છે કે સ્વતંત્ર ન્યાયતંત્ર સુધીની પહોંચ સંવિધાનના ભાગ ૩ હેઠળ ખાતરી આપેલા મૂળભૂત અધિકારોના અમલીકરણને સુનિશ્ચિત કરે છે. પંચમ સિદ્ધાંત એ છે કે જિલ્લા ન્યાયતંત્રના તમામ ન્યાયિક અધિકારીઓ તેમજ વડી અદાલત અને આ અદાલતના ન્યાયાધીશોના આવશ્યક કાર્યો મૂળતઃ સમાન છે.

૧. હોદ્દાઓ અને સેવા શરતોમાં એકરૂપતા

૨૨. ભારત પાસે સંવિધાનની યોજનાના અધિન એકીકૃત ન્યાયતંત્ર છે. એકીકૃત ન્યાયતંત્રનો અનિવાર્ય અર્થ એ થાય છે કે એક રાજ્યના ન્યાયાધીશોની સેવા શરતો અન્ય રાજ્યોના ન્યાયાધીશોના સમકક્ષ પદોની સેવા શરતોની સમકક્ષ હોય. આ સંવિધાનિક યોજનાનો હેતુ એ સુનિશ્ચિત કરવાનો છે કે ન્યાયતંત્ર તેની કામગીરીમાં એકરૂપ, અસરકારક અને કાર્યક્ષમ રહે. કાર્યક્ષમ કામગીરી માટે અનિવાર્ય રીતે યોગ્ય પ્રોત્સાહનો અને બઢતીની તકો સાથે કાબેલિયત અને ક્ષમતા ધરાવતા ન્યાયાધીશોને ઉપલબ્ધ કરાવવું જરૂરી છે, જેથી ન્યાયતંત્રની કામગીરીનું ઉચ્ચ સ્તર જળવાઈ રહે.

૨૩. આ અદાલતે ઓલ ઈન્ડિયા જજેસ એસોસિએશન (૨)૮ માં કાનૂની સ્થિતિ નોંધેલી છે અને અવલોકન કર્યું છે કે સમાન હોદ્દાનામાઓ અને ક્રમસૂચિ,

સાથે સમાન સેવા શરતો, અવશ્ય ટાળી ન શકાય એવા જરૂરી પરિણામો છે. એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું:

૧૪. ... બીજું, આ દેશમાં ન્યાયતંત્ર વહીવટી રીતે ભલે એકીકૃત સંસ્થા ન હોય, છતાં ન્યાયિક રીતે તે એકીકૃત સંસ્થા છે. તેથી, એકસરખી સેવા શરતો સાથેની એકરૂપ હોદ્દા-નામાવલી અને પદક્રમ અનિવાર્ય તથા જરૂરી પરિણામો છે. તેથી, આગળ આપવામાં આવેલા નિર્દેશોને ન્યાયતંત્રની સેવા શરતો નક્કી કરવા માટે કાર્યપાલિકા અને વિધાનમંડળની સત્તાઓ પર અતિક્રમણ તરીકે જોવામાં ન આવવું જોઈએ. તે લાંબા સમયથી બાકી રહેલી ફરજિયાત ફરજોનું પાલન કરવા માટેના નિર્દેશો છે.

૨. સત્તાઓનું વિભાજન અને રાજકીય કાર્યપાલિકા સાથેની તુલના

૨૪. સત્તાવિભાજનનો સિદ્ધાંત એવી માંગણી કરે છે કે ન્યાયતંત્રના અધિકારીઓને વિધાન અને કાર્યપાલક શાખાના સ્ટાફથી જુદાં અને ભિન્ન રીતે ગણવામાં આવે. એ યાદ રાખવું આવશ્યક છે કે ન્યાયાધીશો રાજ્યના કર્મચારીઓ નથી, પરંતુ તેઓ જાહેર પદના ધારકો છે, જેઓ સાર્વભૌમ ન્યાયિક સત્તાનો ઉપયોગ કરે છે. તે અર્થમાં, તેમની સરખામણી માત્ર વિધાનસભાના સભ્યો અને કાર્યપાલકમાં મંત્રીઓ સાથે જ થઈ શકે. તેથી, વિધાન શાખા અને કાર્યપાલક શાખાના સ્ટાફ સાથે અધિકારીઓની સમતા દાવો કરી શકાય નહીં ૮ ઓલ ઇન્ડિયા જજેસ એસોસિયેશન (૨) વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા (૧૯૯૩) ૪ એસ.સી.સી. ૨૮૮ પર પરિચ્છેદ ૧૪.

ન્યાયિક શાખાના. આ અદાલતે ઓલ ઇન્ડિયા જજેસ' અસ્ન્. (૨) વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા ,૯ માં આ ભેદ સ્પષ્ટ કર્યો હતો અને ઠરાવ્યું હતું કે રાજ્યસત્તાનો ઉપયોગ કરનારાઓ મંત્રીઓ, વિધાનસભાના સભ્યો અને ન્યાયાધીશો છે, અને તેમના નિર્ણયોના અમલીકરણ કરનાર અથવા તેના અમલીકરણમાં સહાય કરનાર તેમના સ્ટાફના સભ્યો નથી. તેથી, ન્યાયિક અધિકારીઓને એવું વેતન મળે છે કે જે કાર્યપાલક સ્ટાફની સમકક્ષ નથી, તે બાબતે કોઈ વાંધો હોઈ શકે નહીં. આ સંદર્ભમાં, એ પણ સ્મરણમાં રાખવું જોઈએ કે બંધારણનો અનુચ્છેદ ૫૦ રાજ્યને ન્યાયતંત્રને કાર્યપાલિકા પાસેથી અલગ કરવા માટે પગલાં લેવા નિર્દેશ કરે છે.

૨૫. આ ભેદ પણ મહત્વપૂર્ણ છે કારણ કે કાર્યપાલિકા અને વિધાનમંડળથી ન્યાયતંત્રની સ્વતંત્રતા માટે ન્યાયતંત્રને તેના નાણાકીય મુદ્દાઓમાં મતાધિકાર હોવો આવશ્યક છે. આ અદાલતે અગાઉ નોંધ્યું છે કે સિદ્ધાંતતઃ ન્યાયતંત્રના વેતનનો નિર્ણય કાર્યપાલિકાને કરવાની મંજૂરી આપવાથી અનિચ્છિત પરિણામો સર્જાઈ શકે છે. ૧૦ તેથી, ન્યાયતંત્રની વાસ્તવિક સ્વતંત્રતા સુનિશ્ચિત કરવા માટે, આ અદાલતે માન્યતા આપી છે કે ન્યાયિક અધિકારીઓનું વેતન રાજ્યની અન્ય શાખાઓના કર્મચારીઓના વેતનથી અલગ અને વિશિષ્ટ છે. આ, નોંધવું યોગ્ય છે, મૂળભૂત સત્તાઓના સિદ્ધાંતની અભિવ્યક્તિ સિવાય બીજું કંઈ નથી. આ સિદ્ધાંત એ ફરજિયાત બનાવે છે કે ન્યાયતંત્ર પાસે " તેની નિર્ધારિત જવાબદારીઓ તથા ન્યાયના

વહીવટ માટેની તેની સત્તાઓ અને ફરજોનું પાલન કરવા માટે ચુકિતસંગત અને આવશ્યક હોય તેવી રકમોની ચુકવણી કરાવવાની મૂળભૂત સત્તા ” હોવી જ જોઈએ.૧૧ આ સિદ્ધાંત સત્તાઓના વિભાજનનું માત્ર તર્કસંગત પરિપૂર્ણ પરિણામ છે અને તે ન્યાયતંત્રની સ્વતંત્રતા સુરક્ષિત થાય તે સુનિશ્ચિત કરે છે.

૨૬. રાજ્યો દ્વારા કરવામાં આવેલી આ રજૂઆત કે નાણાકીય સંસાધનોની અછત છે, તેનું આ બાબતના આ પાસાથી પરીક્ષણ થવું આવશ્યક છે. રાજ્યો અને સંઘે વારંવાર જણાવ્યું છે કે એસ.એન.જે.પી.સી.ના અહેવાલને કારણે રાજ્યો/સંઘના નાણાકીય સંસાધનો પરનો ભાર નોંધપાત્ર છે અને તેથી અહેવાલ અમલમાં મૂકી શકાય તેમ નથી. અંતર્નિહિત સત્તાઓના સિદ્ધાંત વિના, ન્યાયતંત્રને આપવામાં આવતી નાણાકીય ફાળવણીમાં કોઈપણ ઘટાડાને પરાસ્ત કરી શકાય તેમ નથી.

૯ ઓલ ઇન્ડિયા જજેસ’ અરન. (૨) વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા ,
(૧૯૯૩) ૪ એસસીસી ૨૮૮ પર ફકરો ૭.

ઓલ ઇન્ડિયા જજેસ’ એસોસિએશન (૨) વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા,
(૧૯૯૩) ૪ એસ.સી.સી. ૨૮૮ માં પેરા ૧૦ ખાતે: “ તે બાબતમાં ન્યાયતંત્રને કોઈપણ ભૂમિકા નકારવી બંધારણની ભાવના વિરુદ્ધ રહેશે, કારણ કે સિદ્ધાંતરૂપે કાર્યપાલિકા અથવા વિધાનમંડળ માટે ઉક્ત સત્તાનો ઉપયોગ કરીને ન્યાયતંત્રને વાળી-મોડી તેની પૂંછડી પકડવી અશક્ય ગણાય તેમ નથી. આપું પરિણામ

બંધારણના એક મૂળભૂત હુકમના વિરુદ્ધ રહેશે, એટલે કે, ન્યાયતંત્રની સ્વતંત્રતા જાળવી રાખવી.”

૧૧ કોમનવેલ્થ એક્સ રેલ કેરોલ વિ. ટેટ , ૨૭૪ એ.રડી. ૧૯૩. આ અદાલત દ્વારા બૃજ મોહન લાલ વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, (૨૦૧૨) ૬ એસસીસી ૫૦૨ માં ફરો ૧૧૦ – ૧૧૧ ખાતે મંજૂર કરાયેલ.

૨૭. આ ઉપરાંત, ન્યાયિક અધિકારીઓ લગભગ ૧૫ વર્ષથી વેતન પુનરીક્ષણ વિના કાર્ય કરતા રહ્યા છે. આ અદાલતે પ્રતિપાદિત કરેલા કાનૂન અનુસાર તથા આ જ આક્ષેપનો વિચાર કર્યા બાદ ન્યાયિક વેતન આયોગ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલા અહેવાલના આધારે વેતન પુનરીક્ષણની ભલામણ કરવામાં આવી છે. આ અદાલતે પણ આ જ કાર્યવાહી દરમિયાન ઓછામાં ઓછા ત્રણ પ્રસંગે નાણાકીય સંસાધનોની અછતના આ મુદ્દાની તપાસ કરી છે. ૨૮.૦૨.૨૦૨૦ના હુકમમાં, જેમાં એસ.એન.જે.પી.સી.ના અહેવાલની નોંધ લેવામાં આવી હતી, આ અદાલતે જણાવ્યું હતું કે તેને આશા છે કે “તે જ આક્ષેપો, જે ઓલ ઇન્ડિયા જજેસ અસોસિયેશન વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા (૧૯૯૩) ૪ એસ.સી.સી. ૨૮૮ માં આ અદાલત દ્વારા નામંજૂર કરવામાં આવ્યા હતા, તેઓને ફરીથી ઉઠાવવામાં આવશે નહીં. ઉપરોક્ત ચુકાદામાં અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે અન્ય આયોજન અને બિન-આયોજન ખર્ચોની સરખામણીએ, તેમાં આપવામાં આવેલા નિર્દેશોના પરિણામે પડતો નાણાકીય

બોજો નગણ્ય છે.” ૧૨ તેમ છતાં, રાજ્યો અને સંઘે આ અદાલત સમક્ષ તેમના સોગંદનામાઓમાં આ આક્ષેપ ઉઠાવ્યો હતો.

૨૮. રાજ્યો અને સંઘના સોગંદનામાઓનું અવલોકન કર્યા પછી, આ અદાલતે ૨૭.૦૭.૨૦૨૨ ના રોજ નોંધ્યું હતું કે ૦૧.૦૧.૨૦૧૬ થી અમલમાં આવેલી ૭મી કેન્દ્રીય પગાર પંચની ભલામણોની તુલનામાં, ન્યાયિક અધિકારીઓને એવો કોઈ સમાન લાભ પ્રાપ્ત થયો નથી. તેથી, અદાલતે ઠરાવ્યું હતું કે “ ન્યાયિક અધિકારીઓની વ્યથાઓ ઘટાડવા માટે ઓછામાં ઓછું સુધારેલ પગાર માળખું તાત્કાલિક અમલમાં મૂકવાની આવશ્યકતા છે. ” ૧૩ અદાલતે, સંઘ અને રાજ્યની આક્ષેપો પર વિચાર કર્યા પછી, તે જ નકારી કાઢ્યા અને એસ.એન.જે.પી.સી. દ્વારા ભલામણ કરાયેલ પગાર માળખાના પુનરીક્ષણને સ્વીકાર્યું. અહેવાલની સ્વીકૃતિથી વ્યથિત થઈ સંઘે આ અદાલત સમક્ષ પુનર્વિચાર અરજી દાખલ કરી. આ અદાલતે ૦૫.૦૪.૨૦૨૩ ના હુકમ દ્વારા પુનર્વિચાર અરજીઓ ફગાવી દીધી અને નોંધ્યું કે એસ.એન.જે.પી.સી. દ્વારા આપવામાં આવેલી માહિતીના પ્રકાશમાં નાણાકીય અસરને અતિશય ગણાવી શકાય નહીં. ૧૪ તેમ છતાં, રાજ્યો અને સંઘે આ આક્ષેપ તેના સ્પષ્ટપણે બે વખત નકારાયા બાદ પણ ઉઠાવ્યો છે. તેમની આક્ષેપના નકારનો પુનરુચ્ચાર પણ કરવામાં આવે છે. નાણાકીય સંસાધનોની કથિત અછતના આધારે ન્યાયિક અધિકારીઓને પગારના પુનરીક્ષણ વિના લાંબા સમયગાળા સુધી અનિશ્ચિત સ્થિતિમાં છોડી શકાય નહીં.

૨૯. આ અદાલતે તેના ૦૫.૦૪.૨૦૨૩ના તારીખવાળા પુનર્વિચાર હુકમમાં આ સ્થિતિને નીચેના શબ્દોમાં સમજાવી છે:

“ જ. ઉપરોક્ત ચર્ચાના પ્રકાશમાં, પ્રશ્ન એ છે કે શું વધારો થયેલી રકમના પ્રમાણમાં ઘટાડો કરવાની કોઈ પ્રબળ આવશ્યકતા છે ૧૨ તારીખ ૨૮.૦૨.૨૦૨૦નો હુકમ ડબ્લ્યુપી(સી) નં.૬૪૩/૨૦૧૫ ના પરિષેદ ૭માં.

હુકમ તારીખ ૨૭.૦૭.૨૦૨૨, ડબ્લ્યુપી(સી) નં. ૬૪૩/૨૦૧૫માં, પરિષેદ ૧૩ ખાતે.

રિવ્યુ પિટિશન (ડાયરી નં.) ૩૪૭૮૦/૨૦૨૨ માં પરિષેદ ૧૯ ખાતે તા.

૦૫.૦૪.૨૦૨૩નો હુકમ ૧૪.

નીચલા ગુણાંકનો અમલ કરીને, પ્રવેશ સ્તરના આઈ.એ.એસ. અધિકારીઓ (જુનિયર અને સિનિયર સમયમાનમાં) અને પ્રથમ બે સ્તરોના ન્યાયિક અધિકારીઓ (સિવિલ જજ, જુનિયર અને સિનિયર વિભાગો) વચ્ચેના અંતરને અલ્પ પ્રમાણમાં ઘટાડવા માટે પ્રસ્તાવ કરવામાં આવ્યો છે. આવા પ્રકારનું કાર્ય એક કરતાં વધુ કારણોસર યોગ્ય ઠરતું નથી. પ્રથમ, પ્રારંભિક આરંભિક વેતન એવું હોવું જોઈએ કે પ્રતિભાશાળી યુવાનો ન્યાયિક સેવામાં જોડાય તે માટે પ્રોત્સાહન મળે. બીજું, ૨.૮૧ કરતાં ઓછા ગુણાંક/ ઘટકનો અમલ કરવાથી એસ.એન.જે.પી.સી. દ્વારા સ્વીકારેલા તે સિદ્ધાંતથી વિચલન સર્જશે કે ન્યાયિક અધિકારીઓના વેતનમાં થતો વધારો વડી અદાલતના

ન્યાયાધીશોના વેતનમાં થયેલા વધારા સાથે અનુરૂપ હોવો જોઈએ. આ સિદ્ધાંતને આ અદાલતે એસ.એન.જે.પી.સી.ની ભલામણોને મંજૂરી આપીને સ્વીકાર્યો છે. તેથી, જે., ન્યાયમૂર્તિપી.સી. દ્વારા લાગુ કરાયેલા તે સિદ્ધાંતથી વિમુખ થવા માટે કોઈ માન્ય કારણ નથી કે અનુરૂપ દરજ્જાના અખિલ ભારતીય સેવા અધિકારીઓની સરખામણીએ ન્યાયિક અધિકારીઓનું વેતન વધુ હોવું જોઈએ. આ સિદ્ધાંતને આ અદાલતે એ.આઈ.જે.એ. (૨૦૦૨) માં મંજૂર કર્યો છે. ત્રીજું, ઑલ ઇન્ડિયા જજેસ એસોસિયેશન (૨) વિ. યુનિયન ઑફ ઇન્ડિયા માં આ અદાલતે ન્યાયતંત્રની સેવાની શરતોની સરખામણી વહીવટી કાર્યપાલિકા સાથે કરવાની પદ્ધતિને અસ્વીકારી હતી:

૭. અહીં, ત્યાં ઉઠાવવામાં આવેલી સમાન દલીલોનો વિચાર કરતી વખતે પુનર્વિચારાધીન ચુકાદામાં જે જણાવવામાં આવ્યું છે તેનું અહીં પુનરાવર્તન કરવું આવશ્યક નથી. તેમ છતાં, અમે આ નોંધ કર્યા વિના રહી શકતા નથી કે ન્યાયિક સેવા અને અન્ય સેવાઓ વચ્ચેનો ભેદ સમજવામાં થયેલી નિષ્ફળતા જ પુનર્વિચાર અરજદારો દ્વારા ચુકાદામાં આપવામાં આવેલા નિર્દેશો પ્રત્યે દર્શાવવામાં આવેલી વિરોધભાવનાનું મૂળ કારણ છે. ન્યાયિક સેવા ‘રોજગાર’ના અર્થમાં સેવા નથી. ન્યાયાધીશો કર્મચારી નથી. ન્યાયતંત્રના સભ્યો તરીકે તેઓ રાજ્યની સર્વભૌમ ન્યાયિક સત્તાનો ઉપયોગ કરે છે. તેઓ જાહેર પદોના ધારકો છે, એ જ રીતે જેમ મંત્રિમંડળના સભ્યો અને વિધાનમંડળના સભ્યો હોય છે. જ્યારે એવું કહેવામાં આવે છે કે આપણા જેવા લોકતંત્રમાં કારોબારી,

વિધાનમંડળ અને ન્યાયતંત્ર રાજ્યના ત્રણ સ્તંભો બને છે, ત્યારે તેનો આશય એ વ્યક્ત કરવાનો હોય છે કે રાજ્યના ત્રણ અનિવાર્ય કાર્યો રાજ્યના ત્રણ અંગોને સોંપવામાં આવ્યા છે અને તેમાંનાં દરેક અંગ રાજ્યની સત્તાનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે. જોકે, રાજ્યસત્તાનો ઉપયોગ કરનાર વ્યક્તિઓ મંત્રીઓ, વિધાનસભ્યો અને ન્યાયાધીશો છે, અને તેમના નિર્ણયોને અમલમાં મૂકતા અથવા અમલમાં મૂકવામાં સહાય કરતા તેમના સ્ટાફના સભ્યો નથી. મંત્રિમંડળ અથવા રાજકીય કારોબારી, સચિવાલય સ્ટાફ અથવા વહીવટી કારોબારીથી જુદા છે, જે રાજકીય કારોબારીના નિર્ણયોનો અમલ કરે છે. તેવી જ રીતે, વિધાનસભ્યો વિધાન સ્ટાફથી જુદા છે. એ જ રીતે ન્યાયાધીશો ન્યાયિક સ્ટાફથી જુદા છે. સમકક્ષતા રાજકીય કારોબારી, વિધાનસભ્યો અને ન્યાયાધીશો વચ્ચે છે, ન્યાયાધીશો અને વહીવટી કારોબારી વચ્ચે નથી. યુ.એસ.એ. જેવા કેટલાક લોકતંત્રોમાં, કેટલાક રાજ્ય ન્યાયતંત્રોના સભ્યો એટલેજ ચૂંટાઈ આવે છે જેટલાં વિધાનમંડળના સભ્યો અને રાજ્યના વડાઓ ચૂંટાઈ આવે છે. ન્યાયાધીશો, તેઓ જે કક્ષાના હોય તે હોય, વહીવટી કારોબારી અથવા અન્ય સેવાઓના સભ્યોથી ભિન્ન રીતે રાજ્ય અને તેની સત્તાનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે. તેથી, અન્ય સેવાઓના સભ્યોને, સાંવિધાનિક રીતે હોય કે કાર્યાત્મક રીતે, ન્યાયતંત્રના સભ્યોની સમકક્ષ સ્થાને મૂકી શકાતા નથી. ”

૩. જિલ્લા ન્યાયતંત્રની સ્વતંત્રતા મૂળભૂત માળખાનો ભાગ છે

૩૦. આ અદાલતે વારંવાર ઠરાવ્યું છે કે ન્યાયતંત્રની સ્વતંત્રતા સંવિધાનના મૂળભૂત માળખાનો ભાગ છે.૧૫ તેમ છતાં, અદાલતના નિર્ણયપ્રસ્તાવો વડી અદાલત અને સર્વોચ્ચ અદાલતના પરિપ્રેક્ષ્યમાં રહ્યા છે, જિલ્લા ન્યાયતંત્રના પરિપ્રેક્ષ્યમાં નહીં. જિલ્લા ન્યાયતંત્ર કાયદાના શાસનને જાળવી રાખવામાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવે છે. તા. ૦૫.૦૪.૨૦૨૩ ના પુનર્વિચાર હુકમમાં નોંધ્યા મુજબ:

“૧૫. જિલ્લા અદાલતો અને જિલ્લા ન્યાયતંત્રનો ભાગ બનેલી અદાલતો કાયદાના શાસનને જાળવી રાખવામાં અગ્રણી ભૂમિકા નિભાવે છે. ન્યાયપ્રણાલી પ્રત્યેનો જનવિશ્વાસ ન્યાયતંત્રની વિશ્વસનીયતાને ટકાવી રાખે છે. જિલ્લા ન્યાયતંત્રને જનવિશ્વાસ ઊભો કરવામાં અને તેને પોષવામાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા છે. ન્યાયાધીશો પાસેથી અપેક્ષિત નૈતિકતા અને વ્યાવસાયિકતાના ધોરણો અન્ય સેવાઓ/વ્યવસાયો કરતાં વધુ કડક હોય છે. જિલ્લાના ૧૫ એસ.પી. ગુપ્તા વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, ૧૯૮૧ સપ્લિમેન્ટ એસ.સી.સી. ૮૭; સુપ્રીમ કોર્ટ એડવોકેટ્સ-ઓન-રેકૉર્ડ અસોસિએશન વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, (૧૯૯૩) ૪ એસ.સી.સી. ૪૪૧; સ્પેશિયલ રેફરન્સ નં. ૧ ઓફ ૧૯૯૮, ઇન રે, (૧૯૯૮) ૭ એસ.સી.સી. ૭૩૯; સુપ્રીમ કોર્ટ એડવોકેટ્સ-ઓન-રેકૉર્ડ અસોસિએશન વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, (૨૦૧૬) ૫ એસ.સી.સી. ૧ ના સભ્યો માટે પૂરતું વેતન, પેન્શન અને યોગ્ય કાર્યપરિસ્થિતિઓ સુનિશ્ચિત કરવી.

ન્યાયતંત્રની કાર્યક્ષમતાનો ન્યાયિક વહીવટની કાર્યક્ષમતા તથા ન્યાયતંત્રને સોંપવામાં આવેલી તેની વિશિષ્ટ ભૂમિકાના અસરકારક નિર્વહન પર મહત્વપૂર્ણ પ્રભાવ પડે છે.”

૩૧. જિલ્લા ન્યાયતંત્રની સ્વતંત્રતા પણ સંવિધાનના મૂળભૂત માળખાનો સમાનરૂપે એક ભાગ હોવી જ જોઈએ. જિલ્લા ન્યાયતંત્રમાં નિષ્પક્ષ અને સ્વતંત્ર ન્યાયાધીશો વિના, ન્યાય, જે પ્રસ્તાવનામાં નિર્ધારિત ધ્યેય ૧૬ છે, તે મિથ્યા સમાન રહી જાય. મોટાભાગના કેસોમાં જિલ્લા ન્યાયતંત્ર તે અદાલત પણ છે, જે વાદકારને સૌથી વધુ સુલભ હોય છે. અમિકસ ક્યુરીન્યાયાલય મિત્રએ ૨૪૦ કર્યું કે એક જ દિવસે જિલ્લા ન્યાયતંત્રે અંદાજે ૧૧.૩ લાખ કેસો હાથ ધર્યા હતા. એવું જોવામાં આવ્યું કે મહામારીના સમયગાળા દરમિયાન પણ જિલ્લા ન્યાયતંત્ર કાર્યક્ષમ રહ્યું હતું અને ન્યાય સમયસર આપવામાં આવે તેની ખાતરી કરવા માટે તેણે પોતાની ફરજો બજાવી હતી. તેથી એ માન્ય કરવું મહત્વપૂર્ણ છે કે જિલ્લા ન્યાયતંત્ર સ્વતંત્ર ન્યાયિક પ્રણાલીનો અગત્યનો ભાગ છે, જે પોતાની વારમાં સંવિધાનના મૂળભૂત માળખાનો એક ભાગ છે.

૪. ન્યાયિક સ્વતંત્રતા અને ન્યાય સુધીની પહોંચ બંધારણના ભાગ ૩ના અમલીકરણને સુનિશ્ચિત કરે છે

૩૨. બંધારણના ભાગ ૩ ની કોઈપણ વ્યાખ્યા માટે પણ આવશ્યક છે કે કેસોનો અસરકારક અને ઝડપી નિકાલ સ્વતંત્ર જિલ્લા ન્યાયતંત્ર દ્વારા કરવામાં આવે. આ અદાલતે વારંવાર ઠરાવ્યું છે કે મુક્ત અને નિષ્પક્ષ ન્યાયવિચારણાનો

અધિકાર બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ અને ૨૧ નો ભાગ બને છે.૧૭ ઉદાહરણ તરીકે, અનિતા કુશ્વાહા વિ. પુષાપ સુદાન [(૨૦૧૬) ૮ એસસીસી ૫૦૯, પરિચ્છેદ ૩૧] માં, આ અદાલતે માન્ય કર્યું હતું કે “ન્યાય સુધી પહોંચ” અનુચ્છેદ ૧૪ અને ૨૧ માં અંતર્નિહિત છે. આ અદાલતે ઠરાવ્યું હતું:

“૩૧. જો “જીવન” નો અર્થ માત્ર ભૌતિક અર્થમાં જીવન જ નહીં પરંતુ જીવનને જીવવા યોગ્ય બનાવતા હકોના સમૂહ તરીકે પણ થાય છે, તો “ન્યાય સુધી પહોંચ” ના ઇનકારથી માનવ જીવનની ગુણવત્તા પર એવો પ્રભાવ નહીં પડે કે જેના કારણે સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૧ હેઠળ ખાતરી અપાયેલ જીવનના અધિકારના પરિધિમાંથી ન્યાય સુધી પહોંચને બહાર ગણાવી શકાય, એમ માનવા માટે કોઈ ન્યાયશાસ્ત્રીય કે અન્ય આધાર નથી. તેથી, સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૧ હેઠળ ખાતરી અપાયેલ જીવનના અધિકારનું ન્યાય સુધી પહોંચ ખરેખર એક પાસું છે, એવું ઠરાવવામાં અમને કોઈ સંકોચ નથી. અમારે માત્ર એટલું ઉમેરવું છે કે ન્યાય સુધી પહોંચ એ અધિકારનું પણ પાસું હોઈ શકે છે ૧૬ પ્રસ્તાવના એ ખાતરી આપે છે કે “ન્યાય, સામાજિક, આર્થિક અને રાજકીય;” ભારતના તમામ નાગરિકોને સુનિશ્ચિત કરવામાં આવશે.

૧૭ જુઓ: હુસૈનારા ખાતૂન (૧) વિ. હોમ સેકી., સ્ટેટ ઓફ બિહાર, (૧૯૮૦) ૧ એસસીસી ૮૧, કમિશનર ઓફ પોલીસ દિલ્હી વિ. રજિસ્ટ્રાર, દિલ્હી વડી અદાલત [(૧૯૯૬) ૬ એસસીસી ૩૨૩, પરા ૧૬]; મોહમ્મદ

હુસૈન વિ. ગવર્મેન્ટ ઓફ એનસીટી ઓફ દિલ્હી [(૨૦૧૨) ૯ એસસીસી ૪૦૮,
પરા ૧.

બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ હેઠળ ખાતરી આપવામાં આવેલ, જે કાયદા
સમક્ષ સમાનતા અને કાયદાઓનું સમાન રક્ષણ માત્ર નાગરિકોને જ નહીં પરંતુ
અનાગરિકોને પણ ખાતરી આપે છે ...

... કોઈ પણ નિર્ધારક તંત્રની ગેરહાજરી અથવા એવા તંત્રની અપૂર્ણતા,
નિઃસંદેહ એવું કહીએ તો, કાયદા સમક્ષ સમાનતાના તેમના અધિકારના અમલ
અથવા કાયદાઓના સમાન સંરક્ષણની માંગ માટે ઉપાય શોધી રહેલાઓને
નિવારણ મેળવવાથી અવશ્ય રોકે છે અને પરિણામે કાયદા સમક્ષ સમાનતા
અથવા કાયદાઓના સમાન સંરક્ષણની ખાતરીને નકારી કાઢે છે તથા તેને માત્ર
ભ્રમજનક મૃગજળ સમાન બનાવી દે છે. ”

૩૩. આ અદાલત દ્વારા અભિપ્રેત ન્યાયસંગત વિચારણાનો અધિકાર અને
ન્યાય પ્રાપ્ત કરવાની પહોંચનો અધિકાર માત્ર અદાલત સુધીની ભૌતિક પહોંચ
સુધી મર્યાદિત નથી. આ અધિકારમાં અદાલત માટેની તમામ આવશ્યક
પૂર્વશરતોનો પણ સમાવેશ થવો જોઈએ, અર્થાત્ માળખાગત સુવિધાઓ તેમજ
પૂર્વગ્રહવિહોણા, નિષ્પક્ષ અને સ્વતંત્ર ન્યાયાધીશનો સમાવેશ થવો જોઈએ.
પુનરાવર્તન થતું હોવા છતાં ઉલ્લેખનીય છે કે, આ દેશમાં મોટા ભાગના વાદકારો
માટે ન્યાય સુધી પહોંચ મેળવવા માટે એકમાત્ર ભૌતિક રીતે સુલભ સંસ્થા જિલ્લા
ન્યાયતંત્ર હોવાથી, જિલ્લા ન્યાયતંત્રની સ્વતંત્રતા વધુ મહત્વ ધારણ કરે છે.

૩૪. એટલું સુધી કહેવામાં આવી શકે કે “ન્યાય સુધી પહોંચ” અને “ન્યાયસંગત વિચારણા” ના અધિકારોનો ઉપયોગ કોઈ વ્યક્તિ સ્વતંત્ર ન્યાયતંત્ર વિના કરી શકતી નથી. વધુમાં, ન્યાયસંગત અને ઝડપી વિચારણા વિના, મૂળભૂત અને બંધારણીય અધિકારો સહિતના બાકીના અધિકારોનો કાયદાને માન્ય એવી રીતથી અમલ થઈ શકશે નહીં. જો આ સાધનરૂપ અધિકારોને જ અવરોધવામાં આવે, તો બંધારણની અંદરના અન્ય તમામ અધિકારો અમલમાં લાવી શકાય એવા રહેશે નહીં.

૫. જિલ્લા ન્યાયતંત્ર અને ઉચ્ચ ન્યાયતંત્રના ન્યાયિક કાર્યોની સમકક્ષતા

૩૫. જિલ્લાની ન્યાયતંત્રનું મૂળભૂત કાર્ય, તેમજ વડી અદાલતો અને આ સર્વોચ્ચ અદાલતનું કાર્ય, નિષ્પક્ષ અને સ્વતંત્ર રીતે ન્યાયનું પ્રશાસન કરવાનું છે. આ સર્વોચ્ચ અદાલતે તેના પુનર્વિચાર હુકમમાં નોંધ્યું હતું: “૧૪. ચોથા ક્રમે, એકસરખો આઈઓઆર જિલ્લાની અદાલતોને સાંવિધાનિક અદાલતો સમકક્ષ બનાવી દેશે એવો દલીલ તર્કભ્રષ્ટ છે. એકસરખો ગુણક વેતનમાં એકસરખા વધારો માટે વપરાય છે અને પોતે જ એકસરખું વેતન નક્કી કરવા માટે નહિ. અદાલતોની શ્રેણીના સર્વ સ્તરો પરના તમામ ન્યાયાધીશો વિવાદોના નિષ્પક્ષ અને સ્વતંત્ર નિરાકરણનું એ જ મૂળભૂત કાર્ય બજાવે છે. તેથી, જ્યારે એસએનજેપીસીએ ગુણકનો એકસરખો અમલ કરવાનો માર્ગ અપનાવ્યો છે, ત્યારે શ્રેણીબદ્ધ આઈઓઆર લાગુ કરવું યોગ્ય નહીં ગણાય.”

૩૬. સંયુક્ત રીતે, અદાલતો ન્યાયના સંચાલનનું મૂળભૂત અને આવશ્યક કાર્ય નિભાવતી એકીકૃત ન્યાયિક પ્રણાલીનું રચન કરે છે. આ પ્રણાલી સ્વરૂપમાં તેમજ તત્ત્વમાં યથાર્થ રીતે એકીકૃત રહે, તે માટે જિલ્લા ન્યાયતંત્ર, વડી અદાલતો અને સર્વોચ્ચ અદાલત વચ્ચે વેતન, પેન્શન અને અન્ય સેવા શરતોના સંદર્ભમાં એકીકરણ હોવું આવશ્યક છે. આ હેતુસર, બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૨૫ અને ૨૨૧ હેઠળ, વડી અદાલત અને સર્વોચ્ચ અદાલતના ન્યાયાધીશોને ચુકવવાપાત્ર વેતન વગેરે સંસદ દ્વારા બનાવવામાં આવેલા કાયદા મુજબ નિશ્ચિત કરવામાં આવે છે. વડી અદાલતના ન્યાયાધીશોનું વેતન સમગ્ર દેશમાં વડી અદાલતના ન્યાયાધીશો (વેતન અને સેવા શરતો) અધિનિયમ, ૧૯૫૪ ના બંને સમાન છે.

૩૭. એકીકૃત ન્યાયતંત્રની શ્રેણીમાં વડી અદાલતના ન્યાયાધીશને જિલ્લા ન્યાયાધીશથી ઉચ્ચ સ્થાન આપવામાં આવેલ હોવાથી, તેનો સ્વાભાવિક પરિણામ એ થાય છે કે જિલ્લા ન્યાયાધીશને વડી અદાલતના ન્યાયાધીશ કરતાં વધુ વેતન મળી શકે નહીં. તેથી, જિલ્લા ન્યાયાધીશ જે મહત્તમ વેતનની મર્યાદા સુધી મેળવી શકે તે વડી અદાલતના ન્યાયાધીશનું તે વેતન છે, જે ઉપરોક્ત અધિનિયમ હેઠળ નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યું હોવામાં આવેલ છે. એકવાર જિલ્લા ન્યાયાધીશનું વેતન વડી અદાલતના ન્યાયાધીશના વેતન સાથે સંલગ્ન કરવામાં આવે, ત્યારબાદ તેનો સ્વાભાવિક પરિણામ એ થાય છે કે વડી અદાલતના ન્યાયાધીશોના વેતનમાં થતો કોઈપણ વધારો જિલ્લાના ન્યાયતંત્રના

માણમાં પ્રતિબિંબિત થવો જ જોઈએ. પુનર્વિચાર હુકમમાં, આ અદાલતે નોંધ્યું હતું:

૧૬. ન્યાયિક અધિકારીઓના વેતનમાં થયેલો વધારો વડી અદાલતના ન્યાયાધીશોના વેતનમાં થયેલા અધિક પ્રમાણને અનુરૂપ હોવો જોઈએ, આ સિદ્ધાંતની વૈધતા અગાઉ પણ ઉઠાવવામાં આવી છે અને તે ન્યાયિક રીતે નિશ્ચિત થઈ ચૂકી છે. તેથી, વડી અદાલતના ન્યાયાધીશોના વેતનમાં વધારો કરવા માટે અપનાવવામાં આવેલા દર કરતાં આઈ.ઓ.આર. ઓછો હોવો જોઈએ, એ આધાર પર કરવામાં આવેલ કોઈપણ આક્ષેપ તર્કસંગત આધાર વિના છે.

૩૮. એસ.એન.જે.પી.સી.ની ભલામણો જે આધાર પર વિચારવાને પાત્ર છે તેવા બંધારણીય આધારસ્તંભોનો વિચાર કર્યા પછી, હવે અમે વેતન, પેન્શન, ગ્રેયુઇટી વગેરે સંબંધિત ભલામણોની તપાસ કરવા માટે આગળ વધીશું.

૫. ૦ વેતન અંગે ભલામણો

૩૯. અમે પ્રથમ વેતન રચના અંગે એસ.એન.જે.પી.સી.ની ભલામણો વિચાર કરીશું. વેતન અંગે એસ.એન.જે.પી.સી.ની સંબંધિત ભલામણોનો સારાંશ નીચે કોષ્ટકબદ્ધ કરવામાં આવ્યો છે:

ભલામણ ક્રમ સં.	ભલામણ
૪૪.૧	રાજ્યો/વડી અદાલતો એફ.એન.જે.પી.સી. દ્વારા

	ભલામણ કરાયેલા સર્વભારતીય માળખાને અનુરૂપ અધિકારીઓનું પુનઃપદનામકરણ કરવા માટે તાત્કાલિક પગલાં લેશે, એટલે કે જેમણે હજી સુધી તે કર્યું નથી.
૪૪.૨	નવી વેતન રચના, પિસંગતતાઓ દૂર કરવા, વેતન રચનાને ચુકિતસંગત બનાવા અને સ્થાપિત સિદ્ધાંતોના માળખામાં તમામ કેડરના ન્યાયિક અધિકારીઓને યોગ્ય લાભ સુનિશ્ચિત કરવા માટે, ‘માસ્ટર પે સ્કેલ’ પદ્ધતિના સ્થાને ૭ સી.પી.સી.ના નમૂના મુજબની ‘પે મેટ્રિક્સ’ પદ્ધતિ અનુસાર રહેશે.
૪૪.૩	ન્યાયિક અધિકારીઓનું વર્ગીકરણ અહેવાલના ફકરા ૧૩.૧ નીચેના કોષ્ટક-૧માં આડવી શ્રેણીમાં પ્રતિબિંબિત થયેલી કાર્યાત્મક પદસોપાનક્રમમાં તેમની સ્થિતિના આધાર પર થશે
૪૪.૪, ૪૪.૫	અધિકારીની દરેક કક્ષાનો પ્રારંભિક વેતન, જે., ન્યાયમૂર્તિફ અને જે.૭ સિવાય, હાલના દરેક કક્ષાના પ્રવેશ વેતનથી અંદાજે ૨.૮૧ ગણું છે; જ્યારે જે.૬ અને જે.૭ માટેનો વધારો વડી અદાલતના ન્યાયાધીશના

	જેટલા જ પ્રમાણમાં છે. તે મુજબ, આડા શ્રેણીની પ્રથમ પંક્તિ (જે.૧ થી જે.૭) તે સ્તરે નવા ભરતી થયેલાઓ/નિયુક્ત થયેલાઓ માટેના પ્રવેશ વેતન દર્શાવે છે.
૪૪.૬	અહેવાલના પૃષ્ઠ ૧૮૨ મુજબ દરેક કેડર અને ગ્રેડના સંબંધમાં વડી અદાલતના ન્યાયાધીશના વેતન સામે નવી સરેરાશ વેતન ટકાવારી
૪૪.૭	વાર્ષિક વધારો સંચિત ધોરણે @૩% રહેશે, તેનો અર્થ એવો થાય છે કે @૩% નો વધારો એફ.એન.જે.પી.સી. અને જે.પી.સી. દ્વારા ભલામણ કરાયેલા નિશ્ચિત રકમના વધારાની બદલે અગાઉના વર્ષોના મૂળ વેતન પર ગણવાનો રહેશે.
૪૪.૮	પે મેટ્રિક્સ પદ્ધતિમાં, હવે જાને બદલે ૩૭ તબક્કાઓ રહેશે।
૪૪.૯	હાલના અધિકારીઓનું ફિટમેન્ટ/સ્થળાંતરણ પરા ૧૩.૩, પૃષ્ઠ ૭૩ ખાતે કોષ્ટક ૨ માં દર્શાવ્યા મુજબ રહેશે.

૪૪.૧૦	હાલ સેવા બજાવતા ન્યાયિક અધિકારીઓના સ્થાનાંતરણ/પદસમાયોજન માટેની પ્રક્રિયા તેમજ બઢતી સમયે વેતન નિર્ધારણ કરવાની પ્રક્રિયા, પરિછેદ ૧૩.૫ અને ૧૩.૮ માં સમજાવવામાં આવી છે.
૪૪.૧૧(૧)	અધિક વેતનઅધિક હક ઉદ્ભવવાની તારીખ અંગે, વિવિધ રાજ્યો/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં જે હાલની પદ્ધતિ અનુસરવામાં આવી રહી છે તેમાં કોઈ ફેરફાર કરવામાં આવશે નહીં, એટલે કે, નિયુક્તિ અથવા બઢતી અથવા આર્થિક સ્તરવર્ધનની તારીખ અનુસાર વર્ષમાં એક જ વાર વેતનવધારો આપવામાં આવશે.
૪૪.૧૧(૨)	નિવૃત્ત થતા ન્યાયિક અધિકારીઓને તેમની નિવૃત્તિના બીજા દિવસે આપવાપાત્ર બનતા વાર્ષિક વધારો નો લાભ મળશે. એવો વધારો માત્ર પેન્શનના હેતુ માટે જ ગણતરીમાં લેવાશે અને રૂપિયા ૨,૨૪,૧૦૦/- ની ઉચ્ચતમ મર્યાદાને આધીન રહેશે.
૪૪.૧૨	નવી પગાર મેટ્રિક્સ/પગાર રચનામાં તમામ શ્રેણી/ગ્રેડના ન્યાયિક અધિકારીઓનો પગાર ૦૧.૦૧.૨૦૧૬થી

	અમલમાં રહેશે
૪૪.૧૩	૦૧.૦૧.૨૦૧૬થી લાગુ પડતા પગારના બાકી ચૂકવણાં, તા. ૦૯.૦૩.૨૦૧૮ના અંતરિમ અહેવાલ હેઠળ અગાઉથી ચૂકવાયેલ અંતરિમ રાહતનું સમાયોજન કર્યા પછી, કેલેન્ડર વર્ષ ૨૦૨૦ દરમિયાન ચૂકવવામાં આવશે.
૪૪.૧૪	કેન્દ્રીય સરકાર દ્વારા સમયાંતરે નિર્ધારિત દરો મુજબ મોંઘવારી ભથ્થું મંજૂર કરવાની હાલની પ્રથા ચથાવત્ ચાલુ રહેશે. માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત એવા નિર્દેશો આપી શકે કે કેન્દ્રીય સરકાર દ્વારા સમયાંતરે જારી કરવામાં આવેલા આદેશોને અનુરૂપ સુધારેલ મોંઘવારી ભથ્થાનો લાભ ન્યાયિક અધિકારીઓને વિલંબ વિના ચૂકવવામાં આવે, અને કોઈપણ સ્થિતિમાં, કેન્દ્રીય સરકાર દ્વારા હુકમ જારી થયાની તારીખથી ૩ મહિનાથી મોડું ન થાય. મોંઘવારી ભથ્થાના સુધારેલ દરોનો લાભ આ બાબતમાં કેન્દ્રીય સરકાર દ્વારા જારી કરાયેલા

	હુકમમાં નિર્દિષ્ટ અમલની તારીખથી પ્રાપ્ત થશે.
૪૪.૧૫(૧)	સિવિલ ન્યાયાધીશ (જુનિયર ડિવિઝન) ને પ્રથમ એ.સી.પી. ની મંજૂરી હાલના પરિષ્કૃતા-સહ-યોગ્યતા ના ધોરણના અમલના આધારે આપવામાં આવશે નહીં. ઉત્પાદનના પરિમાણના આધારે કાર્યક્ષમતાનું મૂલ્યાંકન કરવા માટે શિથિલ ધોરણો રહેશે. તપાસખોળ માત્ર આ મર્યાદિત હેતુસર કરવામાં આવશે કે શું સતત નબળું/અસંતોષકારક કાર્યનિષ્પાદન અથવા ગંભીર સ્વરૂપના પ્રતિકૂલ અહેવાલ જેવી કોઈ સ્પષ્ટ પ્રતિકૂલ બાબત છે કે નહીં, જેથી એવો અનુમાન થાય કે અધિકારી એ.સી.પી. નો લાભ મેળવવા માટે અયોગ્ય છે.
૪૪.૧૫(૨)	જો કોઈપણ કારણસર, એ.સી.પી. મંજૂર કરવામાં વિલંબ એક વર્ષથી વધુ થાય, તો એ.સી.પી. મંજૂર થતાં બાકી રકમ ઉપાડતી વખતે સમાયોજનને આધીન રહી, વિલંબના દરેક વર્ષ માટે એક વધારાનું વાર્ષિક વધારો મંજૂર કરવામાં આવશે.
૪૪.૧૬(૧)	જિલ્લા ન્યાયાધીશોના (પસંદગી ગ્રેડ) પદોની સંખ્યા હાલના ૨૫% ની બદલે કેડરની સંખ્યાબળના ૩૫% સુધી

	વધારવામાં આવશે, અને જિલ્લા ન્યાયાધીશોના (સુપર ટાઈમ સ્કેલ) પદોની સંખ્યા હાલના ૧૦% ની બદલે કેડરની સંખ્યાબળના ૧૫% સુધી વધારવામાં આવશે. તે ૦૧.૦૧.૨૦૨૦ થી અમલમાં આવશે
૪૪.૧૬(૨)	જિલ્લા ન્યાયાધીશોને ઉન્નયનનો લાભ, યોગ્યતા-સહ-જ્યેષ્ઠતાના બદલે જ્યેષ્ઠતા-સહ-યોગ્યતાના સિદ્ધાંતનો અમલ કરીને, આપવામાં આવશે.
૪૪.૧૬(૩)	જો તે પદ ત્રણ વર્ષ સુધી યથાવત્ રહે અથવા ચાલુ રહે, તો તે કેડરની સંખ્યાત્મક શક્તિનો ભાગ બનશે.
૪૪.૧૭	જે પગાર પુનરીક્ષણનો લાભ, જે., ન્યાયમૂર્તિપી.સી.ની ભલામણને ધ્યાનમાં લેતા, ઔદ્યોગિક ટ્રિબ્યુનલ્સ/શ્રમ અદાલતોના અધ્યક્ષ ન્યાયાધીશોને (અધિનસ્ત ન્યાયતંત્રના નિયમિત કેડરથી બહાર) પહેલેથી જ ઉપલબ્ધ છે, તે લાભ તેમને પણ વહીવટી વિલંબ વિના નિયમિત કેડરના ન્યાયિક અધિકારીઓ સાથે સમકાલીન રીતે વિસ્તૃત કરવામાં આવશે.
૪૪.૧૮	મહારાષ્ટ્રમાં ફેમિલી અદાલતોના ન્યાયાધીશો, જેઓ અલગ કેડરમાં આવે છે, તેમને નિયમિત જિલ્લા

	ન્યાયાધીશો માટે નિર્ધારિત અનુપાત મુજબ જિલ્લા ન્યાયાધીશ (સિલેક્શન ગ્રેડ) અને જિલ્લા ન્યાયાધીશ (સુપર ટાઈમ સ્કેલ) ના વેતનનો લાભ આપવામાં આવવો જોઈએ. જો આવશ્યક ગણવામાં આવે તો, સિલેક્શન ગ્રેડ મંજૂર કરવા માટેની લઘુત્તમ વય અંગે પ્રસ્તાવ હાઈકોર્ટે કરવો. પ્રિન્સિપલ ન્યાયાધીશ, ફેમિલી અદાલત (એક્સ-કેડર) ને સામાન્ય પૂલ આવાસમાં પ્રાથમિકતા આધારે ક્વાર્ટર્સ ફાળવવામાં આવે.
૪૪.૧૯	વિશેષ ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટો (દ્વિતીય વર્ગ)/વિશેષ મહાનગર મેજિસ્ટ્રેટો (નાના ફોજદારી કેસોનો વ્યવહાર કરતા) ને પ્રતિ માસ રૂપિયા ૩૦,૦૦૦/- નું લઘુત્તમ મહેનતાણું પ્રતિ માસ રૂપિયા ૫,૦૦૦/- ના વાહન ભથ્થા ઉપરાંત ૦૧.૦૪.૨૦૧૯ થી મળવું જોઈએ અને તેમાં દર પાંચ વર્ષે યથોચિત સુધારો કરવામાં આવવો જોઈએ.

૫. એસએનજેએપીસી અંગે આ અદાલતના ૧ આદેશો

વેતન અંગેની ભલામણો

૪૦. આ અદાલતે ત્યારબાદ રાજ્યો અને સંઘની આપત્તિઓ અંગે વિચારણા કરતાં અને તે જ નામંજૂર કરતાં ત્રણ વિગતવાર આદેશો પસાર કર્યા છે. પ્રથમ હુકમ તા. ૨૭.૦૭.૨૦૨૨ નો છે, ૧૮ બીજો હુકમ તા. ૧૮.૦૧.૨૦૨૩ નો છે અને અંતિમ હુકમ તા. ૦૫.૦૪.૨૦૨૩ નો છે. પ્રથમ હુકમમાં, આ અદાલતે એસ.એન.જે.પી.સી. દ્વારા ભલામણ કરાયેલ વેતન માળખાના પુનઃનિર્ધારણને સ્વીકાર્યું હતું. તા. ૧૮.૦૧.૨૦૨૩ ના હુકમ દ્વારા, આ અદાલતે અમુક રાજ્યોને તા. ૨૭.૦૭.૨૦૨૨ ના હુકમનું પાલન કરવા માટે વધારાનો સમય આપ્યો હતો. તે પછી, અમુક રાજ્યો અને સંઘે આ અદાલતે તા. ૨૭.૦૭.૨૦૨૨ ના પસાર કરેલા હુકમ વિરુદ્ધ પુનર્વિચાર અરજીઓ દાખલ કરી હતી. આ અદાલતે તા. ૦૫.૦૪.૨૦૨૩ એ તે પુનર્વિચાર અરજીઓ ફગાવી દીધી હતી. ૧૯ તેથી, વેતન માળખા સંબંધિત એસ.એન.જે.પી.સી. ની મોટાભાગની ભલામણો અંતિમ બની ગઈ છે.

૫. ૨ પગાર અંગેની ભલામણોની વિચારણા

૪૧. વેતન અંગે એસ.એન.જે.પી.સી. દ્વારા કરવામાં આવેલી વ્યક્તિગત ભલામણોનો નીચે વિચાર કરવામાં આવે છે.

૧. સર્વ ભારત નમૂનાને અનુરૂપ ન્યાયિક અધિકારીઓના પદનામનું પુનઃનામકરણ (ભલામણ ૪૪.૧)

૪૨. ઉપર જણાવ્યા મુજબ, ભારતમાં ન્યાયતંત્ર એકીકૃત છે. તેથી, ન્યાયાધીશોના પદનામો સમગ્ર દેશમાં એકસરખા હોવા જોઈએ. આ સંદર્ભમાં, એફ.એન.જે.પી.સી.એ સમગ્ર ભારતમાં સ્વીકારવા માટે નીચે મુજબની નામાવલી સૂચવી હતી:

ડબ્લ્યુપી(સી) નં.૬૪૩/૨૦૧૫ માં પરિચ્છેદ ૧૭ ખાતે તા.

૨૭.૦૭.૨૦૨૨નો ૧૮મો હુકમ.

સમીક્ષા અરજિ (ડાયરી નં.) ૩૪૭૮૦/૨૦૨૨ માં તારીખ

૦૫.૦૪.૨૦૨૩ નો હુકમ, પરિચ્છેદ ૧૯ ખાતે.

૧. સિવિલ ન્યાયાધીશ (જુનિયર ડિવિઝન);

૨. સિવિલ ન્યાયાધીશ (પરિષ્ઠ વિભાગ);

૩. જિલ્લા ન્યાયાધીશ.

૪૩. એસ.એન.જે.પી.સી. દ્વારા કરાયેલ સવિસ્તર પરીક્ષણમાં બહાર આવ્યું કે કેટલીક રાજ્યોમાં આ હોદ્દા-નામો અપનાવવામાં આવ્યા નથી. આયોગ દ્વારા જણાવાયું હતું કે કેરળ રાજ્ય હજી પણ તેના ન્યાયાધીશોને મુનસિફ અને ‘ સબઓર્ડિનેટ જજ ’ તરીકે નિયુક્ત કરે છે. ઉત્તર-પૂર્વીય રાજ્યોમાં પણ હોદ્દા-નામોમાં કંઈક ભિન્નતા જોવા મળી હતી. એકરૂપતા માટે, તેમને એક જ છત્રછાયા હેઠળ લાવવા હેતુથી આમાં સુધારા કરવાની આવશ્યકતા રહેશે. નોંધપાત્ર રીતે,

આ ભલામણ એફ.એન.જે.પી.સી.માં ઓલ ઇન્ડિયા જજેસ' અસ્ન. (૨) વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, (૧૯૯૩) ૪ એસ.સી.સી. ૨૮૮.૨૦ માં આપેલા ચુકાદા દ્વારા સ્વીકારવામાં આવી હતી. અમે માત્ર એટલું જ પુનરોચ્ચાર કરીએ છીએ કે આ દિશા-નિર્દેશનું વડી અદાલતો દ્વારા પાલન કરવામાં આવે અને બધી વડી અદાલતો એફ.એન.જે.પી.સી. અને એસ.એન.જે.પી.સી.ના સૂચનોને અનુરૂપ તેમના હોદ્દા-નામોમાં સુધારા કરે.

૪૪. એ નોંધવું પણ પ્રાસંગિક છે કે એસ.એન.જે.પી.સી. દ્વારા સૂચવાયેલ વેતન મેટ્રિક્સના પરિપ્રેક્ષ્યમાં, એકસરખાં હોદ્દાનામાઓ વિના, ભિન્ન રાજ્યોમાં પ્રચલિત ભિન્ન હોદ્દાનામાઓને અનુલક્ષીને ભવિષ્યમાં પગાર ગોઠવણી સંબંધિત પ્રશ્નો ઊભા થઈ શકે છે. આવી જટિલતાઓ આ અદાલતે ટાળવી જ જોઈએ.

૪૫. આ અદાલત તેથી આયોગની ભલામણ સ્વીકારે છે. પરિણામે, વડી અદાલતોને હુકમ આપવામાં આવે છે કે ન્યાયિક અધિકારીઓના હોદ્દાની ઓળખ ઉપરોક્ત પરિણેદોમાં દર્શાવ્યા મુજબ સર્વત્ર સમાન રહે તે સુનિશ્ચિત કરે.

૨. પગાર મેટ્રિક્સ મોડેલ મુજબ નવી પગાર રચના (ભલામણ ૪૪.૨, ૪૪.૩)

૪૬. એસ.એન.જે.પી.સી.એ ભલામણ કરી છે કે ૭મા કેન્દ્રીય પગાર પંચ દ્વારા સ્વીકારાયેલ પગાર મેટ્રિક્સ માળખું ન્યાયિક અધિકારીઓ માટે પણ સ્વીકારવામાં આવે. આ ઇચ્છનીય છે, કારણ કે તે ન્યાયાધીશો માટેના પગારના

પ્રશ્નને સરળ બનાવે છે. નોંધનીય છે કે આ અદાલતે તા. ૨૭.૦૭.૨૦૨૨ના હુકમ દ્વારા આ ભલામણ પહેલેથી જ સ્વીકારી લીધી છે.૨૧ તેની પુષ્ટિ તા. ૦૫.૦૪.૨૦૨૩ના હુકમમાં કરવામાં આવી છે. એસ.એન.જે.પી.સી.ની ભલામણ માત્ર પગાર માળખાને ઝમા કેન્દ્રીય પગાર પંચ સાથે સુસંગત બનાવવા માટેની હોવાને કારણે, આ ભલામણો સામે કોઈ વાંધો હોઈ શકે નહીં. તેથી, નિર્દેશ આપવામાં આવે છે કે ન્યાયિક અધિકારીઓના પગાર માળખામાં એસ.એન.જે.પી.સી. દ્વારા સૂચવાયેલ ભલામણોને પ્રતિબિંબિત કરે તે રીતે યોગ્ય ફેરફાર કરવામાં આવે.

૨૦ ઓલ ઇન્ડિયા જજેસ' એસ્ન. (૨) વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, (૧૯૯૩) ૪ એસ.સી.સી. ૨૮૮ ના પરિષ્દ ૧૯ અને ૨૦ પર.૨૧ ડબલ્યુ.પી. (સી) નં.૬૪૩/૨૦૧૫ માં તા. ૨૭.૦૭.૨૦૨૨ નો હુકમ, પરિષ્દ ૧૭ પર.

૩. ૨.૮૧ નો ગુણાંક અને તેનો એક્સરખો ઉપયોગ (ભલામણો જજ.જ-જજ.૬)

૪૭. ૨.૮૧ નો ગુણક/તર્કસંગતીકરણ સૂચકાંક તમામ ન્યાયિક અધિકારીઓના કેડરો પર લાગુ કરવા માટે એસ.એન.જે.પી.સી. દ્વારા સૂચવવામાં આવ્યો છે. રાજ્યો અને સંઘનો વિરોધ એ છે કે ૨.૮૧ નો તર્કસંગતીકરણ સૂચકાંક ઝમા સી.પી.સી. દ્વારા અધિકારીઓના તમામ કેડરો માટે સૂચવવામાં આવ્યો નથી. તેમનું કહેવું છે કે જ્યારે કેન્દ્રીય વેતન પંચે પ્રવેશ કક્ષાના અધિકારીઓ માટે ૨.૫૭ થી લઈને ભારત સરકારના સચિવના સ્તરના

અધિકારીઓ માટે ર.૮૧ સુધીનો ક્રમબદ્ધ ફિટમેન્ટ ગુણાંક સ્વીકાર્યો હતો, ત્યારે ન્યાયિક અધિકારીઓને ર.૮૧ નો એકસરખો ગુણક/તર્કસંગતીકરણ સૂચકાંક મંજૂર કરવામાં આવી શક્યો ન હોત.

૪૮. તેમની રજૂઆત તર્કભ્રષ્ટ છે કારણ કે, ઉપર જણાવ્યા મુજબ, ન્યાયિક અધિકારીઓનું વેતન વડી અદાલતના ન્યાયાધીશોના વેતનને અનુરૂપ વધારવાનું છે. જ્યારે વડી અદાલતના ન્યાયાધીશોને ર.૮૧નો ગુણક મંજૂર કરવામાં આવ્યો હતો, ત્યારે ન્યાયિક અધિકારીઓને પણ એ જ ગુણક મંજૂર થવો આવશ્યક હતો. આ અગાઉના ન્યાયિક વેતન આયોગોએ સ્થાપિત કરેલો પૂર્વદષ્ટાંતપૂર્વ આધાર રહ્યો છે અને આ અદાલતે પણ તેને વારંવાર અનુમોદિત કર્યો છે.૨૨ ૪૯. પુનરાવર્તન થવાના ભોગે પણ એવું જણાવવું યોગ્ય રહેશે કે આ અદાલતે રાજ્યો અને સંઘની આપત્તિઓ અગાઉથી જ નામંજૂર કરી દીધી છે અને પરિણામે તા. ૨૭.૦૭.૨૦૨૨ના હુકમરૂ૩ તેમજ તા. ૦૫.૦૪.૨૦૨૩ના હુકમરૂ૪ દ્વારા ર.૮૧ના ગુણક/તાર્કિકીકરણ સૂચકાંકને સ્વીકાર્યો છે. ઉપર જણાવ્યા મુજબ, આ સ્વીકારનો સિદ્ધાંત આધાર એ છે કે જિલ્લા ન્યાયતંત્રના ન્યાયિક અધિકારીઓનું વેતન માત્ર વડી અદાલતના ન્યાયાધીશોના વેતનના આધારે જ નિર્ધારિત થઈ શકે. તેનું કારણ એ છે કે ન્યાયતંત્ર કાર્યપાલિકા પાસેથી સ્વતંત્ર છે અને તેથી વેતન સહિતના તમામ પાસાઓ કાર્યપાલિકા વિભાગના અધિકારીઓને આપવામાં આવતા વેતનના આધારે નક્કી કરી શકાય નહીં.

૫૦. તેથી, એસ.એન.જે.પી.સી. દ્વારા સૂચવવામાં આવેલ યુક્તિકરણના ગુણક/સૂચકાંકને સ્વીકારવાની ભલામણ પુનરોચ્ચાર કરવામાં આવે છે. પરિણામે, તારીખ ૨૭.૦૭.૨૦૨૨ ના હુકમ સાથે સંલગ્ન કોષ્ટક-૧ મુજબ ન્યાયિક અધિકારીઓના વેતનમાં વધારો કરવામાં આવે તેવી દિશા આપવામાં આવે છે.

૪. વાર્ષિક વધારો (ભલામણ ૪૪.૭, ૪૪.૧૧)

૫૧. એસ.એન.જે.પી.સી. એ નિયુક્તિની તારીખ મુજબ વર્ષમાં એકવાર વધારો પ્રાપ્ત થવાની હાલના પદ્ધતિમાં કોઈ ફેરફાર કરવાની ભલામણ કરી નહોતી ૨૨ જુઓ એફ.એન.જે.પી.સી. અહેવાલનો પેરા ૧૫.૫૦ અને પડ્મનાભન કમિશન અહેવાલનો પેરા ૪.૮. તેમજ, ઓલ ઇન્ડિયા જજેસ એસોસિએશન વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા (૨૦૦૨) ૪ એસ.સી.સી. ૨૪૭ અને ઓલ ઇન્ડિયા જજેસ એસોસિએશન વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા (૨૦૧૦) ૧૪ એસ.સી.સી. ૭૨૦ માં પેરા ૬ ખાતે આ અદાલતના આદેશો પણ જુઓ.

૨૩ ડબલ્યુપી(સી) નં. ૬૪૩/૨૦૧૫ માં પરિચ્છેદ ૧૫ – ૧૬ ખાતે તા. ૨૭.૦૭.૨૦૨૨ નો હુકમ.

રીવ્યૂ પિટિશન (ડાયરી નં) ૩૪૭૮૦/૨૦૨૨ માં તા.

૦૫.૦૪.૨૦૨૩ના હુકમના ફક્ત ૧૮ માં.

અથવા બઢતી અથવા નાણાકીય સ્તરવર્ધનની તારીખ. તેણે માત્ર એટલો જ ફેરફાર સૂચવ્યો હતો કે ન્યાયિક અધિકારીઓને તેમની નિવૃત્તિના અનુસરણમાં આવતા બીજા દિવસે ચૂકવવાપાત્ર વધારાનો લાભ મળવો જોઈએ. આયોગે સૂચવ્યું હતું કે આ અધિક વધારાનો લાભ માત્ર પેન્શનના હેતુઓ માટે જ રહેશે અને તે રૂપિયા ૨,૨૪,૧૦૦/- ની ઊભી મર્યાદાને આધીન રહેશે.

૫૨. નિવૃત્ત થતા અધિકારીને વધારો મળવાની તારીખે તે સેવામાં ન હોય ત્યારે પણ તેને એક વધારાનો વાર્ષિક વધારો આપી શકાય છે. તેનું કારણ એ છે કે વાર્ષિક વધારો અગાઉથી આપવામાં આવેલી સેવાના વર્ષ માટેનો લાભ છે. તેથી, પેન્શનની ગણતરીના હેતુઓ માટે, અંતિમ વેતનમાં ન્યાયિક અધિકારીને ચૂકવવાપાત્ર વાર્ષિક વધારાનો સમાવેશ થવો જોઈએ.

૫૩. આ મુદ્દા સંબંધે વિવિધ વડી અદાલતો દ્વારા નિર્ણયોના ત્રણ સમૂહ આપવામાં આવ્યા હતા. પ્રથમ અભિપ્રાય, જે મધ્ય પ્રદેશ, ગુજરાત અને અલાહાબાદની વડી અદાલતો દ્વારા અપનાવવામાં આવ્યો હતો, એવો છે કે જ્યારે વાર્ષિક વધારો નિવૃત્તિના બીજા જ દિવસે બાકી થતો હોય, ત્યારે કર્મચારીને વેતનના હેતુઓ માટે તે અધિક લાભથી વંચિત રાખવો જોઈએ નહીં. બીજો અભિપ્રાય, જે મદ્રાસ, ઓરિસ્સા અને દિલ્હી ની વડી અદાલતો દ્વારા અપનાવવામાં આવ્યો હતો, એવો છે કે તે વધારો અધિકારીઓને માત્ર પેન્શનના હેતુ માટે જ પ્રાપ્ત થતો ગણાશે. ત્રીજો અભિપ્રાય, જે આંધ્ર પ્રદેશ, હિમાચલ પ્રદેશ

અને રાજસ્થાનની વડી અદાલતો દ્વારા અપનાવવામાં આવ્યો હતો, એવો છે કે અધિકારીઓને તે વધારો મંજૂર કરી શકાય નહીં.

૫૪. આ અદાલતે તાજેતરના ચુકાદા ડિરેક્ટર, કેપીટીસીએલ વિ. સીપી મુન્દિનામણી .૨૫ માં હવે કાયદો નિશ્ચિત કર્યો છે. આ અદાલતે નંદ વિજય સિંહ વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા ૨૬ માં અદ્વાહાબાદ વડી અદાલતના અભિપ્રાયને મંજૂરી આપી હતી; તેમાં આ રીતે ઠરાવવામાં આવ્યું હતું:

૨૪. ... ૩૦મી જૂને નિવૃત્ત થતા સરકારી કર્મચારીના મામલે, ઇન્કિમેન્ટ જે બીજા દિવસે મળવાનું થાય છે/ચૂકવાપાત્ર બને છે તે દિવસનું મહત્વ નષ્ટ થાય છે અને એક વર્ષ દરમિયાન સંતોષકારક સેવાઓ બજાવવાને કારણે ચૂકવાપાત્ર ઇન્કિમેન્ટ મેળવવાનો સરકારી કર્મચારીનો અધિકાર પ્રબળ ગણવો જોઈએ, જેથી યોજનાનું એવું અર્થઘટન ન થાય કે જે ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૧૪માં નિહિત ચુકિતસંગતતાની ભાવનાને ભંગ કરે.

૫૫. આવી પરિસ્થિતિઓમાં, પેન્શનના હેતુસર કલ્પિત રીતે વધારું મંજૂર કરે છે તે હદ સુધી કમિશનની ભલામણો સંપૂર્ણપણે ન્યાયસંગત છે. તેની સ્વીકાર્યતાના પરિણામે ૨૫ (૨૦૨૩) એસ.સી.સી. ઓનલાઈન એસ.સી. ૪૦૧ ના પરિચ્છેદ ૧૮ ખાતે.

૨૬ નંદ વિજય સિંહ વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા (૨૦૨૧) એસસીસી

ઓનલાઈન ઓલ ૧૦૯૦ પર અનુચ્છેદ ૨૪.

ભલામણના અનુસંધાને, પેન્શનની ગણતરી માટે પેન્શનની ગણતરીમાં વધારાને કલ્પિત રીતે સમાવેશ કરવો આવશ્યક ગણાશે. આથી કોઈપણ ગૂંચવણ પણ દૂર થશે. તેથી, આવી દિશા આપવામાં આવે છે કે વડી અદાલતો લાગુ પડતા નિયમમાં એવો સુધારો કરે કે ન્યાયિક અધિકારીને તેના નિવૃત્તિના બીજા દિવસે ચૂકવવાનો થતો વધારો, તેની પેન્શનની ગણતરીમાં તેના અંતિમ વેતન તરીકે કલ્પિત રીતે સમાવેશ કરી શકાય, રૂપિયા ૨,૨૪,૧૦૦/- ની ઊર્ધ્વ મર્યાદાને આધીન રહીને.

૫. માસ્ટર પગાર ધોરણમાંથી પગાર મેટ્રિક્સ પદ્ધતિમાં ફિટમેન્ટ અને સ્થળાંતર (ભલામણો જી.૮, જી.૯, જી.૧૦)

૫૬. અદાલત નોંધે છે કે માસ્ટર પગાર ધોરણમાંથી પગાર મેટ્રિક્સ પદ્ધતિમાં સ્થળાંતર સરળતાથી થાય તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે કમિશને સૂત્ર અને પદ્ધતિની ભલામણ કરી છે. કમિશને નીચેનું ફિટમેન્ટ/સ્થળાંતર સૂત્ર ઘડ્યું છે:

“૧. હાલના વેતનને ૨.૮૧ ના ગુણાકારથી ગુણવો.

૨. આમ પ્રાપ્ત થયેલ આંકને અધિકારીને લાગુ પડતા સ્તર (અર્થાત્, જે૧, જે૨ વગેરે) ના સંદર્ભમાં કોષ્ટક-૧ માં સ્થાન આપવાનું રહેશે.

૩. જ્યાં સંબંધિત સ્તરના અનુરૂપ તબક્કે કોષ્ટક-૧ માં સમાન આંકડો ઉપલબ્ધ હોય, ત્યાં નવો સુધારેલ પગાર તે તબક્કે નિશ્ચિત કરવામાં આવશે.

૪. જ્યાં સમાન આંકડો ઉપલબ્ધ ન હોય, ત્યાં નવો સુધારેલ પગાર કોષ્ટક-૧ માં તે સ્તરના તરત જ આવતા ઉચ્ચતર તબક્કે નિશ્ચિત કરવો રહેશે.”

૫૭. બાબતોને સ્પષ્ટ કરવા માટે, આયોગે સંબંધિત સત્તાધિકારીઓ માટે ફિટમેન્ટ/સ્થાનાંતરણ સૂત્રને સરળ બનાવવા હેતુથી ઉદાહરણો પણ આપ્યા છે. પે મેટ્રિક્સ પ્રણાલીમાં સ્થાનાંતરણ માટેના નિયમોનું સંહિતાકરણ કરતી વખતે આ ઉદાહરણો સત્તાધિકારીઓએ વિચારણા હેઠળ લેવા યોગ્ય છે.૨૭ નોંધનીય છે કે આયોગે માર્ચ ૨૦૨૧માં પોતાની અહેવાલ અંગે એક સુધારાપત્ર રજૂ કર્યું હતું, જેના દ્વારા ફિટમેન્ટ ટેબલમાંથી કેટલીક અંકગણિતીય ભૂલો દૂર કરવામાં આવી છે. આ બાબત માર્ચ ૨૦૨૧ તારીખના અહેવાલના ભાગ ૩માં પ્રતિબિંબિત થાય છે.

૫૮. એ નોંધવામાં આવી શકે છે કે ૦૧.૦૧.૨૦૧૬ ના રોજ અથવા ત્યારબાદ બઢતી પામેલા ન્યાયિક અધિકારીઓના વેતનનું નિર્ધારણ કરવા માટે સમાન સૂત્ર અને ઉદાહરણો પણ નીચે મુજબ ઘડવામાં આવ્યા છે:

અહેવાલના પૃષ્ઠ ૭૫ – ૮૦ પરના પરિષ્દે ૧૩.૫ અને પૃષ્ઠ ૮૧ – ૮૨ પરના પરિષ્દે ૧૩.૮ જુઓ.

“ ૧. બઢતીની તારીખે કોષ્ટક ૧ માં સ્તર અને મૂળ વેતન ઓળખો.

૨. એફ.આર.-૨૨ મુજબ તે જ સ્તરમાં એક વૃદ્ધિ ઉમેરવી.
૩. આ રીતે પ્રાપ્ત થતી રકમ અથવા જે સ્તરે તેને બઢતી આપવામાં આવે છે તે સ્તરમાં તેની આગળની સૌથી નજીકની રકમ, બઢતી પર તેનું નવું વેતન રહેશે. ”

કમિશન દ્વારા આપવામાં આવેલા ઉદાહરણો પણ ત્યારબાદ આગળ વધીને 'પ્રમોટ્સ' માટેના સૂત્રને પણ સ્પષ્ટતા પ્રદાન કરે છે.

૫૯. માર્ચ ૨૦૨૧ના કોરિજન્ડમ દ્વારા સુધારાયેલ ફિટમેન્ટ/માઈગ્રેશન બાબતની આ ભલામણ સ્વીકારતી વખતે, તે પણ નોંધવામાં આવે છે કે ઉદાહરણો સંબંધિત એવા નિયમોનો ભાગ બનવા જોઈએ, જેઓનું વડી અદાલતો, રાજ્યો અને સંઘ દ્વારા સંકેતીકરણ કરવાનું આવશ્યક છે. તેથી, અમે આ ભલામણ સ્વીકારીએ છીએ અને સત્તાધિકારીઓને ઉપર જણાવ્યા મુજબ કમિશન દ્વારા આપવામાં આવેલ ઉદાહરણોને ધ્યાનમાં રાખીને તેનો અમલ કરવા નિર્દેશ આપીએ છીએ.

૬. ૦૧.૦૧.૨૦૧૬ ની ભલામણોના અમલીકરણ (ભલામણ ૪૪.૧૨)

૬૦. ડમો કેન્દ્રીય વેતન આયોગ ૦૧.૦૧.૨૦૧૬થી અમલમાં આવ્યો. જોકે, ન્યાયિક અધિકારીઓના વેતનનું છેલ્લું પુનરીક્ષણ ૦૧.૦૧.૨૦૦૬થી અમલમાં આવ્યું હતું. ન્યાયિક અધિકારીઓએ વેતનનું પુનરીક્ષણ મેળવ્યું ત્યારથી ૧૭ વર્ષથી વધુ સમય વીતી ગયો છે. આ બાબત નોંધતા, આ ભલામણ આ અદાલત દ્વારા સ્વીકારવી જ જોઈએ. નોંધનીય છે કે આ બાબત આ અદાલતે

તેના તા. ૨૭.૦૭.૨૦૨૨ના હુકમમાં પહેલેથી જ નોંધેલી છે.૨૮ વધુમાં, અગાઉના ન્યાયિક વેતન આયોગોએ પણ અનુક્રમે ૦૧.૦૧.૧૯૯૬ અને ૦૧.૦૧.૨૦૦૬થી અમલમાં આવે તેવી વેતન પુનરીક્ષણની ભલામણ કરી હતી. તેથી ૦૧.૦૧.૨૦૧૬થી વેતન માળખાના અમલ બાબતે કોઈ વાંધો ઉઠાવી શકાય નહીં. તેથી આ ભલામણ સ્વીકારવા યોગ્ય ઠરે છે. આથી, નિર્દેશ આપવામાં આવે છે કે વેતન સંબંધિત ભલામણોના લાભો ૦૧.૦૧.૨૦૧૬થી અમલમાં મુકવામાં આવે.

૭. તા. ૨૭.૦૭.૨૦૨૨ના હુકમમાં આપેલ નિર્દેશોના પાલનની સ્થિતિ
(ભલામણ નં. ૪૪.૧૩માં ફેરફાર)

૬૧. જ્યારે આયોગે સૂચવ્યું હતું કે બાકી રહેલ વેતન કેલેન્ડર વર્ષ ૨૦૨૦ દરમિયાન ચૂકવવામાં આવે, ત્યારે સંઘ અને રાજ્યની આ રજૂઆતો પર વિચાર કર્યા બાદ કે બાકી રકમની ચુકવણી ૨૮ હુકમ તારીખ ૨૭.૦૭.૨૦૨૨ માં ડબલ્યુપી(સી) નં.૬૪૩/૨૦૧૫ ના પરિચ્છેદ ૨૧ ખાતે.

એક જ વખતમાં શક્ય ન હોઈ શકે અને તા. ૨૭.૦૭.૨૦૨૨ ના હુકમ દ્વારા ચુકવણીઓ ત્રણ અલગ હપ્તાઓમાં કરવામાં આવે તેવું નિર્દેશિત કરવામાં આવ્યું. આ હુકમ મુજબ પણ, અંતિમ હપ્તો તા. ૩૦.૦૬.૨૦૨૩ સુધી ચૂકવવાપાત્ર હતો. રાજ્યો દ્વારા પ્રથમ બે હપ્તાઓમાં ચુકવણીઓ પૂર્ણ કરવા માટે સમયવધારો પહેલેથી જ માગવામાં આવ્યો હતો. રાજ્યોની રજૂઆતોને ધ્યાનમાં

રાખીને, તા. ૧૮.૦૧.૨૦૨૩ ના હુકમ દ્વારા, આ અદાલતે નીચે મુજબ નિર્દેશ કર્યો:

જેટલા તમામ રાજ્યો/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોએ માત્ર પ્રથમ હમાની અથવા પ્રથમ બે હમાની ચુકવણી કરી છે અને જેટલા રાજ્યો તથા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોએ સમયવધારા માટે અરજીઓ કરી છે, તેમને આ હુકમમાં દર્શાવેલા સમયગાળામાં ઓછામાં ઓછું બાકી રકમની ચુકવણી કરવાની પરવાનગી આપવામાં આવે છે. જેમ રાજ્યોએ અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોએ હજી સુધી પ્રથમ હમાની ચુકવણી કરી નથી, તેઓએ પ્રથમ હમાની ચુકવણી ૩૧.૦૩.૨૦૨૩ સુધીમાં કરવી પડશે. આવા રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોએ, તેમજ જેમણે પહેલેથી જ પ્રથમ હમાની ચુકવણી કરી દીધી છે, તેઓએ બીજો હમો ૩૦.૦૪.૨૦૨૩ સુધીમાં ચૂકવવો પડશે. ત્રીજો અને અંતિમ હમો ૩૦.૦૬.૨૦૨૩ સુધીમાં ચૂકવવામાં આવશે.

૮. કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા નિર્ધારિત દરોના આધારે મોંઘવારી ભથ્થું
(ભલામણ ૪૪.૧૪)

૬૨. એસ.એન.જે.પી.સી.ની ભલામણ એવી છે કે મોંઘવારી ભથ્થું કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા નિર્ધારિત દરે ચૂકવવામાં આવી શકે. નોંધનીય છે કે આયોગે એવું નિષ્કર્ષ આપ્યું છે કે કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા નિર્ધારિત દરો સામાન્ય રીતે દેશભરના રાજ્યો દ્વારા સ્વીકારવામાં આવે છે. સર્વોચ્ચ અદાલતે બેંગલ કેમિકલ એન્ડ ફાર્માસ્યુટિકલ વર્ક્સ લિ. વિ. ઇટ્સ વર્કમેન (૧૯૬૯) ૨ એસ.સી.આર. ૧૧૩ માં સમજાવ્યા મુજબ, મોંઘવારી ભથ્થાનો હેતુ " જીવનયાપનના ખર્ચમાં થયેલા

અધિક એક હિસ્સાને નિષ્પ્રભ બનાવવાનો છે. " જ્યારે કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા નિર્ધારિત દરોનું પાલન મોટા ભાગના રાજ્યો દ્વારા કરવામાં આવે છે, ત્યારે એસ.એન.જે.પી.સી.ની ભલામણ વાજબી છે. આ ભલામણ દેશભરના ન્યાયિક અધિકારીઓની સેવા શરતોમાં એકરૂપતા જળવાય તે હિતમાં પણ છે, જે, ઉપર જણાવ્યા મુજબ, એક મૂળભૂત સિદ્ધાંત છે અને જેના આધાર પર હાલના કાર્યવાહી આધારિત છે. ખાસ નોંધવા જેવું એ છે કે મોંઘવારી ભથ્થાનો નિશ્ચિત દર એવો પણ સુનિશ્ચિત કરશે કે ન્યાયિક અધિકારીઓને મોંઘવારી ભથ્થું પ્રાપ્ત થવામાં કોઈ વિલંબ ન રહે.

૬૩. પશ્ચિમ બંગાળ, આસામ, નાગાલેન્ડ અને મણિપુર જેવા વિવિધ રાજ્યો કેન્દ્રીય સરકાર દ્વારા નક્કી કરાયેલા દરો પ્રત્યે સહમત છે. પંજાબ, તમિલનાડુ, ઝારખંડ અને મિઝોરમ રાજ્યો દ્વારા દલીલ કરવામાં આવી છે કે તેમના દરો સ્વીકારવામાં આવવા જોઈએ. અન્ય રાજ્યો દ્વારા ડી.એ.ના દરોને લગતા મુદ્દે વિશેષરૂપે કશું જણાવવામાં આવ્યું નથી. એવું નિરીક્ષણ થાય છે કે ડી.એ.નો એકસમાન દર એકરૂપતા તેમજ કાર્યક્ષમતાના હેતુઓ સિદ્ધ કરશે. આવી પરિસ્થિતિઓમાં, આ ભલામણ સ્વીકારવા યોગ્ય છે.

૯. સિવિલ જજ (જુનિયર ડિવિઝન) ને ૧લી એ.સી.પી. મંજૂર કરવી (ભલામણ જજ.૧૫ (૧)) ૬૪. આયોગે સૂચવ્યું હતું કે સિવિલ જજ (જુનિયર ડિવિઝન) ને ૧લી આશ્વસ્ત કારકિર્દી પ્રગતિ શિથિલ કાર્યક્ષમતા ધોરણોના આધારે આપવામાં આવે. હાલ, સિવિલ જજ (જુનિયર ડિવિઝન) ને માત્ર ૫

વર્ષની સેવા પૂર્ણ કર્યા પછી જ પ્રથમ એ.સી.પી.નો હકદાર ગણવામાં આવે. સિવિલ જજ (જુનિયર ડિવિઝન) સામાન્ય રીતે પોતાના પ્રથમ બે વર્ષોમાં કાર્ય શીખવાની પ્રક્રિયામાં હોય છે. અધિકારીના પ્રથમ બે વર્ષ તાલીમો અને પ્રતિનિયુક્તિઓથી ભરેલા હોય ત્યારે તેની કામગીરીનું મૂલ્યાંકન ગંભીર રીતે કરી શકાય તેમ નથી. ખાસ કરીને એવું ત્યારે વધુ લાગુ પડે છે જ્યારે પ્રથમ બે વર્ષ માટે ન્યાયિક અધિકારી પાસેથી કોઈ વાસ્તવિક કાર્યક્ષમતાની અપેક્ષા જ રાખવામાં આવતી નથી. તેથી, એ.સી.પી.ના પીછેહઠના ઉદ્દેશને ધ્યાનમાં લેતા, ન્યાયિક કારકિર્દીના પ્રારંભિક તબક્કામાં અધિકારી નિર્ધારિત નિકાલના લક્ષ્યાંકો હાંસલ કરવામાં અસમર્થ રહે અથવા પરિમાણાત્મક ધોરણોને પૂર્ણ ન કરતો હોય, તો તેને ગંભીરતાથી જોવાની જરૂર નથી.

૬૫. અન્ય એક પાસું એ છે કે સિવિલ જજ (જુનિયર ડિવિઝન) ના કેડરમાં સેવા બજાવતા ન્યાયિક અધિકારીઓ માટે માત્ર બે જ બઢતીના માર્ગો ઉપલબ્ધ છે, અર્થાત્, સિવિલ જજ (સીનિયર વિભાગ) અને જિલ્લા ન્યાયાધીશ. કોઈપણ બઢતીના માર્ગો વિના, સેવામાં ઊભી થતી સ્થગિતતા ન્યાયિક અધિકારીઓના મનોબળમાં ઘટાડો કરે છે, જેનો તેમની સ્વતંત્રતા પર સીધો પ્રભાવ પડે છે.

૬૬. નોંધવું યોગ્ય છે કે આ માનનીય અદાલતના ઓલ ઇન્ડિયા જજેસ એસોસિએશન વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા ૨૯ ના ચુકાદાના બળે અમલમાં મૂકવામાં આવેલી મર્યાદિત સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષા માત્ર સિવિલ જજ (એસ.આર.

ડિવ.) ના સંવર્ગથી જિલ્લા ન્યાયાધીશોના સંવર્ગ સુધી જ લાગુ પડે છે. એલ.સી.ઈ. માટે અનામત રાખવામાં આવેલ ટકાવારી શરૂઆતમાં ૨૫% હતી. ઓલ ઇન્ડિયા જજેસ એસ્ન. વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા ૩૦ દ્વારા તેને ઘટાડી ૧૦% કરવામાં આવી હતી.

૬૭. આ અદાલતે ઓલ ઇન્ડિયા જજેસ એસ્ન. વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા માં, ઉપરોક્ત શરતોમાં શિથિલતા માત્ર દિલ્લી હાયર જુડિશિયલ સર્વિસિસ માટે જ એટલી હદ સુધી આપી હતી કે તે ૧૦ વર્ષનો અનુભવ ધરાવતા ઉમેદવારોને જિલ્લા ન્યાયાધીશ બનવા માટેની મર્યાદિત સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષા માટે હાજર રહેવાની પરવાનગી આપે છે.૩૧ તે જ સમયે, નોંધવામાં આવે છે કે મહારાષ્ટ્ર જુડિશિયલ સર્વિસ રૂલ્સ, ૨૦૦૮ માં ૨૯ માટે બઢતીની એક વધારાની પદ્ધતિનો પરિકલ્પ કરવામાં આવ્યો છે. ઓલ ઇન્ડિયા જજેસ' એસ્ન. વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા (૨૦૦૨) ૪ એસસીસી ૨૪૭, પેરા ૨૮ ખાતે.

૩૦ ઓલ ઇન્ડિયા જજિસ' એસ્ન. વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા (૨૦૧૦) ૧૫ એસસીસી ૧૭૦ (ફકરો ૭-૮).

૩૧ ઓલ ઇન્ડિયા જજિસ એસોસિયેશન વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા (૨૦૨૨) ૭ એસ.સી.સી. ૪૯૪.

સિવિલ જજિસ (જુનિયર ડિવિઝન) માટે અલગ મર્યાદિત સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષા યોજાને તેમને સિવિલ જજિસ (સિનિયર ડિવિઝન) ના પદ પર બઢતી

આપવા અંગે.૩૨ નોંધવા યોગ્ય છે કે જિલ્લા ન્યાયાધીશ તરીકે ભરતી થવા માટેની મર્યાદિત સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષામાં સિવિલ જજ (જુનિયર ડિવિઝન) ની ભાગીદારી માટે કોઈ નિયમ નથી.

૬૮. ૧લા એ.સી.પી. માટે લાગુ પડી શકે તેવા શિથિલ માપદંડોના સંબંધમાં, નોંધવામાં આવે છે કે એસ.એન.જે.પી.સી.એ ભલામણ કરી છે કે પ્રથમ એ.સી.પી. મંજૂર કરવા માટેની ચકાસણી માત્ર એટલું નિર્ધારિત કરવા પૂરતી મર્યાદિત રહેશે કે શું કોઈ સ્પષ્ટ પ્રતિકૂળ બાબત અસ્તિત્વમાં છે, જેમ કે નબળું/અસંતોષકારક કામગીરી હોવી અથવા ગંભીર સ્વરૂપનો પ્રતિકૂળ અહેવાલ હોવો, જેના આધારે એવો અનુમાન નીકળે કે અધિકારી ૧લા એ.સી.પી.નો લાભ મેળવવા માટે અયોગ્ય છે. મહારાષ્ટ્ર ન્યાયિક સેવા નિયમો, ૨૦૦૮ ના નિયમ ૩(૫) માં સમાન જોગવાઈ પહેલેથી જ અસ્તિત્વમાં છે. આ નિયમ નિર્ધારિત કરે છે કે ૧લા એ.સી.પી. માટે આવશ્યક એ.સી.આર. મૂલ્યાંકન માત્ર ‘સરેરાશ’ છે અને ૨જા એ.સી.પી. માટે ન્યાયિક અધિકારીને સતત પાંચ વર્ષ માટે ‘સારો’ તરીકે મૂલ્યાંકિત થવું આવશ્યક છે. આવો નિયમ માત્ર એક ઉદાહરણરૂપ છે. વડી અદાલતો આ શિથિલ માપદંડો માટે અન્ય પદ્ધતિઓ ઘડી શકે.

૬૯. આથી એવો નિર્દેશ આપવામાં આવે છે કે સિવિલ જજ (જુનિયર ડિવિઝન) ને ૧લો એ.સી.પી. નો લાભ વડી અદાલતો દ્વારા કમિશનના સૂચનોના સંદર્ભે ઘડવામાં આવી શકે તેવા શિથિલ ધોરણોના આધારે આપવામાં આવે.

૧૦. એ.સી.પી. મંજૂર કરવામાં થયેલ વિલંબ (ભલામણ ૪૪.૧૫(૨))

૭૦. કમિશનના અહેવાલના પરિચ્છેદ ૧૯.૪ અને ૧૯.૫ના અવલોકનથી જણાય છે કે અનેક રાજ્યોમાં એ.સી.પી. પગારધોરણની મંજૂરીમાં વિલંબ થાય છે. કમિશને નોંધ્યું હતું કે કેટલીક અધિકારક્ષેત્રોમાં ૧૦ વર્ષથી વધુ સેવા પૂર્ણ થયા પછી પણ સિવિલ ન્યાયાધીશો (જુનિયર વિભાગ) અને સિવિલ ન્યાયાધીશો (સિનિયર વિભાગ)ને એ.સી.પી. મંજૂર કરવામાં આવ્યું ન હતું. આ અક્ષમ્ય છે. વહીવટી વિલંબના કારણે ન્યાયિક અધિકારીઓના કારકિર્દીમાં થતો સ્થગન તેમના કારકિર્દીના મહત્વપૂર્ણ તબક્કાઓમાં મનોબળ અને ઉત્સાહમાં ઘટાડો લાવે છે, જ્યારે તેઓ કારકિર્દીની પ્રગતિ માટે વિચારણા પામવા હકદાર હોય છે.

૭૧. એસ.એન.જે.પી.સી.નું આ નિષ્કર્ષ કે એ.સી.આર.ની સમયસર તૈયારીઓ અને ચકાસણીના અભાવને વિલંબનું મુખ્ય કારણ માનવામાં આવે છે, ચિંતાજનક છે. સમગ્ર ન્યાયતંત્ર કાર્યક્ષમ રીતે કાર્યરત રહે તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે એ.સી.આર. સમયસર અને વિલંબ વિના કરવામાં આવવી આવશ્યક છે. તદનુસાર, વડી અદાલતોને ભવિષ્યમાં એ.સી.આર. તૈયાર કરવામાં થતો વિલંબ ટાળવામાં આવે તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે નિર્દેશ આપવામાં આવી શકે.

૩૨નિયમ ૫, મહારાષ્ટ્ર ન્યાયિક સેવા નિયમો, ૨૦૦૮.

૭૨. અલગથી, ભવિષ્યમાં આ વિલંબ ટાળવા માટે, આયોગે સૂચવ્યું કે એ.સી.પી. મંજૂર કરવાની પ્રક્રિયા ન્યાયિક અધિકારીઓ ૫/૧૦ વર્ષ પૂર્ણ કરશે તે તારીખથી ૩ મહિના અગાઉ શરૂ કરવી જોઈએ અને નાણાકીય લાભો ન્યાયિક અધિકારી સેવાના ૬મા/૧૧મા વર્ષમાં પ્રવેશે ત્યારબાદ ૬ મહિનાની અવધિમાં ચૂકવવામાં આવવા જોઈએ. તેથી, આયોગે ભલામણ કરી કે જો એ.સી.પી.ની મંજૂરીમાં દરેક વર્ષ માટે વિલંબ થાય, તો વિલંબના દરેક વર્ષ માટે એક વધારાની વાર્ષિક વૃદ્ધિ એ.સી.પી.ના બાકીદાવા સાથે સમાયોજનને આધીન રહીને મંજૂર કરવામાં આવવી જોઈએ.

૭૩. આયોગની ભલામણો યુક્તિસંગત છે. ઉપર દર્શાવ્યા મુજબ, વહીવટી પક્ષે એવો વિલંબ ટાળવો જોઈએ કે જેના પરિણામે કોઈ ન્યાયિક અધિકારીના કારકિર્દી વિકાસમાં સ્થગનતા આવે. આયોગના સૂચનો દ્વારા અત્યંત આવશ્યક કાર્યક્ષમતા આવશે અને સંભવતઃ એ.સી.પી. સમયસર મંજૂર કરવા માટે એક માનક કાર્યપદ્ધતિ સ્થાપિત થશે. તેથી, આ ભલામણ સ્વીકારવા યોગ્ય છે.

૧૧. જિલ્લાકક્ષાના ન્યાયાધીશો (પસંદગી ગ્રેડ) અને જિલ્લાકક્ષાના ન્યાયાધીશો (સુપર ટાઈમ સ્કેલ) ના ટકાવારીમાં ફેરફારો (ભલામણ ૪૪.૧૬)

૭૪. આયોગે તેવા જિલ્લા ન્યાયાધીશોના ટકાવારમાં વધારો કરવાની ભલામણ કરી છે, જેઓ જિલ્લા ન્યાયાધીશ (સિલેક્શન ગ્રેડ) અને જિલ્લા ન્યાયાધીશ (સુપર ટાઈમ સ્કેલ) માટે હકદાર બનશે. આયોગનું તર્ક એવું છે કે

જિલ્લા ન્યાયાધીશ (સુપર ટાઈમ સ્કેલ) અને જિલ્લા ન્યાયાધીશ (સિલેક્શન ગ્રેડ) ના મર્યાદિત ટકાવારને કારણે, મોટા રાજ્યોના ઘણા ન્યાયાધીશો જિલ્લા ન્યાયાધીશ કેડરમાં નોંધપાત્ર સમય વિતાવ્યો હોવા છતાં નિવૃત્તિ પહેલાં ઉચ્ચ પદો સુધી પહોંચી શકતા નથી. આયોગે એ પણ નોંધ્યું કે ઓક્ટોબર, ૨૦૧૯ સુધીમાં ૭૩૮૨ જિલ્લા ન્યાયાધીશોની કેડર સંખ્યામાંથી માત્ર ૧૫૧૫ ન્યાયાધીશો જ સિલેક્શન ગ્રેડ અને સુપર ટાઈમ સ્કેલનો લાભ મેળવી રહ્યા હતા.

૭૫. નિવૃત્તિ પહેલાં બહુમતી જિલ્લા ન્યાયાધીશો સુધી સુપર ટાઈમ સ્કેલ અને પસંદગી ગ્રેડના લાભો ન પહોંચે એવી સ્થિતિ ટાળવી જોઈએ. કમિશનની એ ભલામણ કે પસંદગી ગ્રેડ અને સુપર ટાઈમ સ્કેલના પદોમાં અનુક્રમે ૧૦% અને ૫%નો વધારો કરવામાં આવવો જોઈએ, સ્વીકાર્યતા લાયક છે. મૂળભૂત રીતે, તેનો અર્થ એવો થશે કે પ્રવેશ સ્તરે જિલ્લા ન્યાયાધીશો કુલ જિલ્લા ન્યાયાધીશોના સંવર્ગબળના ૫૦%, પસંદગી ગ્રેડ ૩૫% અને સુપર ટાઈમ સ્કેલ ૧૫% રહેશે.

૭૬. ભલામણો જ્ઞ.૧૬ (૨) અને (૩) જિલ્લા ન્યાયાધીશોને જ્યેષ્ઠતા-સહ-યોગ્યતાના સિદ્ધાંતનો અમલ કરીને આપવાની ઉન્નતિ અંગે છે અને વધુમાં, જો તે પદ ત્રણ વર્ષ સુધી ચથાવત્ રહે અથવા ચાલુ રહે, તો તે કેડરની સંખ્યાબળનો ભાગ બનશે. એસ.એન.જે.પી.સી.ની આ ભલામણોનું યોગ્ય તબક્કે વિચારણા કરી શકાય, કારણ કે આ તબક્કે આ અદાલત જે વેતન સંબંધિત મુદ્દાઓ પર વિચારણા કરી રહી છે, તેના પર તેમનો કોઈ પ્રભાવ પડતો નથી.

૧૨. ઔદ્યોગિક ટ્રિબ્યુનલ્સ/શ્રમ અદાલતોના પીઠાસીન ન્યાયાધીશોને

વેતન સુધારો આપવાનો (ભલામણ ૪૪.૧૯)

૭૭. શ્રમ અદાલતો અને ઔદ્યોગિક ન્યાયાધિકરણો, બન્ને ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમ, ૧૯૪૭૩૩ હેઠળ રચાયેલ વૈધાનિક અદાલતો હોવા છતાં, તેઓ ઉપર ન્યાયિક અધિકારીઓ અધ્યક્ષપદે ન હોય, તેમ છતાં સમાન કાર્ય માટે સમાન વેતનના સિદ્ધાંતના આધારે તેઓ જિલ્લા ન્યાયાધીશો સમકક્ષ વેતન મેળવવા હકદાર છે. આ સિદ્ધાંતનું અનુસરણ કરતાં, આ અદાલતે સ્ટેટ ઓફ કેરળ વિ. બી. રેન્જિથ કુમાર ૩૪ અને સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર વિ. લેબર લો પ્રેક્ટિશનર્સ’ અસ્ન. ૩૫ માં ઠરાવ્યું હતું કે શ્રમ અદાલતો અને ઔદ્યોગિક ન્યાયાધિકરણોના ન્યાયિક અધિકારીઓને ન્યાયિક અધિકારીઓની સમકક્ષ ગણવા યોગ્ય છે. તેથી, વેતન સુધારાનો લાભ ઔદ્યોગિક ન્યાયાધિકરણો/શ્રમ અદાલતોના ન્યાયાધીશોને પણ વિસ્તૃત કરવામાં આવે એવી ન્યાયાધિકરણની ભલામણ સ્વીકારપાત્ર ઠરે છે, કારણ કે તે માત્ર આ અદાલત દ્વારા નિર્ધારિત કરાયેલા કાનૂનનો જ વિસ્તરણ છે.

૧૩. મહારાષ્ટ્રમાં પરિવાર અદાલતોમાં ન્યાયાધીશો (ભલામણ ૪૪.૧૮)

૭૮. આયોગે નોંધ્યું કે મહારાષ્ટ્રમાં કુટુંબ અદાલતોના ન્યાયાધીશોનું ભરતી કાર્ય અલગ પ્રક્રિયા દ્વારા કરવામાં આવે છે અને તે અધિકારીઓ અલગ કેડરનો ભાગ બને છે. તે જ સમયે, મહારાષ્ટ્ર કુટુંબ અદાલતોના ન્યાયાધીશો (ભરતી અને સેવા શરતો) નિયમો, ૧૯૯૦ ના નિયમ ૮ માં પણ જોગવાઈ

કરવામાં આવી છે કે ન્યાયાધીશને બોમ્બેની સિટી સિવિલ અદાલતના ન્યાયાધીશો (પ્રિન્સિપલ ન્યાયાધીશ, અધિક પ્રિન્સિપલ ન્યાયાધીશ અને ન્યાયાધીશ, અનુક્રમે) સમકક્ષ વેતન અને ભથ્થાં મળશે અને અન્ય સ્થળોએ જિલ્લા ન્યાયાધીશને માન્ય હોય તેવા વેતન અને ભથ્થાં મળશે.

૭૯. કમિશનની ભલામણ એવી છે કે ફેમિલી અદાલતના ન્યાયાધીશો પણ અનુક્રમે પસંદગી ગ્રેડના લાભ તથા ઈન્ડસ્ટ્રીયલ ટ્રિબ્યુનલ્સ અધિનિયમ, ૧૯૪૭ ની કલમ ૭ અને ૭એના લાભ મેળવવા હકદાર હોય.

૩૪ સ્ટેટ ઓફ કેરળ વિ. બી. રેન્જિથ કુમાર, (૨૦૦૮) ૧૨ એસસીસી ૨૧૯ ખાતે ફકરા ૧૯.

૩૫ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય વિ. લેબર લો પ્રેક્ટિશનર્સ' એસન., (૧૯૯૮) ૨ એસસીસી ૬૮૮ ખાતે પરિષદ સુપર ટાઈમ સ્કેલ તરીકે પણ. કમિશન વધુમાં ભલામણ કરે છે કે સામાન્ય નિવાસ સગવડના સમૂહમાંથી તેમને નિવાસ ક્વાર્ટર્સ પણ આપવામાં આવે.

૮૦. એસ.એન.જે.પી.સી.ની ભલામણ, મજૂર અદાલતો અંગે, આ અદાલતે સ્ટેટ ઓફ કેરળ વિ. બી. રેન્જિથ કુમાર ૩૬ અને સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર વિ. લેબર લો પ્રેક્ટિશનર્સ' એસન. ૩૭ માં પ્રતિપાદિત ઉપરોક્ત જ સિદ્ધાંતોને અનુરૂપ છે. જ્યારે ન્યાયિક અધિકારીઓ દ્વારા સમાન કાર્ય કરવામાં આવે છે, ત્યારે તેમનું વેતન અને સેવાની શરતો પણ સમાન હોવી જ જોઈએ. તેથી, આ

આયોગની ભલામણ સ્વીકારવામાં આવે છે. ૧૪. વિશેષ ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટો (દ્વિતીય વર્ગ) અને વિશેષ મહાનગર મેજિસ્ટ્રેટોને લઘુત્તમ પરિશ્રમિક (ભલામણ ૪૪.૧૯)

૮૧. આયોગના અહેવાલના પરિષ્કેષ ૩૬ ના વાચનથી પ્રગટ થાય છે કે કેટલાક રાજ્યોમાં, ન્યાયતંત્રમાં કાર્ય કરેલ અધિકારીઓ, કાયદાની પદવી ધરાવતા નિવૃત્ત કાર્યપાલક અધિકારીઓ વગેરેને ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતા, ૧૯૭૩ ની કલમ ૧૧ અને ૧૩ હેઠળ વિશેષ ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટ તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવે છે. આયોગે નોંધ્યું હતું કે કેટલાક રાજ્યોમાં તેમને અત્યંત અલ્પ પરિશ્રમિક ચૂકવવામાં આવે છે અને પરિણામે પ્રતિ મહિનો રૂ. ૩૦,૦૦૦ ના લઘુત્તમ વેતન તથા રૂ. ૫,૦૦૦/- ના વાહનભથ્થાની ભલામણ કરી છે. આયોગે વધુમાં ભલામણ કરી છે કે આ લાભ ૦૧.૦૪.૨૦૧૯ થી આપવામાં આવે.

૮૨. અમિકસે દલીલ કરી છે કે આજના સમયમાં રૂ. ૩૦,૦૦૦ પણ અપર્યાપ્ત છે અને આવી નીચી રકમ કેટલાક રાજ્યોમાં લઘુત્તમ વેતનની આવશ્યકતાઓ પણ પૂર્ણ ન કરી શકે. એ બાબતને ધ્યાનમાં લેતાં કે ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતા, ૧૯૭૩ ની કલમ ૨૬૧ હેઠળ આવા મેજિસ્ટ્રેટો એવા ગુનાઓનો વિચારણો કરી શકે છે જે માત્ર દંડનીય હોય અથવા ૬ મહિનાથી વધુ ન હોય એવી કેદની સજાને પાત્ર હોય, એવા મેજિસ્ટ્રેટોને નિયમિત મેજિસ્ટ્રેટોથી અસમાનરૂપ ન્યાયિક કાર્યો બજાવતા ગણાવી શકાય નહીં. તેથી, તેમની આર્થિક

સ્વતંત્રતા ન્યાયિક સ્વતંત્રતાનો એટલો જ અભિન્ન ભાગ છે જેટલો નિયમિત મેજિસ્ટ્રેટોના સંદર્ભમાં છે. આથી, કમિશનની ભલામણમાં ફેરફાર કરીને માસિક વેતન રૂ. ૪૫,૦૦૦/- નક્કી કરવામાં આવે તથા પરિવહન ભથ્થા તરીકે રૂ. ૫,૦૦૦/- ની વધારાની રકમ મંજૂર કરવામાં આવે છે.

૮૩. સુવિધા હેતુસર, ભલામણો તથા તેમાં કરાયેલા ફેરફારો/સ્વીકાર નીચે કોષ્ટકબદ્ધ કરવામાં આવ્યા છે:

૩૬ સ્ટેટ ઑફ કેરળ વિ. બી. રેન્જિથ કુમાર, (૨૦૦૮) ૧૨ એસ.સી.સી. ૨૧૯, પરિચ્છેદ ૧૯ ખાતે.

૩૭ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય વિ. લેબર લો પ્રેડિક્શનર્સ' અસ્ન., (૧૯૯૮) ૨ એસ.સી.સી. ૬૮૮ ખાતે ફકરા

ભલામણ નં.	ભલામણ	આ અદાલતનો હુકમ
૪૪.૧	રાજ્યો/વડી અદાલતો એ એફ.એન.જે.પી.સી. દ્વારા ભલામણ કરાયેલા સર્વભારતીય ધોરણને અનુરૂપ અધિકારીઓનું પુનઃનામકરણ કરવા માટે	સ્વીકારવામાં આવ્યું

	તાત્કાલિક પગલાં લેવા, અર્થાત્ જેઓએ અત્યાર સુધી એવું કર્યું નથી તેઓએ તે કરવું.	
૪૪.૨	નવી પગાર રચના સ્થાપિત સિદ્ધાંતોના માળખા અંતર્ગત તમામ કેડરના ન્યાયિક અધિકારીઓને યોગ્ય લાભ સુનિશ્ચિત કરવા તથા અસંગતતાઓ દૂર કરીને પગાર રચનાને ચુકિતસંગત બનાવવા માટે ‘માસ્ટર પે સ્કેલ’ પદ્ધતિના સ્થાને ૭ સી.પી.સી.ના મોડેલ પર આધારિત ‘પે મેટ્રિક્સ’ પદ્ધતિ મુજબ રહેશે।	સ્વીકારવામાં આવ્યું
૪૪.૩	ન્યાયિક અધિકારીઓનું વર્ગીકરણ અહેવાલના પેરા ૧૩.૧ નીચેના કોષ્ટક-૧ માં દર્શાવાયેલી આડવી શ્રેણીમાં પ્રતિબિંબિત તેમની કાર્યાત્મક શ્રેણીબદ્ધ સ્થિતિના	સ્વીકારેલ

	આધારે કરવામાં આવશે	
૪૪.૪, ૪૪.૫	અધિકારીના દરેક દરજ્જા માટેનો પ્રારંભિક પગાર પ્રત્યેક દરજ્જાના હાલના પ્રવેશ પગારના આશરે રૂ.૮૧ ગણો છે, જેમાં જે-ક અને જે-ડ નો અપવાદ છે, જેના માટે વધારાનો અનુપાત વડી અદાલતના ન્યાયાધીશના અધિક અનુપાત જેવો જ છે. તદનુસાર, આડી શ્રેણી (જે-૧ થી જે-ડ) માંની પ્રથમ પંક્તિ તે સ્તરે નવા ભરતી થયેલા/નિયુક્ત કરાયેલ વ્યક્તિઓ માટેના પ્રવેશ પગારને દર્શાવે છે.	સ્વીકારેલ
૪૪.૬	વડી અદાલતના ન્યાયાધીશના વેતનના અનુસંધાનમાં દરેક કેડર અને ગ્રેડ માટેના નવા	સ્વીકાર્યું

	સરેરાશ વેતન ટકાનો તુલનાત્મક દર, અહેવાલના પૃષ્ઠ ૧૮૨ મુજબ	
૪૪.૭	વાર્ષિક વૃદ્ધિ @૩% સંચિત ધોરણે રહેશે, એનો અર્થ એ છે કે @૩% ની વૃદ્ધિની ગણતરી એફ.એન.જે.પી.સી. અને જે.પી.સી. દ્વારા ભલામણ કરાયેલ નિશ્ચિત રકમની વૃદ્ધિઓને બદલે અગાઉના વર્ષોના મૂળ વેતન પર કરવાની રહેશે।	સ્વીકારવામાં આવ્યું
૪૪.૮	પગાર મેટ્રિક્સના ઢાંચામાં હવે ૪૪ને બદલે ૩૭ તબક્કા રહેશે।	સ્વીકારવામાં આવેલ
૪૪.૯	હાલના અધિકારીઓનું પગારમાનમાં સમાયોજન/સ્થાનાંતરણ પર ૧૩.૩, પૃષ્ઠ ૭૩ ખાતેના કોષ્ટક ૨ માં દર્શાવ્યા મુજબ રહેશે	સ્વીકારાયેલ – ને સાથે વાંચવાનું સુધારાપત્ર, તારીખ માર્ચ ૨૦૨૧, દ્વારા રજૂ કરાયેલ એસ.એન.જે.પી.સી.

૪૪.૧૦	સેવામાં રહેલા ન્યાયિક અધિકારીઓના સ્થાનાંતરણ/અનુરૂપ ગોઠવણી માટેની પ્રક્રિયા અને બઢતી સમયે વેતન નિશ્ચિત કરવાની પ્રક્રિયા પણ પરિચ્છેદ ૧૩.૫ અને ૧૩.૮ માં સમજાવ્યા મુજબ રહેશે.	સ્વીકારાયેલ – ને સાથે વાંચવા શુદ્ધિપત્ર તારીખ માર્ચ ૨૦૨૧ સૂ કરાયેલ એસ.એન.જે.પી.સી. દ્વારા
૪૪.૧૧(૧)	વધારાની રકમ પ્રાપ્ત થવાની તારીખ બાબતે, વિવિધ રાજ્યો/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં અમલમાં રહેલી અને અનુસરાતી હાલના પદ્ધતિમાં કોઈ ફેરફાર કરવામાં આવશે નહીં, અર્થાત્ વાર્ષિક વધારો નિયુક્તિ અથવા બઢતી અથવા આર્થિક ઉચ્ચીકરણની તારીખ મુજબ વર્ષમાં એક જ વખત આપવામાં	સ્વીકારેલ

	આવશે.	
૪૪.૧૧(૨)	નિવૃત્ત થતા ન્યાયિક અધિકારીઓને તેમની નિવૃત્તિના તરત બીજા દિવસે ચૂકવાપાત્ર બનતા વધારાનો લાભ મળશે. આ વધારો માત્ર પેન્શનના હેતુઓ માટે જ ગણવામાં આવશે અને તે રૂ. ૨,૨૪,૧૦૦/- ની ઊભી મર્યાદાને આધિન રહેશે.	સ્વીકારવામાં આવ્યું
૪૪.૧૨	ન્યાયિક અધિકારીઓના તમામ હોદ્દા/ગ્રેડના વેતન, નવી વેતન મેટ્રિક્સ/વેતન રચના મુજબ, ૦૧.૦૧.૨૦૧૬ થી અમલમાં રહેશે	સ્વીકારવામાં આવેલ
૪૪.૧૩	પગારના બાકી હકકાં, ૦૧.૦૧.૨૦૧૬ થી અમલમાં આવતા, ૦૯.૦૩.૨૦૧૮ના	સ્વીકારવામાં આવ્યું

	અંતરિમ અહેવાલ હેઠળ અગાઉથી ચૂકવવામાં આવેલી અંતરિમ રાહતનો હિસાબ કરીને બાદ કર્યા પછી, કેલેન્ડર વર્ષ ૨૦૨૦ દરમિયાન ચૂકવવામાં આવશે.	
૪૪.૧૪	કેન્દ્રીય સરકાર દ્વારા સમયાંતરે નિર્ધારિત દરે ડી.એ.ને મંજૂરી આપવાની હાલના પ્રથા ચાલુ રહેશે. માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત એવો નિર્દેશ આપી શકે છે કે કેન્દ્રીય સરકાર દ્વારા સમયાંતરે જારી કરાયેલા આદેશોને અનુરૂપ સુધારેલ ડી.એ.નો લાભ ન્યાયિક અધિકારીઓને વિલંબ વિના, અને કોઈપણ સંજોગોમાં, કેન્દ્રીય સરકાર દ્વારા હુકમ જારી થયાની તારીખથી વધુમાં વધુ ૩ મહિનાની અંદર ચૂકવવામાં આવે. ડી.એ.ના સુધારેલ દરોનો લાભ, આ બાબતે	સ્વીકારવામાં આવ્યું

	કેન્દ્રીય સરકાર દ્વારા જારી કરાયેલા હુકમમાં નિર્દિષ્ટ અમલની તારીખથી પ્રાપ્ત થશે.	
જી.૧૫(૧)	સિવિલ જજ (જુનિયર ડિવિઝન) ને ૧લી એ.સી.પી. મંજૂર કરવી હાલ અમલમાં રહેલી જ્યેષ્ઠતા-સહ-યોગ્યતાની કસોટીના અમલીકરણના આધારે કરવામાં આવશે નહીં. તેમાં ઉત્પાદકતાના ધોરણો કાર્યક્ષમતાનું મૂલવણ કરવા માટે શિથિલ ધોરણો રહેશે. તપાસ માત્ર આ મર્યાદિત હેતુ માટે કરવામાં આવશે કે શું એવું કોઈ સ્પષ્ટ પ્રતિકૂળ તત્વ છે, જેમ કે સતત નબળું/અસંતોષકારક	સ્વીકારવામાં આવે છે, સુધારેલ માપદંડો વિકસાવવામાં આવે વડી અદાલતો દ્વારા આ ચુકાદા અનુસાર

	કાર્યપ્રદર્શન અથવા ગંભીર સ્વરૂપનો પ્રતિકૂળ અહેવાલ, જેના કારણે એવો નિષ્કર્ષ નીકળે કે અધિકારી એ.સી.પી.નો લાભ મેળવવા માટે અયોગ્ય છે.	
જી.૧૫(૨)	જો કોઈપણ કારણસર, એ.સી.પી. મંજૂર કરવામાં વિલંબ એક વર્ષથી વધુ જાય, તો વિલંબના દરેક વર્ષ માટે એક વધારાનો વાર્ષિક વધારો મંજૂર કરવામાં આવશે, શરતે કે એ.સી.પી. મંજૂર થતા બાકી રકમ ઉપાડતી વખતે તેનું સમાયોજન કરવામાં આવશે.	સ્વીકારવામાં આવેલ
જી.૧૬(૧)	જિલ્લા ન્યાયાધીશોના પદો (પસંદગી શ્રેણી) કેડરની સંખ્યાબળના ૩૫% સુધી વધારો કરવામાં આવશે	સ્વીકારાયેલ

	હાલના ૨૫% ની સામે, અને જિલ્લા ન્યાયાધીશોના (સુપર ટાઈમ સ્કેલ) પદોમાં વધારો કરીને કેડરની સંખ્યાબળના ૧૫% સુધી કરવામાં આવશે હાલના ૧૦% ની સામે. આ અમલમાં આવશે ૦૧.૦૧.૨૦૨૦	
જી.૧૬(૨)	જ્યેષ્ઠતા-સહ-પાત્રતાના સિદ્ધાંતને લાગુ કરીને જિલ્લાની અદાલતના ન્યાયાધીશોને ઉચ્ચીકરણનો લાભ આપવામાં આવશે, પાત્રતા-સહ-જ્યેષ્ઠતાના બદલે.	સંબંધિત તબક્કે વિચારણા માટે
જી.૧૬(૩)	જો પદ ત્રણ વર્ષ સુધી ચથાવત્ રહે અથવા ચાલુ રહે તો તે કેડરની સંખ્યાબળનો ભાગ	વિચારવામાં લેવાનો સંબંધિત તબક્કે

	બનશે.	
૪૪.૧૭	વેતન પુનરીક્ષણનો લાભ, જે જે.પી.સી.ની ભલામણના પરિપ્રેક્ષ્યમાં ઔદ્યોગિક ટ્રિબ્યુનલ્સ/મજૂર અદાલતોના પ્રેસાઈડિંગ ન્યાયાધીશોને (અધિનસ્ત ન્યાયતંત્રના નિયમિત કેડરની બહાર) પહેલેથી જ ઉપલબ્ધ છે, તે તેઓને પણ નિયમિત કેડરના ન્યાયિક અધિકારીઓ સાથે એકસાથે, વહીવટી વિલંબ વિના, વિસ્તૃત કરવામાં આવશે.	સ્વીકારવામાં આવેલ
૪૪.૧૮	મહારાષ્ટ્રમાં આવેલી પરિવાર અદાલતોના ન્યાયાધીશો, જેઓ એક અલગ કેડર સાથે સંબંધિત છે, તેમને નિયમિત જિલ્લા ન્યાયાધીશો માટે નિર્ધારિત કરાયેલા સમાન અનુપાતમાં જિલ્લા	સ્વીકાર્યું

	ન્યાયાધીશ (સિલેક્શન ગ્રેડ) અને જિલ્લા ન્યાયાધીશ (સુપર ટાઈમ સ્કેલ) ના પગારનો લાભ આપવામાં આવવો જોઈએ. જરૂરી માનવામાં આવે તો, સિલેક્શન ગ્રેડ મંજૂર કરવા માટેની ન્યૂનતમ વય અંગે હાઈકોર્ટે પ્રસ્તાવ કરવો. પ્રિન્સિપલ જજ, પરિવાર અદાલત (એક્સ-કેડર) ને જનરલ પૂલ આવાસમાં પ્રાથમિકતા આધારે ક્વાર્ટર્સ ફાળવવામાં આવે.	
૪૪.૧૯	વિશેષ ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટો (દ્વિતીય વર્ગ)/વિશેષ મહાનગર મેજિસ્ટ્રેટો (નાના ફોજદારી કેસોનો વ્યવહાર કરતા) ને પ્રતિમાસ ન્યૂનતમ મહેનતાણું ૩.૩૦,૦૦૦/- મળવું જોઈએ,	રૂ. ૪૫,૦૦૦ પ્રતિ મહિના અને વાહનવ્યય માટે રૂ. ૫,૦૦૦/- પ્રતિ મહિના ના ફેરફાર સાથે સ્વીકારવામાં આવ્યું

	તેમજ તા. ૦૧.૦૪.૨૦૧૯ થી પ્રતિમાસ રૂ.૫,૦૦૦/- નું વાહનવ્યય ભથ્થું વધારામાં મળવું જોઈએ અને દર પાંચ વર્ષે તેનું યોગ્ય રીતે પુનરીક્ષણ થવું જોઈએ.	
--	---	--

ક. પેન્શન, ઉપદાન બાબતે ભલામણો

અને નિવૃત્તિની વય વગેરે

૮૪. હવે અમે પેન્શન, ગ્રેયુઈટી વગેરે અંગે એસ.એન.જે.પી.સી.ની ભલામણો પર વિચાર કરીશું. સુવિધા હેતુસર, ભલામણો નીચે દર્શાવવામાં આવે છે:

ભલામણ ક્રમ સંખ્યા	ભલામણ
૩૯.૧	૦૧.૦૧.૨૦૧૬ પછી નિવૃત્ત થનારાઓ માટે પેન્શનમાં કોઈ ફેરફાર નહીં — પેન્શન/કુટુંબ પેન્શન નિવૃત્તિના સમયે છેલ્લે ઉપાડેલા વેતનના @૫૦% / ૩૦% રહેશે.

૩૯.૨	નિવૃત્ત ન્યાયિક અધિકારીઓનું સુધારેલ પેન્શન છેલ્લે દોરાયેલ પગારના ૫૦% જેટલું રહેશે
૩૯.૩	અહેવાલમાં જણાવ્યા મુજબ પેન્શન પુનરીક્ષણ માટે લાગુ કરવાની રચનાઓ: (૧) પેન્શન માટે ૨.૮૧ નો ગુણક ઘટક લાગુ પાડવાનો; અથવા (૨) પેન્શનધારકોને યોગ્ય રીતે ફિટમેન્ટ કોષ્ટકમાં (કોષ્ટક ૨, પરા ૧૩.૩, પ્રકરણ ૨, ખંડ ૧, પૃ. ૭૩) સ્થાન આપવાનું, જેમાંથી જે વધુ હોય તે
૩૯.૪	૦૧.૦૧.૨૦૧૬ પહેલાં નિવૃત્ત થયેલા ન્યાયિક અધિકારીઓને અનુરૂપ તબક્કા પર કલ્પિત રીતે સ્થાન અપાવવું.
૩૯.૫	જે ન્યાયિક અધિકારીઓ ૦૧.૦૧.૧૯૯૬ પહેલાં નિવૃત્ત થયા છે, તેમના સંદર્ભે, જો આ માનનીય અદાલતના નિર્દેશોના આધારે સંબંધિત સરકાર દ્વારા કોઈ અનુસંગી પુનઃનિર્ધારણ કરવામાં આવ્યું ન હોય, તો વધુ વિલંબ વિના સૌપ્રથમ તે લાભ તેમને આપવામાં આવશે.
૩૯.૬	અદાલતી વ્યવસાયમાં કરેલ પ્રેક્ટિસના વર્ષોની સંખ્યાનો લાભ, વધુમાં વધુ દસ વર્ષના ભારાંકનને આધીન રહીને,

	તેવા એચ.જે.એસ.ના સીધી ભરતીથી નિયુક્ત થયેલ અધિકારીઓને આપવામાં આવશે, જેઓ ૦૧.૦૧.૨૦૧૬ પહેલાં નિવૃત્ત થયા હતા.
કુટુંબ પેન્શન	
૪.૧	પરિવાર પેન્શનધારકો માટે, પરિવાર પેન્શનની હાલની ટકાવારીમાં કોઈ ફેરફાર સૂચવવામાં આવ્યો નથી, અર્થાત્, ન્યાયિક અધિકારીના નિવૃત્તિ સમયે છેલ્લે ઉપાડેલા વેતનના @૩૦% મુજબ તે ચૂકવવામાં આવશે.
૪.૨	કુટુંબ પેન્શન @૩૦% પાત્ર કુટુંબના સભ્ય(ઓ)ને, જીવનસાથીના મૃત્યુ પછી, જીવનસાથીને સમકક્ષ ધોરણે, નિયમ પર સીસીએસ (પેન્શન) નિયમો ૧૯૭૨ માં દર્શાવ્યા મુજબ ચૂકવવામાં આવશે.
૪.૩	કુટુંબ પેન્શનની રકમ જે રીતેથી પેન્શનની રકમ નક્કી કરવામાં આવે છે તે જ રીતેથી નક્કી કરવામાં આવશે.
૪.૪	આશ્રિત કુટુંબ સભ્યોને (પત્ની અથવા પતિ સિવાય) કુટુંબ પેન્શન મેળવવા પાત્ર બનવા અંગે કોઈ રાજ્ય દ્વારા

	નિર્ધારિત કરવામાં આવેલી આવક મર્યાદા, જો કોઈ હોય, તો પ્રતિ મહિનો રૂ. ૩૦,૦૦૦/- (રૂપિયા ત્રીસ હજાર પ્રતિ મહિનો) કરતાં ઓછી ન હોવી જોઈએ.
પેન્શન/કુટુંબ પેન્શનનું વધારાનું પ્રમાણ	
૨૧.૧	વય પૂર્ણ થવા પર અને પૃષ્ઠ ૪૯, ખંડ ૨ ભાગ-૧ માં દર્શાવેલ કોષ્ટક મુજબ નિર્ધારિત દરોએ કુટુંબ પેન્શનની વધારાની રકમ
૨૧.૨	વધારાની પેન્શનનો આ લાભ તમામ પાત્ર પેન્શનધારકો/કુટુંબ પેન્શનધારકોને દિ. ૦૧.૦૧.૨૦૧૬ થી ઉપલબ્ધ રહેશે.
૨૧.૩	કેટલાક રાજ્ય સરકારોના પ્રચલિત આદેશો મુજબ ૬૫ અથવા ૭૦ વર્ષની વય પૂર્ણ થતાં વધારાની પેન્શનનો લાભ લીધો હોય તેવા વ્યક્તિઓ પાસેથી કોઈ વસૂલાત કરવામાં આવશે નહીં
૨૧.૪	રાજ્ય સરકારો પણ નિવૃત્ત ન્યાયિક અધિકારીઓને હાલ

	પ્રચલિત લાભો ૭૫ વર્ષની ઉંમર સુધી ચાલુ રાખવાનું પસંદ કરી શકે છે.
ઉપદાન	
૮.૧	નિવૃત્તિ ગ્રેયુઇટીની ગણતરી સીસીએસ (પેન્શન) નિયમો ૧૯૭૨ ના નિયમ ૫૦(૧)(એ) મુજબ કરવામાં આવશે.
૮.૨	નિવૃત્તિ ગ્રેયુઇટી/મૃત્યુ ગ્રેયુઇટી માટેની મહત્તમ મર્યાદા રૂ. ૨૦ લાખ રહેશે જેમાં જ્યારે પણ મોંઘવારી ભથ્થું ૫૦% જેટલું વધે ત્યારે ૨૫% નો વધારો કરવામાં આવશે.
૮.૩	આ ભલામણો ૦૧.૦૧.૨૦૧૬ થી અમલમાં રહેશે.
૮.૪	જેઓ અધિકારીઓ ૦૧.૦૧.૨૦૧૬ પછી નિવૃત્ત થયા છે અને જેમને અગાઉ સુધારેલ ન થયેલ પગારમાન તથા તે સમયે અમલમાં રહેલી મહત્તમ મર્યાદા મુજબ નિવૃત્તિ ગ્રેયુઇટી ચૂકવવામાં આવી છે, તેમને પગારના સુધારાના કારણે ચૂકવવાપાત્ર તફાવતી ગ્રેયુઇટી, સુધારેલ મહત્તમ મર્યાદાને આધીન રહીને ચૂકવવામાં આવશે.

૮.૫	મૃત્યુ ગ્રેયુઈટી સેવા અવધિના આધારે ભાગ ૨ ના પૃષ્ઠ પર માં આવેલ કોષ્ટક મુજબ ચૂકવવામાં આવશે સેવામાં
ન્યાયિક અધિકારીઓની નિવૃત્તિ વય	
	નિવૃત્તિ વય ૬૦ વર્ષમાં કોઈ ફેરફાર કરવાની ભલામણ કરવામાં આવી નથી
મૃત્યુની સ્થિતિમાં આર્થિક સહાય	
૯.૧	૧૯.૦૯.૨૦૧૯ તારીખની સૂચના દ્વારા સુધારેલ સીસીએસ (પેન્શન) નિયમો ના નિયમ ૫૪(૩) મુજબની કુટુંબ પેન્શનનો લાભ કુટુંબના સભ્યોને વિસ્તૃત કરવામાં આવશે.
૯.૨	અન્ય લાભો જેમ કે એક વખતની એકમુષ્ટ અનુદાન રકમ, કરુણાનિયુક્તિ, સરકારી આવાસમાં રહેવાની પરવાનગી વગેરે, જે રાજ્યોમાં

	પહેલેથી અમલમાં છે, તેઓ મૃત્યુ ઉપદાન ઉપરાંત યથાવત્ લાગુ રહેશે.
પેન્શનરો/કુટુંબ પેન્શનરોને સહાય	
૧૧.૧	અતિ વૃદ્ધ, અશક્ત અથવા ભિન્ન ક્ષમતાવાળા હોય અથવા ગંભીર રોગ માટે હોસ્પિટલમાં દાખલ રહી સારવાર લઈ રહેલા પેન્શનરો/કુટુંબ પેન્શનરોના તબીબી બિલોની પ્રક્રિયા કરવા માટે તેમને યોગ્ય સહાય પૂરી પાડી વિશેષ ધ્યાન આપવામાં આવશે
૧૧.૨	જિલ્લા ન્યાયાધીશ, જો જરૂરી હોય તો, આકસ્મિક સ્થિતિમાં હોસ્પિટલમાં દાખલ કરવાની પ્રક્રિયા સરળ બનાવવા તથા પેન્શનરો/કુટુંબ પેન્શનરોના તબીબી બિલોનું તાત્કાલિક નિરાકરણ કરાવવા માટે સંકલન કાર્ય હેતુએ એક નોડલ અધિકારીની નિમણૂક કરશે.
૧૧.૩	વડી અદાલતમાં સંયુક્ત રજિસ્ટ્રારના દરજ્જાના અધિકારીની દેખરેખ હેઠળ, પેન્શનધારકો/કુટુંબ પેન્શનધારકોની રજૂઆતો પર પ્રક્રિયા કરવાની જવાબદારી સોંપાયેલ અને ફરિયાદના તાત્કાલિક નિવારણ માટે યોગ્ય માનવામાં

	આવે તેવી કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટેની વિશેષ શાખા સ્થાપિત કરવામાં આવશે.
૧૧.૪	વડી અદાલતના એક ન્યાયાધીશને વિશેષ સેલની કામગીરી પર દેખરેખ રાખવા અને આવશ્યક સૂચનાઓ જારી કરવા માટે નામિત કરવામાં આવશે.
૧૧.૫	નિવૃત્ત ન્યાયાધીશોના સંઘોના પ્રતિનિધિઓને, જો કોઈ સમસ્યાઓ હોય તો, તેની ચર્ચા કરવા માટે વર્ષમાં ઓછામાં ઓછું એક વખત વડી અદાલતના રજીસ્ટ્રાર જનરલને મળવાની પરવાનગી આપવામાં આવશે.
૧૧.૬	વડી અદાલતોના રજીસ્ટ્રીએ પેન્શનધારકો અને કુટુંબ પેન્શનધારકોના આંકડા સંકલિત કરવા.
રાષ્ટ્રીય પેન્શન યોજના	
૩૧.૧	રાષ્ટ્રીય પેન્શન પ્રણાલી (એનપીએસ)/નિર્ધારિત ફાળાકીય પેન્શન યોજના તમામ ન્યાયિક અધિકારીઓને લાગુ પડશે નહીં.
૩૧.૨	નિર્ધારિત લાભ પેન્શન યોજના/જૂની પેન્શન યોજના

	ન્યાયિક સેવામાં જોડાયાની તેમની તારીખને અવગણીને તમામ ન્યાયિક અધિકારીઓને લાગુ પડશે.
૩૧.૩	જેઓએ ૦૧.૦૧.૨૦૦૪ પછી ન્યાયિક સેવા બજાવી છે, તેઓને યોગદાનો તથા તેના પર પ્રાપ્ત થયેલ વળતર સાથેની રકમ પરત આપવામાં આવશે અથવા તેમના જીપીસી ખાતામાં હસ્તાંતરિત કરવામાં આવશે.
૩૧.૪	સરકારે ૦૧.૦૧.૨૦૦૪ પછી ન્યાયિક સેવામાં નવા પ્રવેશનારાઓના જીપીએફ ખાતું ખોલવામાં સુગમતા પૂરું પાડવી અને તેના પર ઉપાર્જિત થયેલા વળતર સહિત તેમનું યોગદાન હસ્તાંતરિત કરવું.

૭. પેન્શન, ગ્રેયુઇટી વગેરે સંબંધિત ભલામણોની વિચારણા

૮૫. પેન્શન અંગે એસ.એન.જે.પી.સી. દ્વારા કરવામાં આવેલી વ્યક્તિગત ભલામણોનો નીચે વિચાર કરવામાં આવે છે.

૧. ૦૧.૦૧.૨૦૧૬ ના રોજ અથવા તે પછી નિવૃત્ત થનારાઓ માટે પેન્શનની ટકાવારીમાં કોઈ ફેરફાર નથી (ભલામણ ૩૯.૧) ૮૬. આયોગે પેન્શન માટે છેલ્લે લેવામાં આવેલ વેતનના ૫૦% અને કુટુંબ પેન્શન માટે છેલ્લે લેવામાં આવેલ વેતનના ૩૦% તરીકે નિર્ધારિત પેન્શનની હાલના ટકાવારીમાં

કોઈ ફેરફાર કરવાની ભલામણ કરી નથી. એફ.એન.જે.પી.સી.એ પણ આ જ સ્થિતિની ભલામણ કરી હતી અને આ અદાલતે તેને સ્વીકારી હતી. તેથી, જ્યારે કોઈ ફેરફારની ભલામણ કરવામાં આવી નથી, ત્યારે તે ભલામણ અંગે કોઈ વાસ્તવિક આક્ષેપ ઉઠાવી શકાય નહીં.

૨. નિવૃત્ત ન્યાયિક અધિકારીઓની સુધારેલ પેન્શન છેલ્લે ઉપાડેલ પગારના ૫૦% જેટલી હોવી જોઈએ ૮૭. એફ.એન.જે.પી.સી. અને એક-વ્યક્તિ આયોગના અભિપ્રાયો પર વિચાર કર્યા પછી, આયોગે ભલામણ કરી હતી કે જે ન્યાયિક અધિકારીઓ ૦૧.૦૧.૨૦૧૬ પહેલાં નિવૃત્ત થયા હતા, તેઓ માટે સુધારેલ પેન્શન નિવૃત્તિના સમયે ધરાવેલ પદના છેલ્લે ઉપાડેલ પગારના ૫૦% જેટલી હોવી જોઈએ. આ પણ તેની રચનામાં અપરિવર્તિત છે અને તેથી યથાવત્ રહે છે. ૩. પગાર મેટ્રિક્સમાં પેન્શનરો માટે ગુણાંક અને ફિટમેન્ટ (ભલામણ નં. ૩૯.૩, ૩૯.૪) ૮૮. પગાર અંગે એસ.એન.જે.પી.સી.ની ભલામણોના પરિણામે, પેન્શનરોને પણ સમાન રીતે લાભ મળશે. આયોગની ભલામણ એવી છે કે ૨.૮૧ નો ગુણાંક પેન્શનરો પર પણ સમાન રીતે લાગુ પડશે. તેના પરિણામે, પેન્શનરોને પણ કોષ્ટકમાં અનુરૂપ રીતે સ્થાન આપવામાં આવશે અને આ આધારે તેમને પેન્શન ચૂકવવામાં આવશે. અન્ય શબ્દોમાં કહીએ તો, જુદા જુદા પગારધોરણો હેઠળ હોવા છતાં સમાન સ્તરે નિવૃત્ત થયેલા ન્યાયિક અધિકારીઓ વચ્ચે પેન્શનની સમતા સુનિશ્ચિત કરવા માટે, પેન્શનને સમકક્ષ સ્તરે લાવવું જરૂરી છે. વ્યાપક વિશ્લેષણ પછી, આયોગે પોતાની ભલામણોને

સ્પષ્ટ કરવા માટે કેટલાક દષ્ટાંતો પણ સામેલ કર્યા છે. આ દષ્ટાંતો ભલામણને સ્પષ્ટતા આપે છે અને તેથી તેમને ભલામણ સાથે વાંચવા યોગ્ય ગણવા જોઈએ.

૮૯. ધ્યાનમાં લેવું યોગ્ય રહેશે કે, જેમ વેતનમાં ફિટમેન્ટ અંગેની ભલામણ બાબતે થયું છે, તેમ એસ.એન.જે.પી.સી.એ માર્ચ ૨૦૨૧ના તેના પૂરક અહેવાલમાં ફિટમેન્ટ અંગે એક સુધારાપત્ર બહાર પાડ્યો છે. આ સુધારાપત્ર મૂળ અહેવાલમાં થયેલી અંકગણિતીય ભૂલોને સુધારે છે. તેથી, ફિટમેન્ટ કોષ્ટકનું અર્થઘટન ફિટમેન્ટ અંગેના સુધારેલા કોષ્ટક મુજબ કરવું આવશ્યક છે.

૯૦. આયોગની ભલામણમાં સાર છે. વેતનના પુનઃનિર્ધારણનો પ્રભાવ પેન્શનના પુનઃનિર્ધારણમાં પણ પ્રતિબિંબિત થવો આવશ્યક છે. તેથી, જે ગુણક વેતન પર લાગુ પડે છે તે જ પેન્શન પર પણ લાગુ પડવો જોઈએ. પરિણામે, પેન્શનધારકોને પણ વેતન મેટ્રિક્સમાં તે જ યોજનામાં સમાવવામાં આવવા જોઈએ. તેથી, આ ભલામણ સ્વીકારવામાં આવે છે.

૪. ૦૧.૦૧.૧૯૯૬ પૂર્વે નિવૃત્ત થયેલા ન્યાયિક અધિકારીઓના અનુસંગિક પુનઃનિર્ધારણ (ભલામણ નં. ૩૯.૫)

૯૧. આયોગે નોંધ્યું કે વન-પર્સન કમિશનની અહેવાલમાં રહેલી અસંગતતાને કારણે, ૨૦૦૬ પછી નિવૃત્ત થયેલા ન્યાયિક અધિકારીઓને મંજૂર કરાયેલ પેન્શન ૨૦૦૬ પહેલાં નિવૃત્ત થયેલાઓને મળતી પેન્શન સાથે સમાનતાના આધારે આપવામાં આવતી નહોતી. આ અદાલતને ઓલ ઇન્ડિયા

જજિસ એસન. વિ. યુનિયન ઑફ ઇન્ડિયા, (૨૦૧૪) ૧૪ એસ.સી.સી. ૪૪૪ (તારીખ ૦૮.૧૦.૨૦૧૨)માં વન-પર્સન કમિશન દ્વારા થયેલી ભૂલથી અવગત કરવામાં આવી હતી અને તે સુધારવા માટે હુકમ કરવામાં આવ્યો હતો. જોકે, અરજીમાં કરાયેલ અરજ ૨૦૦૬ પછી નિવૃત્ત થયેલાઓ સુધી મર્યાદિત હતી. વાદવિવાદના બીજા ૩૮ અને ત્રીજા ૩૯ તબક્કામાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે તમામ રાજ્ય સરકારોને પોતાના તા. ૦૮.૧૦.૨૦૧૨ના હુકમનું પાલન કરવાની દિશા આપી અને ૧૯૯૬ પછી નિવૃત્ત થયેલાઓ માટે પેન્શનનું પુનરીક્ષણ કરવાનો હુકમ કર્યો. અતિરિક્ત સાવચેતીના ભાગરૂપે, આયોગે ભલામણ કરી કે જે રાજ્યોમાં ૧૯૯૬ પહેલાં નિવૃત્ત થયેલાઓને આ લાભ આપવામાં આવ્યો નથી, તેમને પણ સમાન લાભ આપવામાં આવવો જોઈએ.

૯૨. આયોગની ભલામણ માત્ર સમતાના વધુ પ્રોત્સાહન માટે છે. અગાઉ પણ રાજ્ય સરકારોને અનુસંગિક પુનઃનિર્ધારણ હાથ ધરવા માટે નિર્દેશ આપવામાં આવ્યા હતા. તેમ છતાં, જો આપું અનુસંગિક પુનઃનિર્ધારણ હાથ ધરવામાં આવ્યું ન હોય, તો ૧૯૯૬ પહેલાં નિવૃત્ત થયેલા અધિકારીઓ, જેઓની વયમાં નોંધપાત્ર વધારો થયો હશે, તેમના વિરુદ્ધ ભેદભાવ થશે. આવી સ્થિતિ ટાળવી જોઈએ અને તેથી આ ભલામણ સ્વીકાર્ય ગણાય છે. આ અદાલત આ ભલામણ તાત્કાલિક અને વિલંબ વિના અમલમાં મૂકવા માટે નિર્દેશ આપે છે.

પ. પેન્શનની ગણતરી કરતી વખતે બારમાં પ્રેક્ટિસના વર્ષોના લાભ અંગે
(ભલામણ નં. ૩૯.૬)

૯૩. આ અદાલતે ગવર્નમેન્ટ ઓફ એન.સી.ટી. દિલ્હી વિ. ઓલ ઇન્ડિયા યંગ લોયર્સ એસોસિએશન (૨૦૦૯) ૧૪ એસ.સી.સી. ૪૯ માં આપેલા ચુકાદાઓ પર વિચારણા કર્યા બાદ, આયોગે ભલામણ કરી કે ૩૮ હુકમ તારીખ ૧૪.૦૭.૨૦૧૬, ઓલ ઇન્ડિયા જજેસ એસ્ન્. વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા માં ડબ્લ્યુપી(સી) નં. ૧૦૨૨/૩૯ હુકમ તારીખ ૧૩.૦૩.૨૦૧૮, ઓલ ઇન્ડિયા જજેસ એસ્ન્. વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા માં ડબ્લ્યુપી(સી) નં. ૧૦૨૨/

બારમાં વકીલાતના વર્ષોને, વધમાં વધ ૧૦ વર્ષના ભારાંકનની મર્યાદા આધિન રહી, પેન્શન અને અન્ય નિવૃત્તિ લાભોની ગણતરી કરતી વખતે ગણવામાં આપવામાં આવશે. દિલ્હી એન.સી.ટી. સરકારના મામલામાં આ અદાલતે એવું કારણ દર્શાવ્યું હતું કે, અન્યથા બારમાંથી સીધી ભરતી દ્વારા જિલ્લા ન્યાયાધીશ બનનાર વ્યક્તિ સંપૂર્ણ પેન્શન માટે પાત્ર બનશે નહીં, તેથી આ આવશ્યક રહેશે. આ અદાલતના ચુકાદાના અમલીકરણરૂપ એવી આ ભલામણ સ્વીકારને પાત્ર છે. તે અનુસાર હુકમ કરવામાં આવે છે.

૬. પરિવાર પેન્શન અંગેની ભલામણો (ભલામણ નં. ૪.૧ થી ૪.૪)
૯૪. પરિવાર પેન્શન બાબતે, આયોગે હાલની ટકાવારીમાં, એટલે કે, અંતિમ ઉપાડેલ વેતનના ૩૦% માં, કોઈ ફેરફાર કરવાની ભલામણ કરી નથી. તેથી, આ ભલામણ, તેવી જ રીતે, કોઈ વધુ વિચારવિમર્શની માંગ કરતી નથી, કારણ કે તે માત્ર હાલની વ્યવસ્થાની જ સતતતા છે. ભલામણ સ્વીકારવામાં આવે છે.

૯૫. એ જ સમયે, પંચે જીવનસાથીના અવસાન પછી પાત્ર કુટુંબના સભ્યને ૩૦% ના દરે કુટુંબ પેન્શનની ચૂકવણી કરવાની ભલામણ કરી છે. આ લાભ સીસીએસ (પેન્શન) નિયમો, ૧૯૭૨ ના નિયમ ૫૪ ના પરિપ્રેક્ષ્યમાં આપવામાં આવ્યો છે, જે કેન્દ્રિય નાગરિક સેવાઓના સભ્યોને સમાન લાભો આપે છે. તેથી, આ ભલામણ પણ સ્વીકારવામાં આવે છે, કારણ કે તે કેન્દ્રિય નાગરિક સેવાઓના સભ્યોને આપવામાં આવી છે.

૯૬. સ્પષ્ટપણે, પરિવાર પેન્શનની રકમમાં વધારો પેન્શન માટે લાગુ પડતા તે જ ગુણાકારક/તર્કસંગતીકરણના સૂચકાંક મુજબ કરવામાં આવવો જોઈએ. તેનું કારણ એ છે કે વેતન અને પેન્શન પર લાગુ પડતા અને તેમાં વધારો લાવતા જે સમાન પરિબલો છે, તે પરિવાર પેન્શન પર પણ સમાન રીતે લાગુ પડે છે. આયોગે પણ એવી જ ભલામણ કરી છે. અમે તે ભલામણ સ્વીકારીએ છીએ અને નિર્દેશ આપીએ છીએ કે પરિવાર પેન્શનની રકમ પણ પેન્શનની રકમ જે રીતે ગણવામાં આવે છે, તે જ રીતે ગણવામાં આવે.

૯૭. છેલ્લી ભલામણ એ છે કે કુટુંબ પેન્શન મેળવવા પાત્ર થવા માટે રાજ્યો દ્વારા નિર્ધારિત આવક મર્યાદા અંગે. આયોગ દ્વારા નિર્ધારિત લઘુત્તમ મર્યાદા રૂપિયા ૩૦,૦૦૦/- હતી. આ મર્યાદા વાજબી છે, પરંતુ ન્યાયિક અધિકારીઓને વધુ લાભદાયક હોય તેવી વધુ ઊંચી મર્યાદા નિર્ધારિત કરવાની બાબત રાજ્યોના વિવેકાધિકાર પર છોડવી જરૂરી છે. તેથી, આ ભલામણ સ્વીકારવામાં આવે છે.

૭. પેન્શન/ કુટુંબ પેન્શનની વધારાની રકમ અંગે ભલામણો (ભલામણ નં. ૨૧.૧ થી ૨૧.૪) ૯૮. વધતી વય સાથે જરૂરી થતી વધારાની સહાયને ધ્યાનમાં રાખીને, વધારાની પેન્શન રકમ મંજૂર કરવાની કેન્દ્ર સરકારની નીતિ રહી છે. આયોગે અહેવાલના પૃષ્ઠ ૪૪ પરના કોષ્ટકમાં દર્શાવેલ દરે ૭૫ વર્ષની વયથી આગળ વધારાની પેન્શન રકમના ચુકવણાની ભલામણ કરી છે.

૯૯. એવું જોવામાં આવે છે કે વિવિધ રાજ્યોમાં વધારાની પેન્શન અને કુટુંબ પેન્શનની વધારાની રકમ મંજૂર કરવા માટે જુદી જુદી ઉંમર નક્કી કરવામાં આવી છે. ૭મા સી.પી.સી.એ લઘુત્તમ ઉંમર તરીકે ૮૦ વર્ષની ઉંમર સૂચવી હતી. વડી અદાલત અને સર્વોચ્ચ અદાલતના ન્યાયાધીશોને પણ ૮૦ વર્ષની ઉંમરે વધારાની પેન્શનની રકમ મળે છે. તેમ છતાં, ગૌરબ બેનર્જી, સિનિયર એડવોકેટ દ્વારા એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે જિલ્લા ન્યાયાધીશો ઓછી ઉંમરે નિવૃત્ત થતા હોવાથી, તેમને વધારાની પેન્શનની રકમનો હક પણ ઓછી ઉંમરે પ્રાપ્ત થવો જોઈએ.

૧૦૦. ઘણા રાજ્યો દ્વારા આ લાભ ૭૦ વર્ષની ઉંમરથી આપવામાં આવ્યો હતો અને આયોગે ૭૫ વર્ષની ઉંમરથી પેન્શનના અધિક પ્રમાણની મંજૂરી આપવાની ભલામણ કરી હતી, તે જોતા આયોગનો આ તર્ક સ્વીકારવા યોગ્ય છે. જો રાજ્યો વધુ હિતાવહ પેન્શનના દરો આપતા રહ્યા હોય, તો ન્યાયિક અધિકારીઓને તે નકારી શકાય નહીં. ન્યાયિક અધિકારીઓને રાજ્યના

અધિકારીઓ કરતાં ઓછી અનુકૂળ સ્થિતિમાં રાખી શકાય નહીં. તેથી, આ અદાલત આ ભલામણ સ્વીકારે છે.

૧૦૧. આયોગે વધુમાં ભલામણ કરી છે કે આ લાભ ૦૧.૦૧.૨૦૧૬થી ચૂકવવામાં આવે. વેતન અને પેન્શનના પાસાઓ બાબતે અન્ય સમાન ભલામણોની જેમ, આ ભલામણ સ્વીકારવામાં આવે છે.

૧૦૨. પંચની ચિંતા, જે ભલામણ નં. ૨૧.૩ માં પ્રતિબિંબિત થાય છે, કે જેમને ૬૫ અથવા ૭૦ વર્ષની વયથી વધારાની પેન્શન આપવામાં આવી છે એવા અધિકારીઓ સામે વસૂલાત શરૂ કરવામાં આવશે, તે વાસ્તવિક છે. જો ન્યાયિક અધિકારીઓને અગાઉથી વધુ લાભદાયી વ્યવસ્થા આપવામાં આવી હોય અને તેમને પંચ દ્વારા સૂચવાયેલી તથા અદાલતે સ્વીકારેલી વ્યવસ્થામાં સ્થાનાંતરિત કરવામાં આવે, તો તેમની સામે કોઈ વસૂલાત કરવી નહીં. પરિણામે, ૭૫ વર્ષની વય સુધીના લાભો યથાવત્ ચાલુ રાખવા બાબત રાજ્યો પર છોડવામાં આવે છે. તે અનુસાર આ ભલામણો સ્વીકારવામાં આવે છે.

૮. ગ્રેયુઇટી અંગેની ભલામણો (ભલામણ નં. ૨૧.૧ થી ૨૧.૪)

૧૦૩. ગ્રેયુઇટી બાબતે આયોગની પ્રથમ ભલામણ એ છે કે ગ્રેયુઇટીની ગણતરીને કેન્દ્રીય સિવિલ સર્વિસિસ (પેન્શન) નિયમો, ૧૯૭૨ ના નિયમ ૫૦(૧)(એ) સાથે સમકક્ષ બનાવવામાં આવે. આ ભલામણ અંગે કોઈ વિવાદ

રહી શકે નહીં, કારણ કે તેનો હેતુ સેવા શરતોમાં એકરૂપતા લાવવાનો છે. તેથી, આ ભલામણ આ અદાલત દ્વારા સ્વીકારને પાત્ર છે.

૧૦૪. આયોગે વધુમાં ભલામણ કરી હતી કે નિવૃત્તિ ઉપદાન/મૃત્યુ ઉપદાન માટેની મહત્તમ મર્યાદા રૂપિયા ૨૦ લાખ રહેશે, જે ડી.એ.માં ૫૦% વધારો થાય ત્યારે ૨૫% દ્વારા વધારવામાં આવશે. આ ભલામણ ડમા સી.પી.સી.ના અહેવાલને અનુરૂપ પણ કરવામાં આવી છે, અને તેનો હેતુ એ સુનિશ્ચિત કરવાનો છે કે જીવનનિર્વાહના ખર્ચમાં વધારો થવાથી ઉપદાન નિર્રર્થક ન બની જાય. તેથી, આ ભલામણ પણ અદાલત દ્વારા સ્વીકાર માટે પાત્ર છે.

૧૦૫. ત્રીજી ભલામણ એ છે કે ભલામણોને ૦૧.૦૧.૨૦૧૬ થી અમલમાં લાવવામાં આવે. આ મુદ્દો અગાઉ આ અદાલત દ્વારા પહેલેથી જ નિશ્ચિત કરવામાં આવ્યો છે અને હાલના ચુકાદામાં પણ તેનો પુનરોચ્ચાર કરવામાં આવ્યો છે. ભલામણો ૦૧.૦૧.૨૦૧૬ થી અમલમાં આવવી જ જોઈએ. પરિણામે, ૦૧.૦૧.૨૦૧૬ પછી નિવૃત્ત થયેલા તે ન્યાયિક અધિકારીઓને પણ અહેવાલની સ્વીકૃતિનો લાભ મળવો જોઈએ. તેથી, પંચે સૂચવ્યું છે કે સુધારેલ મહત્તમ મર્યાદાને આધિન રહીને તેમને તફાવતી ગ્રેયુઈટી ચૂકવવામાં આવે. આ માત્ર પરિણામસ્વરૂપ બાબત છે અને તેને આ અદાલત સ્વીકારે છે. તદનુસાર હુકમ કરવામાં આવે છે.

૧૦૬. ગ્રેયુઈટીના વિષય પર આયોગ દ્વારા કરવામાં આવેલી અંતિમ ભલામણ એ છે કે મૃત્યુ ગ્રેયુઈટી ડમા સી.પી.સી.ની જ પદ્ધતિ મુજબ

ચૂકવવામાં આવે. અનુરૂપ રીતે, આ ભલામણ સ્વીકારવામાં આવે છે, કારણ કે તે આ અદાલત દ્વારા અગાઉથી સ્વીકારવામાં આવેલા નિર્ધારિત સિદ્ધાંતોને અનુરૂપ છે.

૯. નિવૃત્તિ વય અંગેની ભલામણો

૧૦૭. ન્યાયિક અધિકારીઓની નિવૃત્તિની ઉંમર અંગે આયોગ દ્વારા કોઈ ફેરફારની ભલામણ કરવામાં આવી નથી. તેથી, આ અદાલત દ્વારા આ વિષય પર કોઈ અભિપ્રાય વ્યક્ત કરવામાં આવતો નથી.

૧૦. મૃત્યુના કિસ્સામાં આર્થિક સહાય અંગેની ભલામણો

૧૦૮. આયોગે ભલામણ કરી છે કે જ્યાં કોઈ ન્યાયિક અધિકારી સેવા દરમિયાન મૃત્યુ પામે, ત્યાં લાગુ પડતા નિયમો અનુસાર કુટુંબ પેન્શન અને મૃત્યુ-સહ-નિવૃત્તિ અનુદાન, મૃત અધિકારીના જીવનસાથી/આશ્રિતને ચૂકવવાપાત્ર રહેશે. આયોગની ભલામણ સીસીએસ (પેન્શન) નિયમો, ૧૯૭૨ ના નિયમ ૫૪ ના અનુસંધાને છે. આ ભલામણ ચુકિતસંગત છે અને સેવાઓમાં એકરૂપતાના સિદ્ધાંતને આગળ વધારનાર છે. તેથી, આ અદાલત દ્વારા તે સ્વીકારવા યોગ્ય છે.

૧૧. પેન્શનધારકોને સહાય અંગેની ભલામણો

૧૦૯. આયોગે પેન્શનધારકો અને કુટુંબ પેન્શનધારકોને આપવામાં આવનાર સહાય અંગે કેટલીક સુવિચારિત ભલામણો કરી છે. તે સ્વીકાર્ય ગણાવા યોગ્ય હોઈ શકે છે, તેમ છતાં, તેઓ સિદ્ધાંતોમાં કોઈ ફેરફાર અથવા કોઈ નિયમોમાં કોઈ સુધારો માંગતી નથી અને માત્ર કાર્યપાલક સ્વરૂપની હોવાથી, તેમને પછીના તબક્કે વિચારવું યોગ્ય છે. તેથી, આ અદાલતનું મત છે કે આ ભલામણો અંગે પછીના તબક્કે વિચારણા કરવામાં આવી શકે.

૧૨. નવી પેન્શન યોજનાના ઉચ્છેદનાબૂદી અંગેની ભલામણો

૧૧૦. આ અદાલતને ન્યાયિક અધિકારીઓ પર નવી પેન્શન યોજનાની લાગુ ન પડતી હોવા બાબતે આયોગ દ્વારા કરવામાં આવેલી ભલામણોની જાણ કરવામાં આવી છે. તેમ છતાં, અનેક રાજ્યો દ્વારા આ મુદ્દા અંગે ઉઠાવવામાં આવેલા વાંધાઓને ધ્યાનમાં લેતાં, રાજ્યોને સાંભળ્યા બાદ આ મુદ્દાનો અલગથી વિચાર કરવામાં આવી શકે. તેથી, આ ભલામણનો પણ અનુવર્તી તબક્કે વિચાર કરવામાં આવશે.

૧૧૧. ભલામણો અંગેની પરિણામરૂપ સ્થિતિ સુવિધા માટે નીચે કોષ્ટકરૂપે દર્શાવવામાં આવે છે:

ભલામણ ક્રમ સં.	ભલામણ	આ અદાલતનો હુકમ
૩૯.૧	૦૧.૦૧.૨૦૧૬ પછી નિવૃત્ત થનારાઓ	સ્વીકારવામાં આવેલ

	માટે પેન્શનમાં કોઈ ફેરફાર નહીં- પેન્શન/કુટુંબ પેન્શન નિવૃત્તિના સમયે છેલ્લા મેળવેલા વેતનના @૫૦% / ૩૦% મુજબ રહેશે	
૩૯.૨	નિવૃત્ત ન્યાયિક અધિકારીઓનું સુધારેલ પેન્શન છેલ્લે મેળવેલ વેતનના ૫૦% જેટલું રહેશે	સ્વીકારેલ
૩૯.૩	અહેવાલમાં દર્શાવેલ નિવૃત્તિભથ્થાની સુધારણા માટે લાગુ પાડવાની રચનાઓ: (૧) નિવૃત્તિભથ્થા માટે ૨.૮૧ નો ગુણાંક લાગુ પડશે; અથવા (૨) નિવૃત્તિભથ્થાધારકોને ફિટમેન્ટ કોષ્ટક (કોષ્ટક ૨, પરા ૧૩.૩, પ્રકરણ ૨, ખંડ ૧, પૃષ્ઠ ૭૩) માં યોગ્ય રીતે ગોઠવવાના રહેશે, બંનેમાંથી જે વધુ હોય તે	સ્વીકૃત – સાથે વાંચવું સુધારાપત્ર તારીખિત માર્ચ, ૨૦૨૧
૩૯.૪	૦૧.૦૧.૨૦૧૬ પહેલાં નિવૃત્ત થયેલા ન્યાયિક અધિકારીઓને	સ્વીકારેલ – સાથે કોરીજેન્ડમ

	અનુરૂપ તબક્કા પર કલ્પિત રીતે સ્થાન આપવાનું.	વાંચવો તારીખિત માર્ચ, ૨૦૨૧
૩૯.૫	જે ન્યાયિક અધિકારીઓ ૦૧.૦૧.૧૯૯૬ પૂર્વે નિવૃત્ત થયા હોય, જો માનનીય આ સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્દેશોના આધારે સંબંધિત સરકાર દ્વારા કોઈ અનુસંગી પુનઃનિર્ધારણ કરવામાં આવ્યું ન હોય, તો ઉપરોક્ત લાભ વધુ વિલંબ કર્યા વિના સૌપ્રથમ તેમને વિસ્તારવામાં આવશે.	સ્વીકારવામાં આવ્યું – તાત્કાલિક અમલમાં મૂકવા નિર્દેશ આપવામાં આવે છે
૩૯.૬	બારમાં પ્રેક્ટિસના વર્ષોની સંખ્યાના લાભો, મહત્તમ દસ વર્ષના વેઈટેજની મર્યાદાને આધીન રહી, એચ.જે.એસ.ના તે સીધા ભરતી થયેલ અધિકારીઓને આપવામાં આવશે, જેઓ	સ્વીકારવામાં આવ્યું

	૦૧.૦૧.૨૦૧૬ પહેલાં નિવૃત્ત થયા હતા.	
કુટુંબ પેન્શન		
૪.૧	કુટુંબ પેન્શનધારકો માટે, કુટુંબ પેન્શનના નિલહાલના ટકાવારીમાં કોઈ ફેરફાર સૂચવવામાં આવ્યો નથી, અર્થાત્, તે ન્યાયિક અધિકારીના નિવૃત્તિ સમયે છેલ્લે ઉપાડેલ પગારના @૩૦% રહેશે	સ્વીકાર્યું
૪.૨	પરિવાર પેન્શન @૩૦% પાત્ર પરિવાર સભ્ય(ઓ)ને, નિયમ ૫૪ સીસીએસ (પેન્શન) નિયમો ૧૯૭૨ માં જોગવાઈ મુજબ, જીવનસાથીના અવસાન પછી જીવનસાથીની સમકક્ષ ચુકવવામાં આવશે.	સ્વીકારવામાં આવ્યું
૪.૩	કુટુંબ પેન્શનની રકમનું નિર્ધારણ જે રીતે પેન્શનની રકમનું નિર્ધારણ કરવામાં આવે છે તે જ રીતે કરવામાં	સ્વીકારેલ

	આવશે.	
૪.૪	રાજ્ય દ્વારા આશ્રિત કુટુંબના સભ્યો (પત્ની અથવા પતિ સિવાયના) ને કુટુંબ પેન્શન મેળવવા માટે પાત્રતા અંગે જો કોઈ આવક મર્યાદા નિર્ધારિત કરવામાં આવી હોય, તો તે દર મહિને રૂ.૩૦,૦૦૦/- (માત્ર રૂપિયા ત્રીસ હજાર પ્રતિ મહિનો) કરતાં ઓછી ન હોવી જોઈએ.	સ્વીકારવામાં આવ્યું – આ શરતે કે રાજ્યોને વધુ લાભદાયક સ્થિતિ આપવાની છૂટ રહેશે
વધારાની પેન્શન/કુટુંબ પેન્શનનું પરિમાણ		
૨૧.૧	ઉંમર પૂર્ણ થતાં અને કોષ્ટક મુજબ પૃષ્ઠ ૪૯, ભાગ ૨ ભાગ-૧ માં નિર્ધારિત દરે કુટુંબ પેન્શનની વધારાની માત્રા	સ્વીકારવામાં આવેલ
૨૧.૨	વધારાની પેન્શનનો આ લાભ ૦૧.૦૧.૨૦૧૬ થી બધા પાત્ર પેન્શનરો/કુટુંબ પેન્શનરોને ઉપલબ્ધ રહેશે.	સ્વીકારેલ
૨૧.૩	જે વ્યક્તિઓએ કેટલાક રાજ્ય સરકારોના	સ્વીકારવામાં આવ્યું

	પ્રહારના આદેશો મુજબ ૬૫ અથવા ૭૦ વર્ષની વય પૂર્ણ થતા વધારાની પેન્શનનો લાભ મેળવ્યો હોય, તેમની પાસેથી કોઈ વસૂલાત કરવામાં આવશે નહીં	
૨૧.૪	રાજ્ય સરકારો પણ નિવૃત્ત ન્યાયિક અધિકારીઓને પ્રચલિત લાભો ૭૫ વર્ષની વય સુધી ચાલુ રાખવાનો વિકલ્પ પસંદ કરી શકે છે.	સ્વીકારેલ
ઉપદાન		
૮.૧	નિવૃત્તિ ગ્રેયુઈટીની ગણતરી સી.સી.એસ. (પેન્શન) નિયમો, ૧૯૭૨ ના નિયમ ૫૦(૧)(એ) મુજબ કરવામાં આવશે.	સ્વીકારેલ
૮.૨	નિવૃત્તિ ગ્રેયુઈટી/મૃત્યુ ગ્રેયુઈટી માટેની મહત્તમ મર્યાદા રૂપિયા ૨૦ લાખ રહેશે, જે ડીએમાં ૫૦% જેટલો વધારો થાય ત્યારે ૨૫% દ્વારા વધારવામાં આવશે.	સ્વીકારવામાં આવ્યું

૮.૩	આ ભલામણો ૦૧.૦૧.૨૦૧૬થી અમલમાં આવશે.	સ્વીકાર્યું
૮.૪	જેઓ અધિકારીઓએ ૦૧.૦૧.૨૦૧૬ પછી નિવૃત્તિ લીધી છે અને જેમને પૂર્વ-સુધારિત વેતન તથા તે સમયની મહત્તમ મર્યાદા મુજબ નિવૃત્તિ ઉપદાન ચૂકવવામાં આવ્યું છે, તેઓને વેતનના સુધારાના કારણે ચૂકવવાપાત્ર ઉપદાનનો તફાવતી હિસ્સો, સુધારેલી મહત્તમ મર્યાદાને આધીન રહીને, ચૂકવવામાં આવશે.	સ્વીકારવામાં આવ્યું
૮.૫	મૃત્યુ અનુતોષિકનું ચુકવણું પૃ.પર, ખંડ ૨ માં આપેલ કોષ્ટક મુજબ સેવા અવધિના આધારે કરવામાં આવશે	સ્વીકારવામાં આવ્યું
ન્યાયિક અધિકારીઓની નિવૃત્તિ વય		

	નિવૃત્તિ વય ૬૦ વર્ષમાં કોઈ ફેરફાર કરવાની ભલામણ કરવામાં આવી નથી	સ્વીકારેલ
મૃત્યુની સ્થિતિમાં આર્થિક સહાય		
૯.૧	સીસીએસ (પેન્શન) નિયમો, નિયમ ૫૪(૩) મુજબ, તા. ૧૯.૦૯.૨૦૧૯ ની અધિસૂચનાજાહેરનામું દ્વારા કરાયેલા સુધારા અનુસાર, પરિવાર પેન્શનનો લાભ કુટુંબના સભ્યોને વિસ્તૃત કરવામાં આવશે.	સ્વીકાર્યું
૯.૨	અન્ય લાભો જેમ કે એક વખતની એકમુષ્ટ અનુદાન રકમ, કરુણાધારિત નિમણૂક, શાસકીય રહેણાંક મકાનોમાં રહેવાની પરવાનગી વગેરે, જે રાજ્યોમાં પહેલેથી જ અમલમાં છે, તે મૃત્યુ ઉપદાન ઉપરાંત યથાવત્ લાગુ રહેશે.	સ્વીકારવામાં આવેલ

પેન્શનધારકો/કુટુંબ પેન્શનધારકોને સહાય		
૧૧.૧	તેમને વિશેષ ધ્યાન આપવામાં આવશે અને અતિ વૃદ્ધ, અશક્ત અથવા વિવિધ પ્રકારની વિકલાંગતા ધરાવતા હોય અથવા ગંભીર રોગ માટે હોસ્પિટલમાં આંતરિક દર્દી તરીકે સારવાર લઈ રહ્યા હોય એવા પેન્શનરો/કુટુંબ પેન્શનરોના તબીબી બિલોની પ્રક્રિયા કરવા માટે યોગ્ય સહાય પૂરી પાડવામાં આવશે	પછીના તબક્કે વિચારવા માટે
૧૧.૨	જિલ્લા ન્યાયાધીશ જરૂરી હોય તો તાત્કાલિક પરિસ્થિતિમાં હોસ્પિટલમાં દાખલ કરવાની પ્રક્રિયા સુગમ બનાવવા અને પેન્શનરો/કુટુંબ પેન્શનરોના તબીબી બિલોનો તાત્કાલિક નિકાલ કરાવવા માટે સંપર્ક-સમન્વયના કાર્ય માટે એક નોડલ અધિકારીની નિમણૂક કરશે।	
૧૧.૩	પેન્શનધારકો/કુટુંબ પેન્શનધારકોના પ્રતિનિધિત્વોની પ્રક્રિયા કરવાની	

	જવાબદારી સોંપાયેલ અને ફરિયાદનું તાત્કાલિક નિંવારણ કરવા યોગ્ય માનવામાં આવે તેવી કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટેની વિશેષ શાખા, વડી અદાલતમાં, સંયુક્ત રજિસ્ટ્રારના દરજ્જાના એક અધિકારીની દેખરેખ હેઠળ, સ્થાપિત કરવામાં આવશે.	
૧૧.૪	વડી અદાલતના એક ન્યાયાધીશને વિશેષ સેલની કાર્યપદ્ધતિ પર દેખરેખ રાખવા અને આવશ્યક સૂચનાઓ જારી કરવા માટે નિયુક્ત કરવામાં આવશે.	
૧૧.૫	નિવૃત્ત ન્યાયાધીશ મંડળોના પ્રતિનિધિઓને, જો કોઈ સમસ્યાઓ હોય તો, તેની ચર્ચા કરવા માટે વડી અદાલતના રજિસ્ટ્રાર જનરલને વર્ષમાં ઓછામાં ઓછો એક વખત મળવાની પરવાનગી આપવામાં આવશે.	

૧૧.૬	વડી અદાલતોની રજિસ્ટ્રી દ્વારા પેન્શનરો અને કુટુંબ પેન્શનરોના આંકડાઓ સંકલિત કરવાના.	
રાષ્ટ્રીય પેન્શન યોજના		
૩૧.૧	રાષ્ટ્રીય પેન્શન સિસ્ટમ (એન.પી.એસ.)/નિર્ધારિત ફાળાકીય પેન્શન યોજના તમામ ન્યાયિક અધિકારીઓને લાગુ પડશે નહીં.	પછીના તબક્કે વિચારણા માટે
૩૧.૨	નિશ્ચિત લાભ પેન્શન યોજના/જૂની પેન્શન યોજનાનો અમલ તમામ ન્યાયિક અધિકારીઓ પર તેઓ ન્યાયિક સેવામાં કઈ તારીખે જોડાયા હતા તેની પરવા કર્યા વિના લાગુ પડશે.	
૩૧.૩	જેઓએ ૦૧.૦૧.૨૦૦૪ પછી ન્યાયિક સેવા બજાવી હોય, તેઓ દ્વારા કરાયેલ	

	અંશો તથા તેના પર પ્રાપ્ત થયેલ આવક એકત્રિત કરીને તેમને પરત આપવામાં આવશે અથવા તેમના જી.પી.સી. ખાતામાં હસ્તાંતરિત કરવામાં આવશે.	
૩૧.૪	સરકાર દ્વારા ૦૧.૦૧.૨૦૦૪ પછી ન્યાયિક સેવામાં નવા પ્રવેશ કરનારાઓનું જી.પી.એફ. ખાતું ખોલવાની સુવિધા ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવશે અને તેમના યોગદાનની સાથે તેના ઉપર પ્રાપ્ત થયેલા વળતરની રકમનું હસ્તાંતરણ કરવામાં આવશે.	

૮. અનુસંગી નિર્દેશો

૧૧૨. અંતે, આ અદાલતની ભલામણોના સ્વીકારની અસર એ થાય છે કે તમામ અધિકારક્ષેત્રોમાં ન્યાયિક અધિકારીઓના સેવા નિયમોમાં જરૂરી સુધારાઓ કરવાના રહેશે. તેથી આ મુજબ નિર્દેશ આપવામાં આવે છે કે વડી અદાલતો અને સક્ષમ સત્તાધિકારીઓ, જ્યાં જ્યાં લાગુ પડે ત્યાં, ઉપરોક્ત આ અદાલત દ્વારા સ્વીકારવામાં આવેલી ભલામણોને અનુરૂપ નિયમોમાં ૩

મહિનાની અવધિમાં સુસંગતતા લાવે. પાલન અંગેના સોગંદનામાઓ વડી અદાલતો, રાજ્યો અને સંઘ દ્વારા ચાર મહિનાની અંદર નોંધ પર મૂકવામાં આવે.

૧૧૩. પગારના બાકી ચૂકવણાંના મામલે, આ અદાલતે તા. ૨૭.૦૭.૨૦૨૨ અને ૧૮.૦૧.૨૦૨૩ના આદેશો દ્વારા અગાઉથી જ નિર્દેશ આપ્યો હતો કે પગારના તમામ બાકી ચૂકવણાં ૩૦.૦૬.૨૦૨૩ સુધીમાં ચૂકવી દેવા. આ સંદર્ભે, એવો નિર્દેશ કરવામાં આવે છે કે સંબંધિત અધિકારીઓના ખાતાઓમાં પગારના બાકી ચૂકવણાં હકારાત્મક રીતે જમા કરવામાં આવ્યા છે તે બાબત દર્શાવતા અનુપાલન સોગંદનામાં તમામ રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો દ્વારા ૩૦.૦૭.૨૦૨૩ સુધીમાં દાખલ કરવાના રહેશે.

૧૧૪. આ અદાલત દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવેલા પેન્શનના સુધારેલા દરો ૦૧.૦૭.૨૦૨૩થી ચૂકવવાપાત્ર રહેશે. પેન્શનના બાકી ચૂકવણાં, અધિક પેન્શન, ગ્રેયુઇટી તથા અન્ય નિવૃત્તિ લાભોની ચૂકવણી બાબતે પણ, તા. ૨૭.૦૭.૨૦૨૨ અને ૧૮.૦૧.૨૦૨૩ના આદેશોને અનુસરીને, એવો નિર્દેશ આપવામાં આવે છે કે ૨૫% રકમ ૩૧.૦૮.૨૦૨૩ સુધીમાં ચૂકવવામાં આવશે, અન્ય ૨૫% ૩૧.૧૦.૨૦૨૩ સુધીમાં ચૂકવવામાં આવશે, અને બાકીની ૫૦% રકમ ૩૧.૧૨.૨૦૨૩ સુધીમાં ચૂકવવામાં આવશે.

૧૧૫. વેતન અને પેન્શન અંગે વધુ પાલન માટે ૧૭.૭.૨૦૨૩ના રોજ ચાલીબઢ્ઢ કરવું, જે દિવસે આ અદાલત ભથ્થાઓ સંબંધિત ભલામણો હાથ

ધરશે. દિશાનિર્દેશો જારી કરવામાં આવ્યા. (સહાય દ્વારા : રૂપાંશી વિરાંગ,
એલ.સી.આર.એ.)

*The translation of this judgment has been provided by M/s
Hyperlink E-Solutions Pvt. Ltd.*

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.